

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Opera

P. 1-3 nebst Inventarium

Gerson, Jean

[Straßburg], 1488

De vita spirituali anime sive sex lectiones

[urn:nbn:de:bsz:31-300776](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-300776)

ad metaphysicā spectat scire. an abstractō
nes q̄s facit a materia. sint ita in re adē/
trāvel in solo cōceptu. Nec ad medicū spe/
ctat si anima sensitiva distiguat ab intel/
lectiua. Nec ad astrologū vt talis ē. si mo/
tus est res/distincta a mobili. Et si sint ve/
raciter ep̄icideli vel intelligētie a celo distin/
cte. et ita de similib; sciētis suo mō. **Utrū**
vero metaphysica contentet in suis ep̄pli/
catōnib; gr̄amatica et logica. vel si lati⁹ ac/
cipit ens sub diuersis analogijs nō est nō/
strū inter formalistas et terministas tantā
cōponere litem/ que p̄fecto sepe p̄cedit et
equocātōne quid nois. que nō patit in q̄/
nis disputatōe fieri posse cōcordiam. Est;
igit̄ vtrāq; via a scholasticis cognoscenda.

Conceptus speculatiui facili transēit
in affinitatē practicoz et ecōtra/ sicut ve/
rum et bonū in entē cōnectūtur. imo nulla
est sciētia vel sapiētia quin ad dilectōz dei
debeat ordinari. vbi sua stat p̄fectio liber/
tas et nobilitas. Secus in amore sensibi/
liū vel ipsoz factōne. **C**oncipiēs quic/
quid est scibile naturaliter p̄ intellectū vel
adeptū v̄l assilātū seu diuinū iuxta modū
traditōis platonicozū p̄rip̄aricozū nō
ob hoc dicēdus esse vere felix. imo se fun/
dat in p̄cipijs erroris. de intellectu hu/
mano et intelligētis/ v̄n confinerūt ydo/
latre. et demonicole/ thelētaz et theozgiā p̄
purificatōibus animaz ad p̄formitatē in/
telligentiaz et andē dei. **S**ed defecerunt
scrutātes scrutinio et mētita est in idēas si/
bi.

Concipiēs anima diuinū verbū hic
per fidē spem et charitatē. dicenda est felix
iniciātie et virtuali. Ad ip̄sicif beatitudi/
nē consummatā p̄ partū verbū in gloria si
p̄seuerauerit usq; in finē. **D**e q̄ partū theo/
logisantes magna dicūt q̄ nec ocul⁹ vidit.
nec auris audiuit. nec in cor hoīs ascēdit
que p̄parauit de⁹ diligētibus. **I**psi soli glo/
ria in eternū erit. **F**init

S Prefatio magistri

Johannis Berfonis in librū de vita spi/
rituali anime.

Euerēdo in christo patri et sa/
cre theologie p̄fessori eximio
dño Petro Lameracēsi ep̄isco/
po/ ei⁹ discipul⁹ Johānes Can/
cellari⁹ indign⁹ ecclie Parisiē. p̄ se humi/
lem obedientiā et p̄ cōi salute sapē ea q̄ re/
cta sunt. **P**ostulare dignata est beniuo

lencia tua p̄ceptor inclite quaten⁹ scriptō
tibi tradere v̄nā ex lectōnib; meis. cui p̄n/
tiam tuā prestare nō erubui. nec in soli/
tā hanc rem effugisti/ tu schole theologie
iubar radiosissimū. tu iam doctor emerit⁹
tus. Erubui fateor/ imō et tota schola ob/
stupuit ad hāc humiliatōne dignitatis et
sapiētie tue/ quasi lumen sol a stella/ mare
aquā a flumio. lanam ouis a capra mendī
care videret. **S**ed ita verū est vbi sapiētia
ibi hūilitas. sicut ecōuerso rest⁹ est sapiēs
ibi sapiētia esse vbi sepitur hūilitas. **T**u
deniq; quāto maior es/ iuxta eiusdē cōsi/
liū/ hūilitas te in oib; **D**in⁹ quoq; nūc
mirandū est si illā quātulacūq; est meam
eruditōem diligis et amplecteris/ cuius tu
nutritoz fozoz et auctoz hacten⁹ exstitisti.

Quod fecit q̄s et tueretur opus vt ait. **N**alo
Ira hoc in loco xp̄i verbū nō inepte iūgl/
tur. **D**octrina mea nō est mea. sed ei⁹ qui
misit me patris. **E**t certe tu pater me misit
sti. quia me p̄ te licenciātū in sacre theolo/
gie facultate fecisti. **T**u p̄ te et sub te magi/
stralib; me insignijs decorasti. **E**t in super/
motoze in cācellariatus officij tibi succes/
si/ q̄s nō meritis equis. **F**eci autē cu/
mulan⁹ q̄s quesisti. **S**equentes itaq; lectio/
nes eiusdē materie mittēdas decreui. non
q̄dē ad te docendū/ seorsum hec p̄sumptō
Sed vel ad obediēter cōplacēdū vel ad p̄/
standū gustuz aliquē veteris ocij oneros/
curis tuis/ vel qd̄ modest⁹ est/ ad corrigē/
dum p̄ficiendūq; imp̄fectū meū qd̄ vide/
rūt oculi tui. **A**ttamē q̄ facili ignoscat
nostro huic opusculo si q̄s forte lector ali/
us in ip̄m cōiecerit oculos. **E**t si offende/
rit eum sermo in cultus/ nec satis p̄fecto et
pulcro vt tractatū decuerat ordine contes/
ptus/ recogitet pius interpres aliū pro le/
ctōnib;/ aliū pro tractatib; stilū esse. **S**ci/
at nō ita coherere q̄ varijs r̄pibus prolata
sunt/ quēadmodū illa que elaborata sub
vno tenore dictauit oratio. **N**ihilomin⁹
his lectōib; moze tractatus nūc imposui
quod q̄sum fas extitit/ diuidēs eas i tres
pres fm̄ materiā p̄ncipalē triplicem. **E**t
cōformiter ad hec tria apli verba infra cō/
memorata/ et quasi ad quoddā thēma. **I**n
ip̄so viuim⁹ mouemur et sum⁹. viuim⁹ enī
in deo viuificatōe gratie. **D**ouemur in eo
et ad eum/ ponderē opatiōis meritoze et
tandem circulo quodā intelligibili sum⁹
in eo velut in centro nostro per quietem

q̄dē ad te docendū
seorsum hec p̄sumptō
Sed vel ad obediēter cōplacēdū

bb 2

De vita spirituali anime

contemplationis stabilis et serene. Primum est omnium in gratia certum quasi incipientium. Secundum proficientium. Tertium perfectorum. Primum in baptismatione fluminis vel fluminis. Secundum in temptatione peregrinationis. Tertium in consolatione angelice administrationis. Sicut Christus primo baptizatus est postmodum temptatus deinde consolatus. Sicut ipse est vita animarum via motus veritas stabilis/alpha et omega/principium. medium. et finis. In quo vivimus per fidem formatam. quia iustus ex fide vivit. et hoc in vi rationali. Nonemur per spem desiderantem que sursum sunt in irascibili. Sumus per caritatem radicatum in concupiscibili. Prima ergo pars opusculi que latior est et per lectos distinguitur a gratia de vita anime et de morte ipsius et de egritudine spiritualibus in quibus additatem peccatorum a radice et eliciendo moralia documenta in de quaerit. Secunda tractat de vita secunda anime que est motus et vel instinctus in quibus do distinctionem inter bonas inspirationes et immisiones per angelos malos in diversis materijs et de modo temptationes superandi. Tertia loquitur de vita anime per contemplationes stabilite et consolatione. Bene valeas pater in Christo et oremus pro inuicem salutemur

¶ Pars prima incipit de vita spirituali anime.

Edo vos baptizati aqua. ille vos baptizabit spiritu sancto. Antiqua iam atque notissima patrum traditione copertum habemus. quod operatur baptismus iohannis. et quid baptismus christi. Nam cum baptizari sit nasci denuo. sicut nicodemus dicebat Christus in se est in ter baptismus iohannis et christi. Quod ipsum ipsa dispositio ad vitam differt ab introductione eiusdem vite spirituali in nobis. Erat itaque nobis baptismus iohannis preparatorius ad vitam spiritus sancti contemplandam in suscipientibus sed Christus solus vere vivificabat quia solus vere baptizabat spiritu sancto. Placet autem ut omnia interim per tractatione literali super hoc duplici baptismo. quam notissima est veritatem considerationem nostram ad loquendum de vita anime quam spiritus sanctus operatur in nobis per baptismum qui vivificat. iam nomine dicitur esse fluminis. Ille enim baptismus per se efficax est. Absque eo autem nec baptismus fluminis nec sanguinis potest

quicquam. Dicebat paulus arbeniensibus allegans unum ex eorum poetis dum de deo loqueretur. In ipso enim vivimus. movemur et sumus. Actus xvij. Que verba si quis ad corporalem et hanc visibilem vitam motum et existentiam referat. nihil cum errare crediderim. quoniam sicut vas aquam continet et figurat ita verum sit quod aqua plus in vase quam in se figurat. sic multo intimius in ipso deo tanquam in vase omnem creaturam reabilitatem continere vivit quicquid vivit movetur quicquid movetur. et omnis existentia ne desinat in nihilum in ipso est atque consistens. Sed de spiritualibus inuisibilibus locuturi dicamus quod anima rationalis habet in spiritu sancto suam vitam suum motum suam existentiam. Est quippe hoc proprium ipsi creature rationali super ceteras quod capacitas vite alicuius gratuite et divine sicut et motus et existentie ultra id quod est in se naturale. Et quemadmodum materia prima. et si de se non sit nihil capit tamen suum esse principaliter per formam. Sic et anima in esse suo naturali considerata imaginanda est tanquam materia nuda que fieri potest subiectum quasi defectus ipsi spiritui sancto tanquam et veram vitam non quidem formalem. Hoc enim dudum per magistros nostros damnatum est. Sed formalis non potius dissimile. Et quomodo fiet istud si forsitan interrogas? Respondeo quod per baptismum spiritus sancti cui tamen preterit est aut natura aut tempus baptismus aque vive et munde tanquam qualitatina dispositio pre requisita ad vitam huius formalis introductionem. Est autem baptismus iste gratie et aliarum virtutum infusio. aspiensque intima animam abluit et reddens ydoneam cui spiritus sanctus seipsum vitam et motum et essentiam inspiret et donet. In ipso vivimus ut in vita movemur ut in via. sumus et in veritate. Et vide si non ita cortex littere absconditum habet in mysterio. Nam si iohannes interpretatione sua gratiam significat et baptismus ablutionem nominat quod iohannis baptismus nisi gratie ablutione designatur. Et hec ut predicimus ablutio non nisi preparatio est in anima ipsa ut spiritus sanctus baptizet. hoc est vivificet ut iam non in se solum sed in spiritu sancto vivat moveatur et existat quemadmodum dicebat divinus Paulus. vivo ego. tam non ego. vivit vero in me Christus. Fatendum est nihilominus esse quaedam dispositiones frequenter in anima. que longinque sunt ab illius vite. spiritus sanctus

infusione. Ita enim videm⁹ q^o in natura/
li generatōne animalis plurima pcedunt
ad propinquā dispositōem que formā in
uebit materie. Istas dispositōes appellat
theologi in adultis operatiōes infor mes
quib⁹ peccatrix ania intendit facere qd in
se est. se disponit ad vitā/nō q^o ista disposi
tio sufficiat utpote que loquinqua est/ r ni
hil de vita spiritus habens in se. sed q^o ni
hil interim aia maius habet/ quod faciat
q^o vt bene vtaf suis naturalib⁹ potentis/
et donis qbusdam gratuitis licet nō viui
ficatis. Quo facto sicut credit animā in
troducū i materiā naturalib⁹ tantūmodo
actiōib⁹ qualificatā/ nō quidē in virtute
huiusmodi qualificatiōis/ sed de sola libe
ralitate onūpotētissima creatoris. nō ali
ter existimes in ipa vite spūs infusione/ q^o
lescunq^o enī r quocūq^o pcesserint disposi
tōnes/ ex ipō conatu anime ad hāc vitam
ex morte tendētis/ nihil sunt/ nihil attin
gunt/ nisi miseratus ex alto spūs sanctus/
vltimatā completiōis armonice spūalis
qualificatiōem infuderit. cum q^o et in qua
ipse q^o verus est aie spiritus/ ipam viuifi
cat/ suo illapsu r afflatu secreto/ q^o afflatus
baptismus flaminis dicit. et baptism⁹ in
spiritu sancto. Et hec dicta sint pro cō
sonatiā littere/ ad ea q^o tractare pponimus
sup anime vita in spiritu scō. Jam ex p
missis atredamus q^o anima rāōnalis/ vi
te quadruplicis capax existit. Est enī vita
nature/ est vita gratie. est vita actiōis meri
tozie. et est vita confirmatiōis stabilite. et
hoc dupliciter. vel in via vel in patria. Vita
nature in aia dicit⁹ puritatē sue
essentie cū integritate suarū potentiārum.
Attribuūtur etiā huic vite alia quecunq^o
acquisita vel infusa/ citra gratie gratificā
tis statum. In tantū ergo pfectiorē vitam
hanc naturalē ascribim⁹ ipsi anime/ quā
to pcellētiōz fuerit r viuaciōz in suis na
turalib⁹ r si ceteris gratuitis fuerit spolia
ta. Altera vita est vita gratie. que ideo ta
liter nominat⁹ quia spūs sanctus/ qui sua
dignatōne r beniuolētia animā viuificat
vt potēs sit ad vitā tertiā de qua dicendū
mox supest/ gratiā gratūfacientē p̄inkuit
in animā/ velut dispositiōez quādā armo
nicam de lege necessariā. Presupponit
autē huic vite prior que naturalis dicit⁹
tanq^o suū naturale subiectū. Ceterum
per vitā tertiā nō aliud intelligo/ q^o actio

nē meritoriā vel gratificā/ ab hac vita secū
da deriuatā/ sicut opatio quelibet viuētis
nominat⁹ a philosopho prio de animavi
ta secūda eiusdem. Postremo vita q^o rta
nō tam vita altera proprie dicta est/ q^o du
plicis vite prioris stabilitio atq^o cōfirmā
tio/ q^o fit vel in via p abundantia spūaliū
carismatū/ animā a morte cōtraria. phibē
tium/ vel in patria ex conditiōe beatitu
dinis r stabilite felicitatis. Et attenda
mus ptecor si applicaverba a philosophis
vsurpata/ insinuare nobis possint hāc tri
plicem vitā anime spūalem/ quia de pria
que naturalis dicit⁹ pax nūc loquēdū est.
In ipso inq^o viuim⁹/ ecce vitā primā/ gra
tie. Douemur. ecce vitā secundā. Et su
mus/ ecce vitā tertiā. que est cōfirmatio
nis stabilite r pmanētis existētie. Et has
vitas nonne in misterio exēplauit nobis
christus in suo baptisate/ quoniā prio
venit baptisandus/ tanq^o benevteus vita
naturali. Deinde baptisat⁹ est tanq^o vitāz
gratie recepturus. quam tamē in veritate
prius habuerat. Postmodū ascendit de aq^o
ostendēs vitā tertiā actiōis virtuose. Tandē
mansit sup euz spiritus scō in si
gnū vite q^o rte que est cōfirmatiōis p̄mā
sive. Dicamus adhuc q^o huic vite q^o rru
plici/ opponūtur totidē mortis genera
Nam est mors nature. que fit seu p annis
bilarōem eius totalem/ seu p ablātōem eo
rūz q^o nature sue debita sunt/ seu p immis
sionē contrariōzū habitūū prohibētium
liberū exercitiū hui⁹ vite. que admodū est
peccatū originale/ quod fomes mortis di
cit⁹ r tyrann⁹ membrōzū/ r lex peccati et a
quo pueniūt cetera incōmoda/ vt debilitā
tio viriū. ignorātia. hebetudo. r similia
etiā post baptisatū. Juxta hoc dicam⁹ q^o
eadē anima potest siml esse p̄iceps/ vite
naturalis r mortis naturalis. Mortis di
cto que nō est per annihilatiōē/ sed aliun
de modis dicit⁹. Si de vita secūda que
est vita gratie loq^omur/ inuenim⁹ mortem
ei cōtrariā. que contigit ex corruptiōne de
bite illius armonie quā in gratia gratūfa
ciente cōsistere posuimus. que admodūz
enim si corrupitur corpalis illa cōplexiō
resultans ex q^o rtiatibus p̄mīs cōtempē
ratis adinuicē/ animā abscedere necesse ē.
Sic deficiēte gratia nō remanet spūs sanctus/
anime vitā prestans. Porro vite
tertie contrariā actio pueria. aut cessatio

De vita spirituali anime

ab opatione tunc debita. Videm⁹ enim/
q natura abhorres ocium/pati neqt ani/
ma diu esse in materia absq proprijs r de
bitis actioibus non min⁹ potest esse diu
spussanctus in anima qvel criminalit. vl
nihil opatur. **¶** Demu nulla est mors cor
rumpes quartavitam cofirmatiōis stabi
lite. r hoc in eadē anima. S; obstinatio
in peccato q peccatū dicit ad mortem. Et
be vite conditiōes habet oppositas in di
uersis. **¶** Addam⁹ rursus dicētes q ipos
sibile est animā solayita naturali viuentē
opari salutē suam. Cui⁹ oppositū pelagia
nus error asserbat. Itaq; si nō potest cor
pus mortuū/vitales opationes exercere/
quomodo dicit aliq; animā vita sua ca
rentē que est spussanctus in opera vite spi
ritualis exire posse. Non eni est anima ra
tōnalis par alijs viuētib⁹/ quib; sicut nō
cōpetit nisi finis vnus naturalis/ sic vna
vita est sufficiēs. Anime vero ratōnali p
paratus est finis qdem supnaturalis. qd
ergo negare poterit supnaturalē ei vitam
et opatiōem esse necessarias/ vt ptingat ad
cum q super ipam est beatitudis finē r ter
minū. **¶** Nolo tamē negare quin anima
possit ex sua vita naturali bñ moralr age
re/et faciendo quod in se est se ad vitā gra
tie disponere. **¶** Et p̄io si ania nulla mor
te sit infecta/habēs naturalū integritatē
in nullo estimo fieri ambigū. quin habe
at in suo arbitrio causare op⁹ bonū de ge
nere moris/ restitendo ipm omnib⁹ circū
stātijs/ quas ipsa bonitas moralis exigit
tam in fine p̄inquo/ q̄ in obiecto r inten
tione. alioqn homo sine culpa existēs mī
serabilior esset omnibus animātib⁹. Cur
ita: quippe cetera aialia possunt in opera
tiōes sue nature debitas supposito dei ge
nerali auxilio. nō sic homo posset. **¶** Sed
quid dicemus de anima q mortē circūfert
secum vel peccati originalis/ vel criminis
actualis. **¶** Fuerūt qui dicerēt animā ta
li morte pressāz nō posse ad actus bonos
morales assurgere/ quemadmodū est cele
bris de ipsis demonib; r dānatis opinio
q bñ moralr neq; velle possint/ neq; age
re. **¶** Rationē afferunt sic ponētes etiam
in viatorib⁹ mortificatis p peccatū absq;
vita gratie. Tanta est inquit incuruatio
et deprauatio seu corruptio r mortifica
tio vite naturalis in animab; talū/ vt po
tius trahant in malum q̄ in bonū. Nam

violētiōr est in eis tractus mortis q̄ vite.
propterea dicit q omnia ad turpitudinez
suam/ q̄ est mors sua/ referunt/ r ex cōseqn
ti omnia opera mortua sunt/ vtpote a mor
te procedētia. **¶** Addunt pro cofirmatiōe
q in omni actu peccatoris deest circūstan
tia gratie. bonū vero q; substat ex omnib⁹
suis conditiōibus sicut ex vna si desit. re
sultat malū/ secundū dicta dionisiū. Nihil
simpliciter bonū est quod ab arboze mala r
a radice viciata gignit. **¶** De cetero sentē
tia r si talibus alijsq; plurimis apparen
tibus falcita videat/ pridez tamē repulsa est
tanq; dura/ et plus ad desperatiōem q̄ ad
edificatiōem pficiens. Quis eni nō obstu
pesceret audiēs q absq; gratia/ honorare
parentes/ elemosinas dare/ ecclīastica pre
cepta de ieiunijs facere. imo per attritiōez
se ad gratiā disponere est mortaliter delin
quere. Non eni requiritur q in omni actu
nostro agam⁹ ex gratia/ aut qd gratia illuz
informem⁹/ nisi pro quāto r dū mereri te
nemur/ p aliq; hmoi actum. Reliqui ve
ro actus si fiant circa materiaz bonā de ge
nere/ et cum intentiōe debita finis imme
diati/ ponendo alias circūstātijs bonas
moraliter. r si nō sint meritorij vite eterne
sunt tamē boni moraliter/ et bonorū tem
poraliū meritorij/ r ad gratiā de congruo
preparatorij quia per eos homo facit quod
in se est. Nam facere quod in se est intelli
go hoc facere/ quod homo potest fm vi
res quas actualit⁹ habet. **¶** Hoc loco dī
stingerūt aliqui de grā. Nam si grām ap
pellam⁹ omne illud qd a deo liberaliter dat
sine meritis/ totum esse nostrū. et viuere/
inter gratuita numerat/ et in nobis et in
brutis/ q̄ plus in nobis/ quia beatitu
dinis capaces sum⁹/ et pro ipius adeptōe
datur nobis quicqd dat. Nunqd deo cu
ra est de bobus/ inqt apls. Non de brutis
sed de homib⁹ ait q omnia coopantur in
bonū rē. Hoc modo omnis tribulatio ois
infirmas/ immo r ipse temptatiōes in
ter gratuita numerat. Cui⁹ ratio est/
quia dei bonitas q̄stū est de se/ nobis im
mittit aut euenire p̄mittit ad bonū nostrū
si non puerse renimur abutimurq;. Et
iuxta hunc accēptiōis modū de gratia p
spiciū est nihil nos boni posse absq; gra
tia. **¶** Si vero gratiā noiemus donū ali
quod infusum/ distinctū ab anima supra
vel ultra vires suas naturales et industri

as. nulla videtur necessitas dicere tale gratiā esse necessariā ad hoc vt bonū de genere agamus/per liberū arbitriū/ plus q̄ nō ponimus talē gratiā ad cognoscendū verum. circa naturalia per intellectū. **De** inde dici potest q̄ impletio p̄ceptorū vt in multis q̄stū ad substantiā p̄cepti non coerigit gratiā gratificātem/ q̄uis intentio p̄cipientis non p̄seruetur si non fiant in gratia vel ex gratia. Intentū quippe est in omni p̄cepto vt per illud mereamur ad vitam ingredi. Sed hanc intentionem nō semp ponimus esse obligatoriā simpliciter ad peccatū/ si nō obseruet. Tātmōdo conditōnaliter obligat/ vt ponit Durandus/ si mereri volumus. aut dum mereri tenemur/ quē ad modū cōtingit in susceptōne sacramentorū/ aut dum ad gratiā resurgere vel ex ea iam habita debem⁹ operari/ hoc modo intelligit illud christi **Si** vis ad vitam ingredi serua mandata **Decursis** aliq̄bus circa primā vitam quam habem⁹ ante baptisimū gratie factū a spiritū sancto. et quidē sub multa breuitate. quia per doctores plurimos materia hec et similes incidētes lati⁹ tractate sunt. Pergat nostra cōsideratio ad loquendū/ de vitā vera gratie que est baptisim⁹ in spiritū sancto. et per quā fit v̄viam⁹ in ipso. Et simul tractabimus vitā alterā/ p̄ quā sumus et stabili mur in eo. Nam et siml̄ dicitur est in ipō viuimus mouemur et sum⁹. Hoc etiā in loco tractabim⁹ de illis que vitas istas vel alterā earū funditus extinguit et enecāt. De illis insup que illas tātmōdo debilitant et in egritudines trahunt. et hoc est querere sub terminis vultu gatorib⁹/ quid est peccatū mortale. et q̄d veniale. et quemadmodū contrahūtur. **Circa** quā materiā. licet v̄sitata videatur intēdo p̄ricularia quedā afferre/ in q̄bus tum difficultas tum vtilitas pro consciētiarum serenitate versant. **Placet** autē vt neglecto interim vel tempato stilo/ nos per propositōes et corollaria procedam⁹. Dicens modus accommodatior est scholē. et inquisitōe tali. speculatiua veritas sepe precisi⁹ atq̄ lucidior inuenit. **Erunt** autē primū due materie p̄cipales p̄tractande/ vna de quidditate et quātificatiōe peccatorū. per que vita anime vel tollitur vel impedit. Altera de quidditate prime legis diuine et iusticie. prout nobis ex scri

ptura et alijs innotescit. **De** noticia quoq̄ ad differētia peccatorū penes illā legem. sic ad extra deriuatā. tractādo p̄cipaliter quid proprie debeat dici de iure diuino/ quid de naturali. q̄d de humano. inferendo qualiter statuta religionū et cōmunitatum obligat. Et si semp vota/ iuramenta/ et p̄cepta cōminatōes quoq̄/ seu interminatōes mortis eterne. astringāt ad mortale. **Pro** prima materia sit hec vnica conclusio cum suis corollarijs. **Omne** peccatū. pro quāto est offensā dei. et cōtra legē eius eternā. est de sua cōditōe et indignitate mortiferū fm rigorē iusticie. et a vita glorie sepatiū. **Ratō** est quoniā oīs offensā in deū. potest iuste ab ipso iudice deo puniri pena mortis tā temporalis q̄ eterne. immo annihilatōis pena. Est igit de se mortifera. Assumptū deducit ex hoc q̄ nulla pena talis. est ita mala q̄tum mala est ipsa offensā. Et ex alio q̄ potius toleranda eēt omnis mors penalis et annihilatō. q̄ committēda esset quantūlibet p̄ua offensā in deū. da oppositū. Jam offensā dei licite fieri deberet in casu. **Preterea** quelibet offensā dei nisi remitteret. reppererit a gloria dei. p̄petuo et absq̄ termino puniret. alioquin maneret dedec⁹ culpe sine decore iusticie. q̄ autē offensā dimittit. seu remittit est ex pura liberalitate dei remittētis et nō ampli⁹ imputātis. **Deniq̄** nō min⁹ fugibilis offensā dei q̄ sit eligibile illō bonū p̄ q̄ adipiscēdo nullo modo deberet cōmitti. sed pro infinito bono non deberet fieri offensā dei et si q̄s infinita bona possideret. posset iuste omnibus a deo spoliari. si caderet in offensam dei. Et his radicibus argumentorū que possent in latius ramificari. videt esse sufficēter deductū q̄ oīs offensā dei est mortifera. ex sui cōditōe et indignitate. imo q̄ est infinite fugibilitatis et iputabilitatis. addēdo vel intelligēdo q̄ sit in iniuriā boni infiniti. et q̄tum in se est abijct ab homine deū tanta elongatiōe q̄ nunq̄ poterit nisi p̄ solāz merā grām illi. primus esse marie p̄ vitā glorie. Patet etiā de veniali. **Si** diceret aliq̄s. q̄ de ideo q̄ dñs est sue creature in sup̄mitate pleni dñij ad faciēdū ea q̄cqd voluerit. quōcūq̄ voluerit. p̄cedūt rōes p̄dicte ad oñdēdū q̄ p̄t. p̄ aliq̄ offensā. penā q̄ntūlibet possibile istigere nec poterit ei q̄s q̄dicere. cur ita fact⁹

De vita spirituali anime

autē dicere ita de iustissima creatura. aut
nō peccatrice/ q̄ ip̄a subiacere potest cuius
cunq; afflictōni z penalitati/ absq; hoc q̄
oporteat dicere eā eē in aliquo culpabilē.

Rūdetur q̄ de p̄t̄ absolute z iuste da-
re q̄libet afflictōnem sue creature imo
virgini Marie. Sed hoc nō eēt in penā
z punitōez cuiuscūq; delicti. z ita quāuis
sit afflictio iusta. nō tamē esset ibi iusta pe-
na seu punitō nec etiā iniusta. quia nulla
ibi ponere ratiō pene. cū pena z culpa cor-
relatiue dicantur adinuicē. igit. zc.

Pri-
mū corollariū. Nulla offensa dei est ve-
nialis de se. nisi t̄mmodo per respectū ad
diuinā misericordiā. que nō vult de facto
quālibet offensam imputare ad mortē.
cum illd̄ possit iustissime. Et ita cōcludit̄
q̄ peccatū mortale z veniale in esse tali. nō
distinguitur intrinsece z essentialiter. sed
solū p̄ respectū ad diuinā gr̄tiā. que pec-
catū istud imputat ad penā mortis. z ali-
ud nō. Omne enī peccatū culpabile ex sui
indignitate mortiferū est modo dicto. Ad
didit culpabile. quoniam peccatū est in agē-
tibus naturalib⁹. vbi tamē nulla culpa vlt̄
offensa reperit̄. q̄q; in materia hac synoni-
me capiuntur vt plurimū. peccatū z culpa.

Secundū corollariū. Si nullū infi-
nitum vel infinite tale. possit altero eē mi-
nus. nullū peccatū in esse offense. esset mi-
nus alio. qm̄ omne peccatū est infinite of-
fensiuū. Non est tamē cōcedendū. q̄ pec-
cata omnia simpliciter sint eqlia. prout dixit
se stoicos referūt seneca z tullius z alij. Si
enim p̄ imaginatōez ponere linea infinita
in lōgitudine. z superficies infinita in la-
titudine z longitudine. z corpus in trina
dimēsiōne. Vel si a linea recta p̄traherentur
linee recurue in infinitū. vel in casib⁹
silibus multis. nō oporteret dicere omnia
ista esse equalia. vlt̄ in dimēsiōne. vel i cur-
uitate. quāuis esset q̄libet in suo genere
infinitū. Sic nō offensas etiā infinitas
oporteret ponere equales esse. sed vna est
gr̄tior altera z multiplicior. quare. zc.

Tertiu corollariū. Obligamur deo
ad gratificatōem. z gratiarū actōez. ex hoc
q̄ peccata nostra venialia nō imputat ad
mortē. sicut tenemur ex remissione morta-
lium. quoniam vtrōq; cōcurrit misericor-
dia dei nō imputas p̄tā nisi ad penā tem-
poralē. que de sua indignitate iputabilia
sunt ad mortē. vnū de possibili. aliud de

lege statuta. Immo forte ita dicere de oib⁹
bus iusticijs nostris. que quātū de se sunt
sunt sicut p̄nus mēstruare p̄sertim post
p̄ctm̄. aut absente gratia. Quartū corol-
lariū. Peccas venialiter ex deliberatōe.
abuti dei misericordia q̄ cōcessit peccatū
illud esse veniale nō mortale. Reducet in-
sup misericordia dei in hoc. q̄ abusus ille
deliberatus nō est nisi venialis. Iuxta re-
gulā magistralē. q̄ cōsensu in veniale. nō
est nisi venialis. intelligēdo de veniali ex
suo genere. et nō de eo quod veniale dicit̄
ex eo q̄ per surreptōem aut infirmitatem
aut ignorantia aut actus imperfectōem cō-
mittit̄. Oppositum enī dicere eēt dānare
om̄es homines p̄sertim eos q̄ mentiuntur
etiā iocose quia deliberate faciūt actū quē
sciunt esse culpabilē. Regula vero illa q̄
nullū p̄ctm̄ est adeo veniale. qn̄ fiat mor-
tale dū placet. intelligit̄ de venialib⁹ secū-
do modo dictis. que ideo sunt venialia qz
sine pleno cōsensu ratiōis p̄petratur. ad q̄
si cōfessus p̄fectus z placēs aduenerit nil
mirādum si reddūtur mortalia. q̄q; non
sunt iam idem act⁹ qui prius. sed bñ siles
in specie. ex alia tamē radice videlz a libe-
ro cōsensu p̄cedētes. Vel intelligēda est ta-
lis regula s̄z dum peccatū veniale placet
in q̄tum peccatū est z dei offensiuū. absq;
aliquo quocunq; motiūo vel allectiūo ad
peccandū. Istō enī videt̄ esse diabolice ob-
stinatōis p̄tū. q̄ impugnet de⁹ et odio
habeat gr̄tis. S̄z vbi quis habz actum
quē scit eē veniale. nō motus qz offendit
deū sed qz delectat se. z nō velle ipm̄ age-
re si deus ad mortē z amicitie sue p̄dōez
imputaret. agit quidē male sed nō morta-
liter de lege. Si rursus obijcit q̄ agens
cōtra cōsciam edificat ad gehennā. distin-
guendū erit de qualitate ipius cōscie si sit
de mortali vel veniali. z scōm hoc r̄den-
dū est. Quintū corollariū. Null⁹ idē
actus numero elicitus bonus aut merito-
rius. est peccatū etiā veniale. Huius oppo-
situm opinati sunt aliq;. sed iudicio meo
fallunt. aut quia loquunt̄ de actibus exte-
rioribus qui nō sunt nisi respectiue boni
aut mali vbi idem act⁹ est optimus z pess-
mus diuersis respectib⁹. sicut passio chri-
sti q̄ erat actio iudeorum. Aut si loquatur
de actibus intrinsecis elicitis a voluntate
non habebunt. q̄ eadem volitio. que est
mala venialiter/ sit bona meritoze. q̄uis

guyfford

q̄ veniale in mortē

1299

2

illa que similis est. et que velut imprecipi-
liter potest succedere ad eam magni valeat
esse meriti apud deum. **Sextum** corollarium
Veniale peccatum si non remittitur puni-
t solo vel cum mortali pena eterna. hoc est
quia deo carauit de lege sibi certa pena que
soluta remittitur offensa totalis contracta. Et
ita potest vtraque opinio sustineri. tam illa
que ponit peccatum veniale cum mortali pu-
niri eterna pena in foro iusticie infernali
vt dicit Prepositus qd illa que dicit oppo-
situm/ponedo qd offensa venialis bene re-
mittitur soluta pena absque remissione mor-
talis. sicut de pena vel penitentia debita pec-
cato mortali dimisso/ probabilis est opi-
nio. dices illam penitentiam quandoque finie-
dam etiam in inferno/ sicut et soluitur hac
vita homie existente in mortali peccato. et
vocat penitentia soluens non reconcilians.
Oppositum sentit aliorum sententia. scilicet hec mi-
rior est. **Et** pro intellectu premissorum con-
siderandum est qd in omni peccato actuali tria
sunt saltem distincta ratioe/ scilicet auersio a
deo bono incommutabili. et istud vocat offen-
sarius. ad quod sequitur necessario impu-
tabilitas ad penam que vocat indignitas.
quis posset non imputari/ et dicitur imputat
vocat reatus et hoc est secundum/ tertium est co-
uersio ad bonum commutabile quod secum ipso
tat maculat obscuritate/ quoniam anima quanto
amplius ibi fuerit per cupiditatem rebus mutabi-
libus/ tanto plus maculat et fedat/ et ab illa lu-
ce superna decidens in tenebrosa demergit.
Dicam igitur septimo qd peccatum quodlibet si
cur est finitus actus/ sic est finita ouersio. et
finita talis macula seu tenebrositas. et iu-
sta hanc ouersionem libidinosam maiorem
vel minorem dicit sanctus thomas portiona-
ri penam secundum intensiorem remissionem acc-
bitatis/ vt quoniam glorificauit se in delicijs/
tantum portionabiliter habeat et tormentum.
Ad hanc peccati conditionem aspiciunt vt
opinor illi. qui ponunt quodlibet peccatum esse
solum finite malicie. Sed non video eos salua-
re posse qd non debeat sibi pena infinita se-
cundum acerbitate si natura esset capax. vel
deus hanc vellent infligere. quoniam hoc age-
do deus non solum iuste sed et misericorditer
ageret conseruado naturam. Et sane impli-
catio est dicere qd absque misericordia possit
peccatum aliquod per finitam penam aut infinitam
tam sufficenter puniri. Nam quatenus
daretur de pena per peccatum. nisi deus mis-
ericorditer remitteret offensam. semper rema-
neret dignum puniri vt prius/ imo qd talis
pena sit remissiva et delictiva peccati/ esse
nullo modo potest absque dei misericordia libe-
ralissima. **Sivero** attendamus peccatum fin-
ita primam et secundam rationes/ constat qd peccatum
mortale quodlibet auertit a summo bono. et
est obiectiue infinitum. sicut imputat etiam de
lege ad penam eternam et infinitam duratiue.
Sed de peccato veniali an proprie debeat dici
offensa stare lege. quod non priuat amore licet
ipsum quodammodo ledat. an etiam de facto id
puret ad penam eternam secundum forum iusticie infer-
nalis/ iam aliqua dicta sunt postmodum tra-
ctabit dum iuestigabimur si peccatum veniale sit
contra preceptum dei. Dico tamen generaliter
de omni peccato illud esse ad penam infinitam
tam imputabile. et qd non imputat hoc agit
misericordia copiosissima redemptoris.

Octauum corollarium. **Implicat** deum
punire ad eodignum si per hoc intelligamur
sic cum punire qd iuste non possit amplius.
Si autem dicamus punire ad eodignum.
quia punitur quantum recta ratio iusticia exi-
gunt et taxant de facto tale peccatum esse pu-
niendum. tunc omne peccatum punitur aut punietur
ad eodignum quia scilicet tantum punitur quantum puni-
niri deus vult et ordinat rectissima iuris ratio-
ne. **Nonum** corollarium. **Nullum** peccatum
potest remitti nisi per hoc qd de liberaliter
non imputat illud ad peccatum. Hoc propheta
tauidit dicens. Beatus vir cui non impu-
tauit dominus peccatum. quasi exponens illud
quod premisserat. Beati quorum remis-
se sunt iniquitates. Nam hoc posito pec-
catum tollitur. hoc remoto nunquam amouetur.
Quall vero fiat ista non imputatio varian-
tur doctores. **Quidam** dicunt nihil aliud esse
deum non imputare peccatum/ quam illud non imputare
ad penam. **De** vtrique cum sit immutabilis
inquiunt non dicat nunc imputare et post
non imputare ad penam. nisi per respectum
ad extrinsecum et relationem ad penam. **Al-**
les consequenter habent concedere qd nul-
lum peccatum totaliter remittitur quousque
pena tota persoluatur/ neque mortale neque
veniale licet dicat remitti mortale quando
desinit imputari ad mortem eternam tan-
quam principalem. **Aliorum** est positio qd si
etiam nulla pena vnquam fuisse statuta a deo
pro peccatis. nihilominus potest adhuc
committi peccatum/ et potest etiam remitti-
ti/ non quidem ex mutabilitate dei. **Sed**

De vita spirituali anime

quia in eternitate sua decreuit pro tali tunc sic agētem esse indignū suo amore et sua iustificatōne et dignū puniōne quantalibet/etiam posito q̄ nullum veller infligere/et pro alio tūc/ quia talis mouetur aut alio modo se habet q̄ prius/ scilicet ex decursu tempis dignificat istum suo amore et tollit omnē indignificatōem ad penam.

Et si querit ratio. **S**ic p̄one volūtas Nam hoc honore dignū est quē reuoluerit honorare. **S**equitur ex hac positōe q̄ probabilior videt nullā eē absolutā necessitatē ponendi caritatē distinctā p̄ iustificatōe impū/ et saluā cōmode verificatōe cōtradictorioz sine dei mutatōe put tactū est.

Decimū corollariū. **P**robabile est nullū actum creature de se et intrinsece esse bonum bonitate moris aut meriti aut similis malū nisi per respectū ad diuinam rationē et voluntatē. quia videlicet diuina volūtas et ratio dignificat hominē p̄ tali actu/ et p̄ alio indignificat. Immo dicimus q̄ sine actu quocūq̄ possit dignificare creaturā/ et vero eā possit sicut absq̄ quocūq̄ actu cuiuscūq̄ generis indignificare non ita est mihi p̄spicūū quāuis si attendat diuinitissima dei viri/ respectu sue creature/ qualitercūq̄ se habētis in agēdo/ vel omittēdo/ nō videt vsq̄ quāq̄ euidēs esse q̄ hoc nō potest/ sicut exemplū videtur eē apostoli de figulo/ qui ex eadem massa formatur vas in honore/ aliud in contumeliā.

Si autē attendit dei sapientia et bonitas istō dicere nō videt congruū. Ideo nihil hic pono nec assero/ magis tamē inclinor assentire scōdo q̄ p̄ior causa patebit in dicēdis in materia de obligatōe.

Et iuxta hoc cōsequēter habet facilis manuctō ad videndū/ quōd nihil est malū nisi q̄ p̄bibitū/ et nihil bonū nisi q̄ a deo acceptū et deo non ideo act⁹ nostros vult vel approbat q̄ bonos/ sed ideo boni q̄ approbat sicut ideo mali q̄ phibet et reprobat. Nemo tamē murmuret/ nemo conq̄rat/ qm̄ iustus est in oib⁹ v̄ijs suis et sc̄tus in oib⁹ opib⁹ suis. **S**apientie. xij. Quis tibi imputabit si pierint nationes q̄ tu fecisti.

Et si dicat aliquē actū esse malū q̄ nullo modo potest esse bon⁹ et contra. **E**t q̄ videt q̄ talis actus/ ut pote odiū dei/ eēt intrinsece malus. Rūdetur hic per simile de actu exteriori p̄cedēte ab interiori. **N**ā et si sic

aliquis actus exterior ita malus q̄ stantibus eisdē circūstātijs omnibus/ nullo modo possit esse bon⁹/ nihilomin⁹ dicit extrinsece malus et potest esse nō mal⁹. si p̄ se ponere/ vel a quibusdā circūstātijs suis esset denudatus. **D**icendū est sicut de actib⁹ interiorib⁹ comparis ad primā regulā. Nam actus odiū dei elicitus a demonib⁹/ ut elicitur cū omnibus suis circūstātijs. nō potest nō esse malus. potest tamē non eē malus si p̄ se ponere/ aut alijs circūstātijs vestire. **E**t sicut hoc tractare/ hic et solueretur q̄ stio de dispensabilitate/ et in dispensabilitate legis diuine respectu creature. et quō potest vel nō potest deobligari.

Undecimū corollariū. **O**m̄is rectitudo moralis ipsius volūtatē/ resultat ex conformitate ei⁹ aut suozū actū/ vel omissionū ad diuinā legē et eius rectā rōem/ sicut act⁹ exteriorēs nō dicuntur boni nisi per cōformitatē ad interiores elicitos. **I**uxta quod potest eē pulchra deductio/ qualiter nihil est verum nihil pulchrū/ nihil potēs/ nihil appetibile/ nisi pro quanto prime veritati et pulcritudini/ et potentie et suauitati cōformatur et ita de similib⁹.

Et proportōnabiliter de falso turpi et fugibili. **H**oc est q̄ antiqui dicebant nihil esse verum nisi a prima veritate. **H**oc modo sepe deducit beatus augustinus/ nominati in suis confessiōibus/ q̄ voluntas quelibet in suis operatōnibus querit imitari deum/ quantumcūq̄ erret/ aut male habeat. quē ad modū in illa furtiua comestione pomozū in etate sua puerili dicit quēsisse non voluptatē/ sed similitudinē quādam omnipotentie et libertatis diuine/ primo confessionum. **S**imiliter de catilina quē Salustius dicit grauito malum fuisse deducit.

Dec ostendunt q̄ bonitas creaturarum et earum veritas et pulchritudo et similia non sint aliquid magis intrinsece cū deo q̄ de sol⁹ licet possint dici plēs bonitates aut veritates improprie et quasi extrinsece. **E**xemplum de salitate vinee et corporis. et de bonitate act⁹ interioris et exterioris. **P**alā est ergo q̄ in ipso viuim⁹/ mouemur et sum⁹.

Duodecimū corollariū. **I**n eodē actu concurrere possunt multiplices rectitudines/ aut bonitates. vna nature. alia moris de genere altera gratie/ altera glorie/ et hoc est secundū diuersas habitudines/ considerādi eūdem actū p̄formari multipliciter diuine legi/ seu

bonitati. Non quod in deo sit aliqua diuersitas in suis legibus que dicat realis vel formalis sed quod ipsam eandem concipimus diuersimode et consideramus secundum habitudines distinctas realiter ad creaturas/que habitudines non sunt ipse deus solus sed ipse et creatura sic relate et considerate a quibus distincti conceptus ab intellectu formantur et abstrahuntur per potentiam longe fortiorē quam sit estimatiua ouis/que ex speciebus lupi sensatis elicit inimicitiam non sensatam. Et quibus conceptus absoluti non connotentur/ta men: quod a tali multiplicitate connotatorum eliciunt et abstrahuntur retinet in suis modis representandi virtualiter illos modos representatiuos rerum diuersarum ex quibus sumpti sunt et causati/sicut essentia/vita et intellectus in deo et sapientia et iusticia et fortitudo. et non dicitur nisi deum et parte rei penitus eundem quibus operatio intellectus diuersimode negociet circa eum et his que videt in creaturis et ex habitudinibus earum ad deum et ad inuicem. Dicitur vltimum quod deus intuitiue visus/sufficit causare tales conceptus distinctos absolutos/absque hoc quod necesse sit ponere in motiuitate obiectali que deus est aliquam distinctiōem ex parte eiusdem. Si autem in oppositum alleget augustinus de ydeis/que alia ratioe conditus est homo alia equus/et quod ille rationes sunt incommutabiles et eterne/remitto ad intellectum quem dicit ockam in hac materia super primo sententiarum/in qua explanatione si rudis iudicet/nescio quid appellabit subtilitas. **P**otes hic quod doctores etiam sancti sunt magis reuerenter glosandi in multis quam ampliandi. quoniam non omnes semper aduertunt/aut aduertere cogitauerunt ad proprietatem locutionis. Improprietas autem non ampliari debet sed ad proprietatem reduci. alioquin quid mirum si augetur deceptio. **S**equitur postremo/que non est in potestate libera voluntatis create/facere aliquod bonum morale aut gratuitum nisi ex dignificatione voluntaria parte legis. **E**t sic patet primo quod nulla potest esse creatura rationalis impeccabilis per naturam/aut naturaliter rectitudo honestatis. **P**atet in super necessitas ponendi gratiam esse necessariam ad omne bonum/supra gratuitam largitionem bonitatis naturalis quam bonitatem constat non esse/stante re ipsa/quis non sit bonitas nisi per quanto fluit a primo bono/et exemplari/ter eadem conformatur. **S**apientia. virtus enim tua

iusticie ininitum est. Dico igitur quod sicut omnis actus positius habet conformitatem naturalem ad primum bonum et ideo bonum est saltem bonitate naturali. Ita si ille actus sit liber tantum habet de bonitate honestatis quantum habet de conformitate ad primam honestatem. Sed ista conformitatem non potest elicere natura natura voluntatis/nisi comunicata sit sibi facultas et gratia in producendo alia quam sit illa solum respiciens substantiam actus et non ceteras circumstantias/que admodum sunt circumstantie finis et directionis. intentiois et similes. **E**t quibus consequenter deducitur necessitas humilitatis nostre ad deum/et quod non gloriatur autem cum stulta presumptio omnis carnis nec apponat vltra magnificare se homo super terram. **E**t hoc insuper pelagiana heresis et in gratitudo superba confundit. Denique perspicuum est quanta necessitate despare debeamus de viribus nostris/nec ponere carnem brachium nostrum/nec confidere in homine/sed perspicere totam spem nostram in deum ne confidamus sed liberemur et nutriamur et glorificemur. **I**nnitiamur igitur sibi tanquam summe potentie et gloriosissime maiestati. que ad appropriate patri. et hoc per vim irascibilem/cui obiectum est bonum/arduum et honorificum. **I**nnitiamur sibi tanquam patriet infallibili veritati. que ad appropriate filio et per vim rationalem. **I**nnitiamur sibi tanquam bono optimo et suavissimo indefectibili/que ad appropriate spiritui sancto et per concupiscibile. **I**tas vero innitiamur operatur et solidat tres ipse virtutes theologice fides spes et caritas. hinc tria perfecta miraculosissima opera causant in anima beatorum iustorum fidelium. **N**one miraculum ingenitum est taliter inniti veritatibus incognitis et inenitibus. **P**ater autem homo omnem rationem naturalem/que citius dissentiret homo vere fidelis primo principi/put dicit vrylhelmus Parisiensis. que aliter cui articulo quantumlibet inenitenti. **H**oc enim est homo sapiam grecorum/et scandalum iudeorum/et seueritatem tyrannorum/et corruptelam vitiorum originalem. **P**ropterea bene enitiamur apostolis/que fides est donum dei/ne quis gloriatur si credit aut que gloriatur in domo glorie. **L**etetur non minus est in ipsa spei certitudine miraculum. **N**am qualiter obsecro inter tot fluctus humani fragilitatis et vicissitudinis incertissimae/potest dicere aliquis cum apostolo **C**ertus sum quod nec mors neque vita. et. me separabit a caritate dei que est in christo iesu. **Q**ualiter inter hec potest ita certificari anima et quietari

vt dormire dicat et requiescere in idipm/
quonia singulariter in spe constituit ea do-
minus/que admodū pulcre declarat Ber-
nardus sup cārica super illo. Introduxit
me rex in cubiculū suū. Cogita si potes z
quantū potes. Tu hoc hic esse miraculū
grande fateberis. Porro de caritate qd
dicem⁹/ quale est in ea quātūq; miraculū.
purificat hominē z gratū reddit deo. am-
bulantē in omīb; mandatis ei⁹ sine q̄rela
Nihilomin⁹ dicere facit ex affectu homi-
nū cuiusmodi est at apostolo Venit deus
saluos facere peccatores/ quozū primus ego
sum. Non vtiq; mentiebat apostolus stu-
dio hūilitatis/ sed ita de se sentiebat repu-
tatiōe proprie fragilitatis z indignitatis/
cui tamē dignus nō erat reliquus mūd⁹.
¶ Si querat aliq; a me quōd possunt hec
fieri Non me interroget/ immo nec quēq;
aliozū/ quonia solus spūscūus hoz; mira-
culoz; spūalitū sicut est opator sol⁹ ita so-
lus est doctor. Preparat homo ad hec ca-
pienda mentis puritatē/ nō oris loquaci-
tatē expectet. Vis ergo secretū cognoscere
transfer te a theologia intellect⁹ ad theolo-
giā affectus. de sciētiā scilz ad sapientiā.
de cognitiōe ad deuotiōem. Hec est theolo-
gia illa quā magnus Arseni⁹ vir grecis et
latinis literis tūc eruditus. fatebat se ne-
scire. imo nec primā literā alphabeti sui
didicisse. que theologia vtinā nobis omī-
bus qui theologi noiamur/ tam familia-
ris esset q; extranea est ignotaq;. ¶ Pote-
ram diūt⁹ ac lōgius ista perahere/ p̄fertiz
ad collaudatiōē spei collocāde in domi-
no. Sed nimia fortassis esset digressio. z
in sanctorū opusculis laus hui⁹ virtutis
abundē posita est. Notatim in vrylhelmo
parisiē. de virtutib; z in illa cōpilatiōe
satis vulgata z certe fructuosissima que de
virtutibus similr intitulat. quam cōpila-
tiōē ita cōsonare verbis z sentētijs cum
eodē vrylhelmo parisiēsi experior. q; per
suasum habeo vna summā ab altera sum-
ptā esse. aut vnū vtriusq; autorē extitisse.
Ad hec scripta z similia vos remitto quo-
niam etiā materia z questio post prandū
disputāda. poterit nos eleuare magis ad
capiendū miracula z misteria huius spei
Est enī questio vtrū inter omīes virtutes
theologicas/ virtus spei sit nobilissima si-
ue perfectissima. zc.

¶ Hec de lectiōe priua:

¶ Sum pmissiōi mee. nā pollicie-
sum si meministis me prima lectiōe iuesti-
gaturū pro viribus. Qualis est illa lex cu-
ius transgressio vitā spūalem quā dat ba-
ptismus spūsancti adimit z mortis etne-
reum facit. ¶ Hec nimirū dubitatio nō
parua est neq; inutilis. vbi nō de lana ca-
prina sicut loqur satiricus. sed de aia. nō
de paupere regno. iurta verbi Stracij. s; de
vita beata sit questio. Si socrates omnē
phie rōem ad mores transtulit z hinc lau-
datus est a Tullio Seneca z Augustino.
Si p̄terea phi fere omnes p̄fertū stoyci. i
mor ipsi qd vir credideris. epicurei solaz
beneviuēdi cognitiōem. ceteris p̄tulerunt
tanq; ea sola teste Apuleo vitupabilē ig-
noratur. Quid aget xpian⁹ cui repromittit
eternitas. spes p̄ premio bonē vite. ipse su-
puacuis z inutilib; inuestigādis quo pa-
cto se totū impedit omittis que ad vitam
sunt necessarijs. quasi n̄ ex alto iubere au-
diat. que tibi p̄cepit deus illa cogitā sem-
p; z in plurib; opib; eius ne fueris curio-
sus. Unde z iudeis q; carnalib; z min⁹
capacib; celestū. dicebat dñs de lege sua.
Deute. iij. Deceni est sapiētia vestra z in-
tellect⁹ corā populis. ¶ Quisquis adest q;
de ingenij acumine gloria. qui p̄ter subri-
lia z difficulta nihil iuestigare dignat. ver-
tat huc acie fueratōis vclim. suū hic inge-
niū exerceat. Affirmo multā hic esse p̄fū-
dam z vberē. studiosissimis quātalibet in-
genij laude p̄ditis. p̄scrutatiōis materiam
etiā sup eas steriles q; nōnulli solas mira-
ri solent imaginationū varietates. ¶ Pro-
pterea nō me dignū arbitrat⁹ sum q; diffi-
cultatis huius nodos ad integrū valere z
euoluere. Nihilomin⁹ aliqd dicere vel im-
p̄fectuz. tum necessitas tū vtilitas omniū
pluries impulerūt. Decū siquidē z cum
alijs sepe recogito. multas ex ignorantia
hui⁹ negocij suboriri turbatores i policijs
tā eccliaisticis q; rēpalib;. In hoim p̄terea
cōsciētijs mō scrupuli vni p̄tēndi surre-
pūt/ mō p̄tēptus insurgit temerari⁹. z au-
daciōz q; satis est. fit insup qm ignoratur
virt⁹ legis diuine frequē irritū mādatum
dei. p̄pter traditiōes hoim. Fit ampli⁹ de le-
ui iugo xpī z lege libertatis. iugū ferreū et
on⁹ graue. p̄mens ceruices xpianoz. dum
scz aliq; suas oēs leges. suas institutiōes.

suas regulas et statuta / arbitrari voluit ac
 capiendas esse sicut precepta legis dei / ad ef-
 ne mortis interitum si preceatur mergentia
 Das vero traditiones hominum / quis cunctas
 dinumeret in canonibus summorum pontifi-
 cum / in constitutionibus synodalibus / provin-
 cialibus aut dyocesis / in religionum regulis / in uni-
 uersitatum collegiorum et ecclesiarum statutis / in
 edictis imperatorum et principum et in plebiscitis
 cōitatu. Quarum plures sub excōicatore
 late sententię. Alię sub intermīatōe diuine
 indignatōis. Alię sub voto. Alię fere om-
 nes sub iuramenti aut fidelitatis debito
 stringunt et obligant. Et si adam vir talis et
 rātus / vnicū discipline preceptū hūm / in il-
 lo corruit. Nos inter innūerabilia positi
 qualiter euadem? Vix potest imbecillitas
 nostra diuinas leges ad numerum paruum
 gratuita sua benignitate reducere implere.
 Nam igitur obstitit tot spinis constitutio-
 nū semet inuoluentium / et obūbrantium. Quis
 inoffenso pede transiit? Scimus quod dicitur
 rit petrus aplos Actuum. xxv. Quid tētatīs
 deū imponere iugū sup cernicē discipulo
 rū. quod neque nos neque patres nostri porta-
 re potuimus? Hoc aduertens et pia passio-
 ne deplorās egregius doctor augustinus. ad in-
 quiritōes ianuarij ipam inquit religionē nrāz
 quā māifestissimis et paucissimis celebra-
 tionū sacramētis / dei voluit misericordia
 esse liberā. seruilibus premittit oneribus. ut to-
 lerabilior sit cōditio iudeorum qui legalibus
 sacramētis / nō hūanis psumptōibus subij-
 ciunt. Si tuo tpe sic dolebas. o sapiēs au-
 gustine quod nostra tēpestare dixisses. vbi p
 varietate et motu capitū. incredibilis ē va-
 rietas. et dissona multiplicitas onerū. hu-
 iusmodi seruitiū. et hūanarū. put loquens
 presumptionū Inter quos velut inter laquos
 aiāz et ligātia retia / vix quispiā securus? et
 indepensus inceserit. Nec est quęrela quę
 olim apud deuotū bernū. detulerūt quidaz
 ex monachis / et ppter quā cōpescendā / sic
 modo nitimur agere. scripsit volumē pul-
 cerrimū de preceptorum dispensatōe. quę liber
 huic opi nostro p fundamēto supponat.
 Denique quęquid dixerō accipiat nō det-
 minatē. sed in quęstione positi. pferim vbi
 determinatōem precedentū scōrū et docto-
 rū expōsitiōem nō inuenēro. Dibi quidē oc-
 casione studiosis mīstrasse suffecerit. Et
 pro intellectu dicendū sunt descriptōes
 et distinctōes p modū considerationū pre-

mittēde. **L**ectio diuina preceptorum / est signū
 verū / reuelatū creature rōnali. quod ē notifi-
 cationū recte rōnis diuine. volētis teneri il-
 lam creaturā seu ligari ad aliqd agendū
 vel nō agendū / pro dignificatōe ei ad et-
 nam vā psequendā / et dānatōem euitā-
 dam. **D**escriptio hec causalis est aut ad
 causalē reducibilis. Cui rōnabilitates
 nō melius suadere valeat quā descriptōis
 pres si discursum habeat. **P**onimus
 igitur signū pro genere. quod deus se solo non
 obligat creaturā rōnalem / nisi p notificā-
 tionē sue rōnis recte. dicitur et volētis crea-
 turaz sic teneri seu ligari. et quod notificatio
 ista fit aliquo p uoces. nūc p scripturā. nūc
 p internā inspiratōem. **H**orū signorū aliqd
 est vocale. aliud est scriptū. aliqd mētale. di-
 mitto concordātiās. **Q**uare creatura rō-
 nalis nō p pte obliget nisi per notificatōz
 qualē predictam. apparet. quod nisi sic dicitur
 est possibile naturaliter fatuos et insensatos
 obligari. imo nulla videtur ratio. cur non
 etiā brutis talis obligatio posset imponi
 cui transgressio eēt imputabilis ad penam
 aut premiū quod nullus cōcessit. Non negā-
 mus tamē quin res quilibet indispenfabiliter
 tendat in deū et in quilibet relex quedā inue-
 nit / prout dicitur Basilius in suo hexames-
 ron et sequat et ambrosius in simili libro. quod
 voluntas dei lex nature est. **E**t boetius hūc
 hysum loquendi in pluribus. et pmetator di-
 cit naturā agere tanquā rememorata ab agē-
 re infallibili. **S**i quis obijciat de pūilis
 quos obligauit deus ad baptismata suscipi-
 enda. et taliter quod in vtero materno si mori-
 ant absque hūmōi baptismō quē cōstat eos
 nō solū ignorare imo nec habere posse dā-
 nabūtur. Rōndemus quod nec ibi est preceptum
 quale loquimur. cuius transgressio sepe impu-
 tetur ad culpā nouā actualē. Sed est ibi
 quoddam statutū diuinū. quo nō obserua-
 to nō reddit hereditas in adā amissa.
Et quod prout eliciendū videtur corollarie quod
 nulla creatura rōnalis potest eē indigna
 deo. tāquā proprie peccatrix. absque pmissio-
 ne vel omissione libera rei illicite. ad cuius
 oppositū erat obligata. **O**bjiceret aliqd
 de pollicia hūana quę a diuina creptata est.
 In illa enī quę ligantur ignorantes in eis quę
 iuris sunt Rōndet quod unū quod p ignorantiā
 inuincibile sufficēter allegare. p transgres-
 sor legis appellari. neque quod ad deū. neque quod
 ad boies. **P**lerūque tū psumit apud homines

De vita spirituali anime

aliq̄s esse sciens. q̄ nō potest iuridice per
testes iustā sue ignorātie causam assigna
re. propterea condēnatur aliquādo p̄ ho
mines ille q̄ vere innocēs est ap̄ deum.

Seq̄tur itaq̄ ex his q̄ apud faciētem il
lud q̄d in se est nulla est ignorātia inuinci
bilis/neq̄ iuris neq̄ facti in lege diuina.
vel agens ex ignorātia tali nunq̄ peccat.

Primā prem tenuerūt doctores excellen
tes vt r̄ wilhelmus parisiē. Cōtra quos
sunt valide rōes p̄sertim de ignorātia fa
cti. nā r̄ in talibz ecclia etiā fallere potest r̄
falli absq̄ pctō. vt cōcubir̄ iacob cū r̄ ya
nō inculpat/ r̄ ita de similibz. Pro pte al
tera sunt aliq̄ vt r̄ wilhelm⁹ antihisiodoren⁹
q̄ talē ignorātia tā p̄serti facti aut iur̄ hu
mani dicit posse cōringere r̄ eā insup ca
rere peccato. Et eas similt̄ actiōes nō esse
culpabiles que pueniunt ex ipsa. r̄ hoc fit
q̄n si nō esset ignorātia talis/ nō fierēt hu
iustmodi actiōes secus vbi agēs nō minus
efficeret id q̄d agit ignorātia tali nō extā

2 **r̄** Deniq̄ dicit signum vtz q̄m signa
falsaz si ligare q̄nq̄ dicatur de p̄ accūs. vt
cōscientia erronea. nihilomin⁹ de p̄ se r̄ p̄
prie legis obligatorie vim nō habēt

Subiungit in descriptōne signū reuela
tū creature rōnalis. Et enī sola rōnalis crea
tura obligabilis est. q̄ sola capax est diui
norū preceptorū. cū subiectōne. Cū pos
set esse aliqua creatura rōnalis non eleua
bilis ad cognitōz h̄mōi. vt infantes sunt
de facto pro tēpe nō eleuari. ideo nō obli
gati/ aut si esset capax r̄ si nō esset subiecta
deo quemadmodū sp̄s sc̄s nō est subie
ctus patri r̄ filio. a quibz p̄cedit cognitō
nē immēsam accipit/ talis nō eēt. p̄prie ob
ligabilis. Et quoniā precepta diuina pro
ut ordināt ad deum vt beatificatiu⁹ est/ co
gnosci nō p̄nt a creatura rōnali ex solo lu
mine naturali. necesse fuit cōcurrere reue
latōem quocūq̄ mō fieret/ siue p̄ angelos
siue p̄ hoīes/ siue p̄ internā illustratōnem
sicut ap̄ls loq̄tur de phis/ quibz dicit fuis
se reuelatū illd q̄d occultū est dei. Sic et
sentiūt doctores q̄ nemini deesset de⁹ in
quocūq̄ loco poneret qui faceret q̄d in se
est vr̄do sc̄z bñ donis iā habitis. q̄n cum
de necessarijs ad salutē diuinit⁹ illustraret
sicut dicit pet⁹ Actū. **S**eq̄tur in descri
ptiōe q̄ est notificatiuū diuine rōis recte
volentis teneri illā creaturā vel ligari ad
aliqd̄ agendū vel nō agendū. q̄ fit a q̄bus

dam questio q̄ sit rō obligatoria in deo vt
recta ratio vel volūtas. Non h̄c vtrūq̄/
quia nec recta ratio sine volūrate. nec ecō
tra sunt in deo obligatōis cōplementum
Preterea q̄ntūcūq̄ notificet volūtas sui
superioris/ nisi p̄ illā velit ligare nō p̄surgit
obligatio. sc̄m deductiōem durādī i hac
materia vbi querit an teneamur in oibus
cōformare volūtatē nostrā volūtatē diui
ne. Si enī fortes leuat festucā. sc̄it theolo
gus. q̄ hoc deus vult r̄ ita de quocūq̄ effe
ctu qui p̄ducit. Nō oportet tñ vt videt q̄
theolog⁹ talis obliget velle s̄l̄. q̄uis forte
in his que pctā nō sunt. teneat non se dis
formare remurmurādo aut cōtranitendo
volūtatē efficaci dei plene cognite. que ad
modū forte r̄ wilhelm⁹ antihisiodoren⁹ r̄ aliq̄
sentiētes oppositū prioris sentētie intelle
xerūt. Attamē hec cōsequētia nō valet. Ista
volūtas est iustissima. vel ista inclinatio r̄
tendētia sunt rectissime. vt puta inclinatio
nes naturales ergo p̄formās se p̄ actum li
berum talis volūtatē aut inclinatio in reuo
luta. aut in obiecto ad q̄d est inclinatio. nū
q̄ peccat. Stat enī q̄ deus p̄ceptū ad op
positū dederit vt q̄ actuali volūtas nihil
eliciat. Fatemur tamē q̄ si act⁹ elicit⁹ esset
oīno talis. q̄lis est act⁹ natural̄ ille nunq̄
eēt difformis. Nā hoc claudt repugnāti
am. sed hoc dicere. vel p̄z vel nihil est.
Tandē subinfert in descriptōe p̄ dignifi
catiōe ad eternā vitā cōsequendā/ r̄ dāna
tionē euitandam. Demini me legisse in
Durādo q̄ si nulla fuisset facta reuelatio
homī de sua beatificatiōe sup̄naturali aut
damnatiōe. nō incurrisz pctm̄ faciēs seip
sum reū dānatōis eterne. r̄ ita nullū fuissz
pctm̄ mortale. Hoc dicitur de lege statuta
veritatē habere videt/ sed de possibili neq̄
q̄. Nōne videm⁹ q̄ dans opam rei illicite
p̄r ad penā hūanarū legū q̄uis sibi prius
incognitā iudicari. Et q̄cqd sit tñ de poss
sibili ita de facto serēs h̄z/ oēm obligatōz
diuine legis ap̄d viatores ad finē tendere
vt dignificet homo ad vitā eternā/ r̄ infer
nalē mortē euitet. Iuxta q̄d saluāt aliqui
nō ip̄robabilr̄/ q̄r ap̄d dānatos vel br̄s
non sunt legēs p̄ceptiue. q̄les loq̄mur. ad
quas sc̄z volūtas diuina velit teneri salua
tos aut dānatos sub nouis p̄m̄ijs aut p̄
nis/ q̄ in saluatis nō est necesse. In q̄bus
marie habz locū illd ap̄ls. Iusto nō est lex
posita/ r̄ in dānatis eēt inutile. Alioquin

dicendū est vt videt̃ damnatos continue mortaliter demereri. Quāuis autē dignificatio ad vitā eternā precipue cōsurgat a deo dignificāte. vt a causa sup̃mar dñan/ rissima. sicut 7 lex q̃libet a p̃ria lege p̃stuit vt emanatio q̃dā lūinosa. Nihilomin⁹ dignificatio formalis fit p̃ grām seu caritatē. 7 meritoria p̃ actōem bonā p̃cepto: um impletiā. ad p̃cipiētis intentōem quā ex p̃plicauit cū ait. Si vis ad vitā ingredi. serua mādata. Si nō erram⁹ in describendo legē p̃ceptiuiā tā affirmatiuā quā negatiuā put nō errasse putam⁹. aprā est nobis via nō mediocris/ ad p̃gendum q̃ tendim⁹ plurimū q̃ lucis allatū est aciei nostre mētis ad inferendū p̃gnoscedūq̃ seq̃ntia

Corollariū primū. Nō ideo d̃r aliq̃ lex appropriatē pure de iure diuino. q̃ ad illā obligat de⁹. Facilis est declaratio. q̃ nā sicut nihil fit absq̃ deo causante. 7 nihil est vtz absq̃ p̃ria veritate. Nā ois sapiētia a dño deo est. Nihil p̃terea bonū absq̃ p̃ria bonitate. nihil pulcrū neq̃ suauē/ 7 ita de alijs. put lectio p̃cedēs diffus⁹ ostēdit. Ita ois obligatio casta est nec alicui⁹ roboris vel momēti. si nō a deo ip̃atore suū p̃mouires habuerit. Nō est p̃tās nisi a deo inq̃t apls. verūtm̃ nec ois effect⁹ d̃r appropriatē diuin⁹/ nec ois veritas p̃tinet ad fidē. nec ois bonitas ad adoratiōem. Cur nō silt poterit esse obligatio aliq̃ a deo/ q̃ nō ob h̃ appropriatē spectabit ad legē dinā

Corollariū secundū

Non iō p̃cise d̃r aliq̃ lex dinā seu de iure diuino appropriatē. q̃ illā creatura rōnalis p̃ reuelatōem accepit. Itaq̃ fieri p̃t sicut in antiq̃ lege teneo fuisse in plurib⁹/ q̃ deus reuelat 7 tradat imediāte aliq̃s leges p̃ solo regimie politico 7 civili. quēadmodū de ordinatōe legi israhel de taxatōne penaz̃ civiliu⁹ 7 similitū dicere/ 7 tales appellantur a doctorib⁹ leges iudiciales. q̃ ñ leges tales nō imediāte 7 directa intentōe ordināt in finē vltimū 7 sup̃naturalē. deficit vna cōditio descriptōis aūdicre

Pro cui⁹ elucidatōe 7 vt p̃icti h̃ rōnabilitas magis innotescat/ aduertēdū est q̃ hō q̃ subsistit ex duplici substātia. vna spiritali etnā dināq̃/ alia corpali 7 mortali duplicē h̃z finē. vñū sup̃naturalē. aliū naturalē q̃ hūan⁹ p̃dici seu politic⁹ 7 civilis. Nūc p̃ p̃secutiōe primi finis date sunt leges

ges a deo p̃porcionate ad finē illū/ de qb⁹ noster est principal' sermo. 7 illas appellam⁹ appropriatē dinas seu theologicas seu de iure diuino. quēadmodū nō oēs virtutes sed eas d̃tāt q̃ ad deū imediāte dirigit. theologicas 7 diuinas noiam⁹ fidem spem atq̃ caritatē. Prōinde ad p̃seq̃ndū finē alterz̃ q̃ hūan⁹ quāq̃ d̃r. quāq̃ civilis et politic⁹. leges alie late sunt. 7 vt plimū p̃ hūanā inuestigatōez ip̃osite. Ille vero q̃ uis ordinē finalē ad finē b̃titudinis eterne sicut ea q̃ corpis sunt 7 corp⁹ ip̃m p̃pter aiām factū null⁹ ambigit/ eas nihilomin⁹ dinas neq̃ d̃rim⁹. alioq̃n leges 7 regulas medicine q̃ pacto nō esse dinas cēsebit m⁹. Ille siq̃ d̃ respiciūt sanitatis armoniam 7 viuacitatē sensuū itegrā. quib⁹ lesis nōne aiā ab vsu virtuosoz̃ actūū dinoz̃ i p̃edita to: p̃scerz̃. Illas tñ leges seu regulas cē de iure dino nōdū q̃ d̃r. q̃ uis testē sapiēs medicinā ab altissimo creatā q̃ uis deniq̃ sint in eayel eē possint cōclusiones plime p̃ reuelatiōz̃ magis q̃ p̃ hūanā inuestigatōez inserte. P̃spiciū est igitur arbitratu meo/ legē aliquā nō idcirco dici appropriatē de iure diuino. q̃ deo reuelatē suscepta est. Dmōi at̃ corollarij cōgnitio/ p̃dest nō p̃ax ad elucidatōz̃ materie p̃ntis/ tā circa legē antiquā/ q̃ i noua.

Corollariū tertium

Circa qd̃ deducit̃ vltim⁹ q̃ nō oēs canones summoz̃ p̃tificū vel decreta/ sunt de lege dinā. p̃z hoc ex radice p̃missa/ q̃ uis alie nō desunt iferi⁹ assignāde. Sūt itaq̃ plures h̃mōi canones ad politicā solū cōuersatōez accōmodati. Q̃ si dicat aliq̃s. Nōne bona ecclie oia sp̃ualia sunt. q̃ spiritalitatē respiciūt ad spiritalitatē inducūt. Rñdem⁹ sub alia distinctōe/ q̃ in politica p̃uersatōe hoiz̃/ sicut sunt q̃dā specialiter deputati 7 dedicati ad obseq̃ndū deo q̃ anthōmatice eccliaſtici dicūt seu religiosi. Alij q̃ uis ad deū tendāt. q̃ ñ suuz̃ magis est officiū tractare ea q̃ sunt secularis policie. iō seculares noiant⁹. Nō aliter dicūt bona primoz̃ eē sp̃ualia. licz̃ sint res meretpales. 7 corp⁹ p̃seruātes sicut in alijs. Sili rōe leges ordinātes eccliaſticā policia dicūt plerūq̃ sp̃uales seu diuie q̃ uis ip̃ropriē. 7 alie civiles 7 hūane. Et hoc loco fallūt 7 fallūt crebro q̃dā canōnistarū/ p̃serti in materia quā tractam⁹

In d̃na

fimo h̃z 27.

De vita spiritali anime

De symoniaybi spūalia indicāt illa que eē carnalia ⁊ materialia nullus nescit. **C**orollariū quartū. **L**ex aliqua non ideo dicitur diuina appropriate/ qz ex p̄cipijs iuris diuini deducit. P̄rio. quia sicut omne verū omni vero cōsonat. sic oī lex q̄n/ tuncūqz positina ⁊ hūana cōsonat diuine legi. imo et ex ea deducit/ saltē a deo ⁊ b̄ris. **A**mpli⁹/ nulla est lex q̄ nō innitit p̄ncipijs istis. deo iubenti obediēdū est. **A**utoritatis a deo parendū est. **S**uperioribz suis in eo q̄ superiores sunt nō est inobediēdū/ et ita nulla eēt lex pure humana. cōtra id qd̄ veritas h̄z vsus cōis. **E**t pro manu ductōe capiam⁹ sile in eis q̄ dicuntur fidei. **N**on enī fidei ascribim⁹ oēm veritatē. que sequi p̄t ex veritatibz cōtēntis in sacra scriptura. **S**ed illas tantūmō veritates sibi dam⁹ que specialr̄ reuelate sunt/ ⁊ date ad credēdū/ p̄ b̄ritudinis sine p̄scq̄ndo. **S**cim⁹ insup q̄ nō oīa q̄ p̄ summos p̄ntifices imo nec p̄ eccliam approbata sunt. eē censent de fide. alioq̄n obligarēt ad sui creditatē opuscula scrōz oīm doctoz q̄ p̄ eccliam approbant/ sicut de multis exp̄ssus est in decretoz distinctōibz. **H**oc autē dici neq̄t q̄re nec oīs lex appellabit de iure diuino. quā tulit vel summ⁹ p̄ntifex vel ecclia vel princeps ql̄bet autoritatē habens dei in subditos. **S**i vero q̄rit nūc⁹ veritatū taliū q̄ approbate sunt de fide. **R**emitto nūc ad ea q̄ tractauit ockā i suo dialogo. libro. ij. q̄uis aliq̄ p̄ incidentalī declaratione sum dicturus.

Corollariū quintū

Sequitur ex p̄cedētibz coassumptis quibus dā veris/ q̄ eadē lex dicit p̄ de iure diuino ⁊ naturali ⁊ hūano seu positino. ⁊ alia ⁊ alia rōne respectu diuersoz. **E**t quidez q̄lis est legis diuine ratio dictū est. **L**ex vero naturalis p̄ceptiua talē h̄z rōem. q̄ est signū inditū cui libet hōi. nō impedito in vsu debito rōis notificatiū volūtatis diuine/ volētis creaturā rōnale hūanā teneri seu obligari ad aliqd̄ agendū vel non agendū p̄ p̄secutiōe finis sui natural. qui finis est felicitas hūana/ ⁊ in multis debita p̄uersatio domestica. ⁊ etiā politica. hō enī natura aīal ciuile est. **L**ex hūana siue positina p̄ceptiua pure ⁊ appropriate/ describit q̄ est signū verū hūana traditōe ⁊ autoritate imediate p̄stitūtū/ aut qd̄ nō

inferri necessaria deductōe ex lege hūana ⁊ naturali. ligās ad aliqd̄ agendum vel nō agendū/ p̄ consecutiōe finis alicui⁹ hūani. **S**i q̄s p̄ticularas harū descriptionū discurrat/ agnoscat tū differētes rōes triplis/ cis h̄ legis/ tū p̄ueniētiā in re eadē. **E**t quidē lex diuina differt a ceteris in duobz specialiter. **P**rimo. qz innitit p̄ncipaliter reuelatōi diuine. lex vero naturalis innitit dictamī rōis qd̄ est insitū cui libz hōmini nō impedito in vsu debito rōnis qd̄ impedimētū fit aut p̄ immersionē cū sensualitate nimia/ aut per lesionē viriū naturalū sensitiaz. aut p̄ deprauatōz radicalū vitioz ⁊ consuetudinū p̄uersaz. **L**ex autē hūana p̄ncipalr̄ innitit traditōi hūane aut q̄si hūane/ et hoc q̄si hūane dicitur p̄pter illas traditōes pure iudiciales/ quas p̄ moysen dedit dñs/ ⁊ q̄ nō innitit p̄ncipalr̄ reuelatōi vt reuelatio est/ nec ex reuelat. aut ex dictamīe pure naturalī cōueniēti deductōe patet apud oēs/ si nō accederet superioris alicui⁹ determinatī autoritas. **E**xemplū de ista lege. **P**riniceps in hac terra cōstitūdus est p̄ successionē hereditariā. p̄ncipi dabit annuatī mille talenta auri p̄ tributor silēs. que nec deducuntur apte ex veritatibz legis diuine ⁊ naturalis. nec tamē illis cōtradice cognoſcunt. alioq̄n ille nō tam essent leges dicēdē q̄ seuz inique tyrāides ⁊ veritate carētes. **S**ecda differētia legis diuine ad naturalē est. qz lex diuina p̄ncipalr̄ respicit finē spiritalē. lex naturalis naturalē/ hūana vero lex p̄t ad vtrūqz dirigere p̄pter distinctōem q̄ data est in tercio corollario de canonibz summoz p̄ntificū. quozū alii qui sunt pure hūani/ respiciūt tū imediate finē supnaturalē b̄ritudinis sempitēne. **H**is declaratis patz scda ps corollarij. **S**z primā manifesto noiatim de hoc p̄cepto nō futū facies. **N**ā ⁊ a deo reuelatū ē ad consequēdū finē vltimū. ⁊ insitū est cui libet hōi nō impedito in vsu debito rōis ad consequēdū finē naturalē. **N**ihilomī⁹ respectu quozūdā hōim ipeditozū in vsu debito rōis. potuit repēri tanq̄ hūana tū autoritate latū eēt/ q̄uis n̄ debeat simpliciter hūanū noīari. **E**t hoc nihilomin⁹ p̄ qz apd̄ aliq̄s excellētis ingenij et multarū litteraz. sicut p̄vna p̄positō dicit fidei proprie. q̄ nō spectat ad fidē explicitā exēplificatā alteri⁹. **I**ta de legibz fatēdū est. **H**ac

Deo diuina

Deo diuina

Deo diuina

Deo diuina

de causa misericordia dei quasdam leges q̄ naturalr̄ eēt note si nō p̄ pctā obliterare z q̄si delete fuissent. decreuit rursus inno- uare/ z innouādo cōitari hoim tradere. vt eēt inexcusabiles. z vt p̄ eas finē consec̄ renē nō naturalē tm̄ nō sed eternū.

Corollarium sextum

Sequitur q̄ nō absurde cōcedi p̄t om̄ia principia iuris naturalr̄ esse de lege diuina pp̄rie dicta. licet diuersa rōe. hoc p̄spicunz erit si atredim⁹ quēadmodū oīa p̄cipia iuris naturalr̄ deo reuelāre ac iubēte conti- net lex taz antiq̄ q̄ noua ad finē b̄itudis eterne. Et aliūde forsan istō suadere possu- m⁹. ex hoc q̄ talia p̄cipioz in diuina ē no- tificatio creature rōnali p̄ immediatā di- uine lucis irradiatōem quēadmodū tra- diderūt aug. z alij doctores eleuati. z oīz sup hoc fuit articul⁹ parisiens̄ r̄pe r̄vilhel- mi parisiens̄. put legi in b̄ro thoma z bo- nauetura declarat pulcherrime in itinera- rio mētis in deū/ oīdēs nullū eē dictamē recte rōis solidū z obligatoriuū nisi in p̄- ma lege z luce stabiliat. Propterea phoz maximz precipui. inter quos floruerunt socrates z ceteri acadēmicī ingēnie pro- fessi sunt. nihil in rebz mutabilibz se scire/ nullā in eis rep̄re veritatē z nullū eē dictā mē rectū rōis. q̄ si p̄ hoc oēm a nobis veri- tatē z rectū dictamē simplr̄ excluderāt/ er- rabant intolerabiliter. q̄ de tātis inuesti- gatoribz veritatis sentire nefas est. nisi p̄- q̄nto forsan deū nō sicut deū glorificātes. neq̄ grās agētes. q̄ abscōdita ei⁹ erant manifestauerat eis. dati erāt iā in reprobu- z sensum z deficiebāt scrutantes scrutinio. Sentiebāt igit si b̄n̄ sentiebāt in hac tan- ta p̄fessioe ignorātie q̄ sol⁹ de⁹ sicut est im- mobilis ira est veritas stabilis/ z lex certa z p̄stans/ in q̄uidem⁹ q̄ bona sunt z vera/ p̄sonātes in hoc p̄p̄e eximio. q̄ postq̄ p̄- miserat. mlti dicūt q̄s oīdit nobis bona Rūdens subitult⁹ Signatū est sup nos lumē vult⁹ cui dñe. Alienū subinde nō est dictū apli pluries allegatū q̄ dicit. in deo nos vitērez moueri z eē. Diḡ q̄ppe p̄gnis- tio veritatis in nobis nōne p̄cor q̄dā mo- tio est. vt igit in deo sit oportet p̄fiteri Et hic esset speculatio gratissima si nō ad alia p̄operaret intentio.

Corollarium septimū

Sequitur ex p̄missis notāda valde diffi- ctio ad ap̄iendū illō magis z magis q̄d q̄ rim⁹ Aliq̄ est lex pure diuina. aliq̄ p̄tinēs ad dinā. aliq̄ imprinēs. Nihil hoc nouuz fingo. distinxerūt itaq̄ in sili doctores an- nos q̄ veritas aliq̄ est pure de fide. aliq̄ so- lū p̄tinēs ad fidē q̄ dici p̄t de pietate fidei. Aliq̄ imprinēs q̄ dici p̄t apocripha Sicut in p̄rio aliq̄ falsitas est heresis. aliq̄ sapi- ens heresim q̄ dici p̄t error. aliq̄ oīno imp- rinēs/ saltē q̄ ad nos viatores z nostrā de- ductōez In lege pure diuina p̄t q̄druplex signari grad⁹. In p̄rio gradu reponūtur leges imediate reuelate a deo. p̄ tota cōita- tē hoim ant p̄ncipaliori p̄te. scripte i b̄i- blia z p̄ferti in euāgelijz a x̄po latis ad cō- seq̄ndū b̄itudinē Et ex b̄ statū p̄z q̄ in p̄- se h̄z veritas/ q̄ lex pure diuina. p̄pter illud q̄d p̄dictū est de multis legibz pure iudici- alibz antiq̄ legis. z quia multe veritates sunt q̄ nō sunt impatiēez ex hinc nō obli- gatiue. In signū at q̄ leges iudiciales an- tiq̄ legis/ non eēt p̄p̄rie de iure dino. sic nec deducebāt de directo imediate in finē b̄tūm. x̄ps legisator p̄fectissim⁹ volēs cō- dere legē dignissimā z b̄rificatiuā. oēs ta- les leges ordinātes hoim ad finē h̄uanū z politicū/ reliq̄t ad arbitriū platoz z p̄ri- cipū. ita tñ vt sp̄ memissent p̄tāre eis datā p̄ veritate. nō p̄ veritatē z ad edificatōez. n̄ destructōem. put loq̄tur apls. Q̄ si p̄tētio se q̄spiā obnitāz dicat leges h̄mōi iudici- ales fuisse de iure dino p̄p̄rie Rūdeat ergo quō dispensabiles erāt. z nō solū mutabi- les s̄z mutare. z q̄ multz eaz licebat absq̄ dānatōis piculo p̄traire. In scōdo gra- dū reponēt leges diuine q̄ ex p̄cedētibz so- lis in p̄ntia euidēti aut saltē reuelate z p̄- p̄rie credēda deductū. Dicit notat ex istis solis z in p̄ntia euidēti aut saltē p̄p̄rie de fi- de. q̄m si necessario coassumeret p̄positio alia. q̄ nō eēt p̄p̄rie de lege diuina aut de fide aut si p̄sequētia eēt euidēs. nec p̄p̄rie de fi- de. p̄clusio nō eēt p̄p̄rie de fide fm̄ mox di- cēda Addidi in p̄ntia reuelata z p̄p̄rie cre- dēda. p̄pter determinatōz ecclie rite fa- ctā. quā suppono in his q̄ sunt ad salutes necessaria/ errare n̄ posse. In tertio gra- dū reponētur leges diuine imediate a x̄po tradite/ aut ab eis dicto mō deducte. q̄ p̄ successiuā relatōez aploz z alioz ad nos equalentes/ scripture canonice/ notificatae sunt. vt forte est ista lex. vniuersalis ecclia

De vita spirituali anime

pontifici romano subiecta sit. Non enim
posset euidēter aut p̄sequētiā pure defi
de et legibus primi generis hūana dedu
ctioe fulciri. q̄ tñ sit lex pure diuina p̄ q̄
nisi sic posset hūana traditōe primar^o iste
R castari. **I**n q̄rto gradu sunt leges specia
liter inspirate et reuelate q̄bus dā singulari
bus p̄sonis p̄ se aut p̄ paucos ad hoc electi.
Similr quicq̄d ex talibz legibz deducere
tur modis p̄dictis i secūdo gradu. de his
legibz notat in decretis. **E**x his ap̄t̄ in
rellect^o qualr dicta ap̄toz et discipuloz xpi
sunt alterius autoritatis q̄ ad aliqd/ etia
pure de fide q̄ successoz suozū. qm̄ primi
a xpo doctrinā immediate susceperūt/ et
insup facta viderūt et ad eos ex̄p̄se dictū ē
Qui vos audit me audit. Et rursus q̄ dī
corobis in tenebris p̄dicare supra tecta.
Iste p̄terea sunt i euāgelijz posite et a xpo
immediate tradite. Petrus fuit ap̄stol^o.
Petr^o accepit autoritatē ligandi et soluen
di. Petrus edocet^o est in die penthecostes
a sp̄scto de oī veritate necessaria ad salu
tē. Tales at̄ de quocūq̄ successozū Petri
formate nō sic habent a xpo et in scriptura
sacra. p̄supponūt enī semp ad min^o istam
q̄ talis rite succedat Petro p̄ electioez aut
aliter. et hoc est hūana traditōe solū agni
tū. Nisi forsā q̄s diceret q̄ yniversalis ec
clesie autoritas a sp̄scto specialr̄ inspira
ta/ determināuit de q̄bus dā q̄ Petro in pa
patu successerūt/ vt clemēs siluester/ et gre
gori^o/ q̄suis in eis q̄ sunt facti nō sit neces
se eccliam nō posse nō errare. **C**onsequē
ter deducit quō maior fuit p̄mitine ecclie
autoritas quo ad p̄dicta/ q̄ nūc sit et q̄ nō
est in potestate pape aut p̄ciliū aut ecclie
immutare traditōnes datas ab euangeli
stis et a paulo/ sicut quidā delirāt. Nec ha
bent quo ad hoc qd̄ est facere aliqd̄ eē pu
re de fide parē autoritatis firmitatē. **U**n
quantū licet dubitare de iure alicui^o i pa
patu v̄ ep̄atu/ tantū dē licz suas institutō
nes in dubiū reuocare. **H**ic materiā tra
ctat Durādus. Et hic ap̄t̄ mod^o intelligē
di illud aug. Euāgelio nō credere nisi me
autoritas ecclie cōpulisset. **I**bidē enī ec
clesiā sumit p̄ primitiua cōgregatōe fideli
um eoz q̄ cōm viderūt audierūt sui testes
extiterūt. **D**eclearē nūc postmodū qd̄
sit lex p̄tinens ad dīnā et qd̄ imp̄tinēs. Et
dicam^o q̄ illa lex est p̄tinēs solū/ q̄ licet de
duci nō possit a veritatibz solis leg^o diuīe

deducit tñ ex eisdē coassumptis aliq̄bove
ris p̄babilibz/ q̄ piet̄ rōnabilr̄ negari nō
p̄nt. Quia etiā fm̄ regulā magistralē. **C**ō
clusio semp̄ inseq̄tur debiliore p̄tē alicui^o
p̄missarum q̄ necessario coassumit ad sui
illatōem. **A**ut etiā si p̄seq̄ntia sit in euidēs
nec p̄tē de fide/ q̄ns est vt cōclusio illa si
gnās talē legē nō dicat p̄tē lex diuīa. ex q̄
vel vna p̄missaz vel p̄ntia deficiūt a recti
tudine fidei vel euidētie. **S**ic enī verū est
q̄ p̄positio copulatiua ex vna cōtingente/
dī tota p̄tingēs/ et falsa vel ip̄possibili to
ta falsa vel ip̄possibilis iudicat. **I**gnorā
tia autē istius distinctōis multos p̄lex q̄
turbat inuoluit. **I**mp̄tinēs lex erit ad
legē pure diuinā que nō plus ex eadē des
duci p̄t q̄ opposita/ vñ nulla est p̄positio
que ita pure sit fidei/ q̄n ipsa possit cōiun
gi cum alijs imp̄tinētibz ad fidē et ita totū
resulcans erit imp̄tinēs fidei. vt ista p̄posi
tio est pure fidei. **E**uāgelij ioh̄is est vez/
dicēdo tñ sic hoc euāgelij ioh̄is scriptū a
roberto est vez/ erit ista p̄positio ip̄tinens
ad fidē sicut est ista quā cōcludit/ robert^o
scripsit hoc euāgelij. **I**n legibz ergo nō
pure diuinis assigno q̄tuor grad^o. **P**rimus
grad^o cōtinet leges q̄ licet late fuerit a deo
immediate vel ab autoritatē immediatē
re ab eo. tamen hoc nō constat nisi per hī
storias aut relationes. q̄ p̄tē nō sunt de
fide q̄suis ipse negari neq̄ant absq̄ scāda
lo et p̄tēna maifesta. **E**xēplū de ista lege.
Electio sancti clemētis spectabat ad **P**e
trū. **N**ō enī dubitat q̄n Pet^o ex quo ita fe
cit habuerit sup hoc autoritatē immedia
tā a xpo. et q̄ ita fecerit licet rōnabilr̄ nega
ri nō p̄t. tamē negans ab heresi se defende
ret. nec vt talis eēt puniend^o/ sed hū vt p̄
teruus et scādalous et inciuilis et q̄usq̄ se
purgasset aut exposuisset/ deberet de here
si suspect^o vehemētē haberi et tractari.
Secūdo grad^o hz leges q̄ nō late sunt im
mediate a deo. tñ coassumptis aliq̄b^o que
rōnabilr̄ et absq̄ scādalo negari nō p̄nt il
le inferūtur a legibz pure diuinis. **E**xēplū
de ista lege. **E**lectio summi p̄tificis spe
ctat ad cardinales/ rebz stantibz in ecclesia
vt stat^o et sed^o vacātē. **E**t ista enī lege pure
dīna q̄ electio summi p̄tificis sede vacātē
te debz celebrari. **C**oassumpta ista q̄ rōna
bilr̄ negari nō p̄t. p̄ nūc/ q̄ ecclia cōmisse
hāc p̄tē cardinalibz. seq̄tur lex p̄dicta. tñ
denegātē istā diceret sicut p̄us. **I**n t̄tio

gradu sunt leges q̄ ad sui deductiōem per
leges dīnas req̄runt p̄positiōes dubias/ q̄
tū plus incitāt edificāt ad deuotiōem r̄ re
ligiōē q̄ oppositē/ aut quas tū est cō
cedere q̄ negare. Exēpla multar̄ quōtidia
na sunt in canonib̄ summor̄ pontificū r̄
decretalib̄. Illi quippe canones aut ep̄le
decretales in iurib̄ legib̄ dīnis v̄r̄pote ta
libus v̄niuersalib̄. Qui vos audit me au
dit. Obedite p̄positis vestris q̄ dicūt faci
te r̄ similib̄. Sed subsumendo p̄ minori
p̄positiōe aut in consequētia coassumūtur
sep̄ius p̄positiōes q̄ nō sunt de lege diuina/
aut q̄ dubie sunt aut non p̄r̄sus certe q̄
p̄ficiūt obseruātib̄. tū in multis tū est
eas cōcedere nec p̄tinaciter ip̄ugnare. Exē
plū de istis q̄ dragelūmale ieiuniū obf̄nā
dū est. ex cōdicatōes timēde sunt r̄ siles. In
hoc gradu reponunt̄ constitutiōes multe
prelator̄ r̄ canonisatōes sanctor̄. qm̄ fa
ciūt ad pietatē fidei coalescendā nec eidez
sunt aduerse. Postrem̄ grad̄ cōtinet le
ges q̄ ex legib̄ dīnis nō plus deduci p̄nt.
aut min̄ q̄ oppositē. Exēplū istius/ tallie
magne r̄ tributa p̄cedēde sunt huic p̄ci
pi r̄ similes. r̄. **S**ilē distinctiōem de
lege pure naturali et de lege p̄tinente solū
ad naturalē. aut imprinēte/ concipe p̄r̄ q̄li
ber vel mediocriter instruct̄. **G**ras deo
qui fundamēta solidar̄ decētia dedit nos
facere/ ad id edificandū vtilius q̄d sup̄est.
qui p̄trea de tenebr̄z quodā inuolucro
lucē har̄ descriptionū r̄ distinctiōnū fecit
splēdescere ad intuedū limpidi secutura.

Incipit. III. lectio

Pergere festinabam ad r̄ndendū
p̄ quesito p̄cipali p̄ vnicā conclusi
ōnē post has terminor̄ elucida
tōes. S; reclamauit v̄estigiaq̄ retor̄sit af
finis valde materia ei quā tractauim̄. **E**ā
quippe insequitur figam̄ sic pedē post pe
dē. Hec materia est/ qd sit ius r̄ q̄plex ē/
r̄ qd diuinū vel euangelicū vel naturalē v̄
hūanū. **S**ilr̄ de policia. Querētes itaq̄
qd plati p̄nt r̄ p̄cipēs. consequēs est ista
nō nescire. **E**xpediēdū autē sub cōpen
diō r̄ dicem̄. **I**us est facultas seu p̄tās
p̄inqua cōueniēs alicui sc̄m̄ dictamē re
cte r̄ōis. Ita q̄ tota r̄ finalis resolutio ma
terie nostre ad dictamē recte r̄ōis terminat̄.
Recta r̄ō r̄ dictamē suū est p̄r̄ior originali
ter r̄ essentialr̄ in deo. r̄ an sit idē oīno qd

volūtas ei r̄ remitto ad difficultatē de for
malitatib̄. et ad braguardinū in summa
constat q̄ in p̄r̄cib̄ moralib̄ recta r̄ō nō
est p̄r̄ior volūtatē. v̄r̄ nō ideo de vult dare
leges suas creature r̄ōnali qz p̄us recta r̄ō
sua iudicat hoc eē fiendū. s; ecōtra potius
Vidēt igit̄ positio esse maḡ catholica et
expedita si dicam̄ neutri p̄r̄ eē altero in
deo. sicut i fili nō ideo qz sic est in re extra
qz fortes ambulabit de sic iudicat. nec p̄
p̄r̄ie ecōtra/ sed correlatiua sunt r̄ cōcomi
tatur quodā mō sese inferētia. ita in p̄p̄si
tō r̄ multis silib̄. **R**ecta r̄ō consequēter r̄ p̄
ticipatiue solū cōuenit r̄ōnalib̄ creatur̄.
Ponit̄ in descriptiōe facultas seu p̄tās. q̄
nā cōueniūt fm̄ dictamē recte r̄ōis aliq̄
bus. q̄ nō dicunt̄ iura eor̄. v̄r̄ pena dāna
torū v̄r̄ punitōes v̄r̄ iatoz. Non enī dicim̄
aliq̄ ius habere ad ei nocumētū. tū nō
est penit̄ alienū a scriptura sacra. qz ea dī
cant̄ iura q̄ diuina p̄uidentia sapiētē or
dinar. sicut p̄r̄ior regū dicit̄. qz hoc erit ius
regis. r̄. **E**t demones dicim̄ habere ius
ad punitōes dānatoz. **P**onit̄ p̄inqua
qm̄ mltā p̄nt alicui p̄petere sc̄m̄ dictamē
recte r̄ōis. que sc̄m̄ idē dictamē ei de facto
nequaq̄s cōueniūt/ v̄r̄ ex̄ns actualr̄ in pec
cato mortali habz facultatē seu p̄tātē me
rendi v̄tā eternā. nō tū p̄inqua v̄r̄ v̄r̄ dicit̄
solet nō sc̄m̄ p̄ntē iusticiā. **V**idēt autē
hoc nomē facultas dictū a fas cōgruenti
esse hoc noīe p̄tās/ v̄r̄ hic loco generis sta
tuat̄. r̄ hec p̄tās seu facultas aliter titulus
iuris vocaret̄. **D**einde sicut dicta r̄ō p̄tā
cipatiue in creaturis r̄ōnalib̄/ diuidi solz
a doctorib̄ in portionē sup̄iorē r̄ inferio
rē/ sic sunt ei dictamē mltiplicia. quedā
sunt circa v̄niuersalia p̄cipia que app̄hē
sis cognitōisq̄ terminis/ mor nō cognosci n̄
p̄nt/ nec p̄t eis r̄ō dissentire. **E**tia v̄bi sc̄m̄
opinione p̄babilē aliq̄z possz ad temp̄
suū assensum suspēdere. **A**lia sunt dicta
mina circa cōclusiōes ex eisdē p̄ncipijs
deducibiles. **E**x p̄r̄io officio noīat̄ ip̄a r̄ō
syndere q̄ semp̄ virgo hoc est inuolara p̄
seuerat̄. **R**ursus ip̄a r̄ō p̄t iunari lumine
sup̄iori/ r̄ sup̄naturali irradiatiōe/ ad aliq̄
p̄r̄actice cognoscenda/ supra cōmunē cur
sum creaturis r̄ōnalib̄. v̄r̄puta hoīb̄ p̄sti
tutū/ vel modo non v̄sitato naturalr̄. hoc
modo noīari p̄t ip̄a r̄ō dīna/ dū diuine re
uelatōi p̄ncipalr̄ innita cognoscit̄. **D**i
cam̄ igit̄ qz om̄e ens positū q̄ntum hz de

De vita spirituali anime

entitate et ex consequenti de bonitate tantum de habere de iure sic generaliter definitio. In hunc modum celum ius habere ad influendum sol ad illuminandum, ignis ad calefaciendum, irundo ad nidificandum, imo et quilibet creatura in omni eo quod bene agere naturali per facultate. **U**nde ratio perspicua est, quoniam omnia talia conveniunt eis secundum dictam recte rationis diuine. Alioquin nunquam persisteret. Sic homo etiam peccator ius habet ad multa sicut et alie creature naturis suis derelicta. At vero ius tale quibus ita septima metaphisicis capiatur ad euitandum equocationem illud sic apere conueniat. **C**ontractio tamen est eius acceptio apud politisantes ut ius dicatur solum de illis que competunt creaturis rationalibus virtutur rone. Preterea ratio quilibet sicut est munus diuinum descendens a patre luminum, ita per diuina diuina. Propterea non absurde concedi possit nihil alicui competere nisi iure diuino, quemadmodum nulla est facultas aut potestas per iniqua conueniens alicui absque dictamine recto diuine rationis. Nihilominus iterum sumimus diuinum limitari ad ea que vel ex reuelatione vel modo reuelandi per miraculum supra communem nature cursum immediate per deum recta creata cognoscitur. Notetur id quod diximus ex reuelatione vel modo reuelandi, quoniam nulla est veritas ita naturaliter cognita, quin in superiori lumine supersus diuinitus possit agnosci. Hoc liquide constat in decem preceptis iuris diuini, que simul sunt naturalis iuris principia, put in superioribus iam habitum. **N**unc superest ostendere qualiter ex iure sic descripto multiplices saltem secundum rationem oriuntur policie et multiplices iurisdictiones et diuersas diuinationes, regna vel impia, quorum nomina et si frequenter sus habeat etiam preterea satis concipiantur a multis quibus in hoc vel in illo sit policia, iurisdictione vel diuatio, verum tamen hec generali descriptione non ita cognoscuntur, sed solis exemplis queruntur fieri perspicua. docet hoc in initium decretorum. Quamobrem studium in re qua tractamus, ipsam de nodis verborum resolvere, atque de tenebris nubilosarum varietatum, latentem elucidare veritatem, non quidem alia dicturus quam alij, quibus forte aliter nec mediocriter hoc potest, put nec statim facile est datis hoc modo principijs generalibus descriptiones elicere, atque ordine cathenato conectere, propositiones subsequentes, quoniam multas et prius facie vix concipibiles conclusiones, quando posset aliter geometer vel

arismetris in luce perdere et ad eis assentiendum commouere. **E**st itaque policia que quedam diuina, quedam naturalis, quedam humana. Et sicut iurisdictionum, alia diuina, alia naturalis, alia humana. Sic de dominijs. Aliud est dominium naturale aliud humanum. **P**olicia diuina vel vtitur loquendo ecclesiastica predicta, est conitas viuens sub iure pure diuino vel secundum id regulata. Sub hac descriptione generalitate comprehendere policia beatorum. Ipsi enim iure diuino cuius summa lex est caritas, regulantur. Sic appellatur noua hierusalem ciuitas sancta regnum eternum, imo sic forte dicere beatissima trinitas esse policia. At apud politicos restringitur ius ad ius practicum obligatorium seu coercituum, qualiter negare videtur apostolus iusto esse legem positam. Amplius vero etiam in danatorum horum renda confusione, regnet ius diuine severitatis etiam sub hoc respectu dicere illic esse policia sub iure diuino, quoniam tamen damnati non habent facultatem regulatam ad illas penas inflictas, nec per eas se regulant, ipsi omnino negantur habere diuinam policiam, habent potius diuisiones sempiternam. Porro non minus dicerem policiam quandam esse naturalem inter animalia aut res quilibet, si ius generaliter est acceptum. Vel etiam inter tyrannos quos regnare permittit deus propter peccata populorum in interitum sui. **S**ed loquamur deinceps de policijs creaturarum rationalium, non quarumlibet sed hominum, non omnium sed vitarum. **P**olicia ecclesiastica est conitas secundum leges pure diuinas obligantes vel presulentes aut mouentes principaliter regulata. Dicitur principaliter, quoniam etiam quedam sint decreta et statuta specialia statum regulantia, illa vel in initium immediate legibus pure diuinis, vel minus principaliter intendunt. Sub hac policia iuris debet esse vitarum quilibet, et de facto sub ea sunt omnes christiani tam laici quam clerici. **N**ihilominus ut equocatione non fallamur rememoranda est distinctio de eis que specialia proprie dicuntur que solum attributive, quemadmodum sunt beneficiorum ecclesiasticorum, reddituum et similia certe carnalia ac temporalia, nisi que specialibus subserviunt eisque dicata sunt. Nec autem ad inuentionem, annexa specialitatis, turbationes plures que scribi poterunt traduxit in ecclesia. **P**olicia naturalis est conitas secundum leges pure naturales principaliter regulata. **P**olicia humana est conitas secundum leges pure ciuiles vel humanas principaliter regulatas.

lata. Dixi utrobique principaliter eadem de causa qua prius. Non autem iudicamus hic difficultatem esse an aliquid sit potestas solum naturalis intervatores, aut solum divina/ aut aliqua dicitur humana/ sic quia neque/ quod alterius participationem assumat/ satis est nobis distinguere rationes. et ut a participantibus in potestate legibus/ denotatio capiat. **C**onformiter ad hec habet viam unusquisque expectatam a veritate ambiguitatum. pergere ulterius ad describendum iurisdictiones utrasque. Nam cum iurisdictione nihil aliud sua interpretatio significet/ quod iurisdictione hoc est potestate iuris. unusquisque tantum debet habere et taliter de iurisdictione ad aliquid/ quantum habet qualiter de iure ad illud/ si non contraxerimus more loquendi politicorum/ iurisdictione ad partem non qualibet sed coercitiam/ que scilicet in altero vel tantum in altero potest exerceri. etiam inuitum. Hoc itaque facientes discernemus partem ordinis a potestate iurisdictionis. Dabeat licet simplex sacerdos potestate ex iure divino ad ea que sunt sacramenta et alia plurima/ que potestas est utique potestas seu iurisdictione magna. nullus tamen ei ad talia iurisdictione dicit esse usus alioquin absque iurisdictione esse nemo. **E**rit igitur iurisdictione ecclesiastica. partem coercitivam secundum ius divinum politicum. Iurisdictione naturalis secundum naturale. Et iurisdictione humana illa erit que humano iure collata est. **P**ostremo par erit dominiorum distinctio. evangelici naturalis humani vel civili. **D**ominium evangelicum est potestas propinqua assumendi res alias vel ut alias in sui facultate vel usum secundum regulas iuris divini proprie dicitur. **D**ominium naturale est potestas propinqua assumendi res alias vel ut alias in sui facultate vel usum secundum regulas iuris naturalis. **D**ominium humanum est potestas propinqua assumendi res alias aut tantum alias in sui facultate aut usum secundum regulas politicas et civiles iuris humani. **C**onsequenter videre facile est quantum qualiter iura istarum iurisdictiones in eadem persona concurrunt quod diversis respectibus. **E**x his etiam patet dissolutio illius difficultatis que multos turbat/ an iniuste possit iniuste dominari/ et an ex quoque peccato mortali perdatur continuo dominium. Similiter quod apostolus religiosus/ et quod non/ manet dominium supra res communes. **N**ihilominus quia nonnulli materiam hanc tractantes/ nominati dominus Armacan/ accipe videntur do-

minium divinum vel evangelicum et etiam naturale constrictius quod supra scripsimus. Nos ad intellectum sue positionis et elucidationem clariorum premissorum/ notemus quod sicut non est potestas nisi a deo/ dicitur apostolo. Sic potestas quolibet dicitur donum dei. deus vero in donis suis donare se dicitur creaturis. Ita loquitur apostolus quod spiritus sanctus datur uni cuiusque dividens singulis prout vult. **N**ec autem liberalis et dignativa donatio dei/ quo pacto concipi potest/ absque iure et dominio alicuius collatione apud creaturam cui donatur quomodo recta ratio dicitur ut illud sit debitum et sui creature. quod deus eidem conferre voluerit. **H**is premissis advertamus deinceps deum se donare creaturis multipliciter/ nominati quadrupliciter/ scilicet pro statu nature instituta. destituta. restituta. et glorificata. **P**rimo modo dat se in donis nature integre/ in eis preterea que natura illa ut talis est consequuntur. quemadmodum est originalis iusticie donum in homine. secundum opinionem bene probabiliter. **N**on enim videtur bene possibile quod natura humana integra sit a iusticia originali que dicitur integritas et obedientia anime virium inferiorum ad superiores destituta. **E**t ita titulus dominii naturalis fundamentum habet in hac originali iusticia. siue illa dicatur donum aliquod gratuitum supradictum nature. siue sit natura ipsa connotatio rectitudinis que dicitur esse. **E**rit igitur naturale dominium donum dei quo creatura ius habet immediate a deo assumere res alias inferiores in sui usus et conservacionem. pluribus competens ex equo et inabdicabile servata originali iusticia/ seu integritate naturali. **H**oc modo habuit ad dominium supvolucres celi et pisces maris/ et ad comedendum de omni ligno quod erat in paradiso secluso ligno scientie boni et mali. hinc appellata est partem hereditas sua. **E**x quibus mox inferre quod dominium originale non erat necessario in caritate fundatum. **A**d hoc dominium spectare potest dominium libertatis. que est facultas quodammodo libere resultans ex dono dei liberaliter se donante ad agendum vel non agendum cum anima rationali in productione suo actu elicitorum vel eorum suspensione ad finem beatissime fruitionis obtinendum. **E**t hoc dominium tanto liberius est et latius/ quanto minus preter in malum. et quanto per bonos habet est ad bonum vel bono stabilitum. **S**ecundo modo dicitur deum donare se creature rationali pro-

De vita spirituali anime

statu nature corrupte in donis quibusdam seu naturalibus seu gratuitis. non tamen gratum faciētibz / et in eis que inde sequuntur. Cum enim natura nunquam sit ita destituta / quin ea permanēte de se det eidez plus aut minus. Nullus erat ita peccator quā habere aliquid dominium quod dici poterat naturale vel gratuitum gratis datum. habet saltem dominium libertatis in actu vel habitu. **H**arum vero gratiarum diverse sunt species sicut diversimode deitas sese cōicat. et immutabilez se reddit / nunc scōm potentiam / nunc sōm gloriam / nunc sōm sapiam / nunc sōm opulentiam et ita quāvis erit dicere / quod in dono tali quolibet tanquam in titulo fundari poterit dominium absque hoc quod sic dominus habeat caritatem. **N**ec potest illud dominium nisi pendendo suum in quo fundatum est donum. **E**xempli gratia pre-supposito peccato et violentiis inde sequentibus / necesse fuit alios alijz preferri / ut homines quiete viverent. et suū unicuique ius tribueret. quod fieri non potuit si non arcere improbitas malignorum. **D**onavit igitur deus alijs partem hanc super alios regitinas atque coartatā seu per se immediate / seu per mediam aliorum. sub aliquo signo cognoscibili quod est electio. aut quod est hereditaria successio. aut quod est voluntaria ad eum subiectio / aut quale est quāvis prudentia magna. potentiaque civilis super alios idiotas. aut quod est habitudo paternitatis ad filios / et viri ad viros. sapiētis ad stultū et similia. **P**ropterea manifestū est quod absque caritate per tale dominium retineri. quā non in ea / sed in alio dono fundatū est suus titulus / nec potest huiusmodi dominium nisi pendito dono seu titulo quod ipse sustentabat fundabatque. **E**rit igitur dominium tale gratis datum / ius seu facultas in alterū consequens seu resultans ex dono aliquo naturali vel gratuito gratis dato. **I**sto modo sunt apud infideles et peccatores iustissima dominia deorum ad seruos / patres ad filios. viros ad viros. et omnium generaliter ad suas hereditates et civiles possessiones sōm leges humanitas institutas. **U**nde civile dominium seu politicum quod de illo visitatior est sermo / sic describitur / quod est dominium occasio peccati inductū / non cōpetens pluribus ex equo. retinibilez abdicabile servata vel non servata caritate. **A**bdicat autem vendēdo. donando. negligēdo. permutando. **U**nde de tertio modo dat se deus in dono caritatis seu gratie gra-

tum faciētis / que propria et vera dicitur donatio. quā sit per eam adoptio filialis / ius prebens hereditarium ad omnia bona dei possidenda quemadmodum dicit apostolus pluries. **O**mnia nostra esse. omnia nobis data esse abūde ad fruēdū quod preterea sumus / quasi nihil habētes et omnia possidētes. et si proprio filio suo inquit non peperit sed pro nobis omnibus tradidit illū. quod non etiā nobis omnia cum ipso donavit / et rursus si filij et heredes / heredes quidem dei coheredes aut christi. **D**escribit autem istud dominium quod appellatur a multis euangelicū / quod est dominium immediate a deo institutū / cōpatiēns secū ex eoque quolibet dominos / et inabdicabile servata caritate. **T**ransfert vero multotiens sacra scriptura sub tropis metaphorice dominium civile cum suis attinentiis ad hoc dominium caritatis / dum noiat illi venditiones esse / et emptiones / et donaciones / et cōmutaciones spirituales cum deo / quasi videlicet numisma legitimum sit caritas deus precium actibus nostris / per quos ex dignissima seu dignatissima cōdescensione dei / mercamur cum eodem de regno celorum / cum fenore multo. **E**t quod omnia quodammodo eidez sint de suo / suscipimus ea de manu sua. et ita dare proprie nequam / quod pro quo **N**ihilominus ipse totus desiderabiliter acceptat bona nostra ex valore huiusmodi numismatis tanquam nostra eēnt appropate / et in sua reddidit quod absque ulla cōmutacione civili / sive emptione gratuita vinū cōpūctōis. lac de uero ois. immo et seipm / et regnū celorum. ita ut ibi sit longē fecundior cōmutatio quā in civilibus. quā illud quod vendit fit apostolus / et multipliciter de possessione vendētis quod si retineret. imo quanto plus cōmutado dat / tanto perfectior et cumulatior possidet. **H**oc dominium tamen est latitudinis et imensitatis. ut prospera omnia et aduersa sint in eius ditione. quā diligentibus deus omnia cooperant in bonū. **T**ame in super stabilitatis ut tolli nequeat ab invito. **T**ame deinde puritatis ut nihil criminaliter cōinquinatum ster cu / eo quod lex eius lex imaculata est / pueritēs aias. **P**er dēs aut huiusmodi dominij / sit penditor et relesse ma iestas. et infamis corā deo et angelis eius / et in tota curia beatorum. quod non ita sōm leges civiles ut iudices necesse est. **P**ostremo sunt alie donaciones dei non ita ad prius propositū / sed per statu nature glorificatez cōfirmate. sōm diuersos excellēdi modos. ut de se dedit humanitati christi pynionē ypostaticā et plenitudinē ois grē tanquam capiti in mēbra illuēti

quicquid habuit vite spiritualis. et tanquam imperatori omnia iudicari et regeri. Dedit in sum per virginem beatam autoritatem matris et ut dicat habere ius maternale in deum per concitatem idiomatum quasi deus sit subditus ei sicut filius matri. Nec dubium est quin multe conditiones preclare et potestative consequantur ad has donaciones mirabiles supra ceteras creaturas quod omnes nequaquam cognoscimus etiam longe ultra ceteros beatos. quorum tamen in corpore glorificato et anima admirabiles doctores erunt et stupende prestantes et per agilitatem corporum nihil resistet. nihil obstat quod eorum visum latebit. quod erunt quasi specula et libri lucidissimi inscriptionum libere sese prestantes. et similia. **A**dvertitis existimo quod non iam modo iste elucidandi naturam atque distinctiones dominiorum. reducit se tandem ad divinam voluntatem liberalissimam dignatione donante sevario modo creaturis. Alter vero modo ad dictam practicam rectoris divine se se resoluebat. sed in eadem prorsus cadit sententia. **H**ic ex precedentibus aliquid concludamus. **E**t primo quod definitio ista iusticie. Iusticia est perpetua et constantis voluntas ius suum unicuique tribuens. competit principalem iusticie divine in ordine ad suas creaturas. de nempe solus est qui voluntate perpetua et constanti dat unicuique quod suum est. suum inquam non ex debito rigoris sed ex liberalissima et dignatissima condescensione aut donacione creatoris. Rursus quod omnia propter se ipsum operatus est dominus. ipse omnia habet solus plenarium dominium et essentiale. **D**um ergo querit radice divini dominij sui usque titulum facilliter invenies in dictamine rectissimo sue rationis et beneplacito voluntatis. sed et fontale principium cuiuslibet dominij apud patrem reperit. quantum filius et spiritus sancto collatum sit idem penitus cum patre et a patre per emanationes internales tam ex dictamine recte rationis sue quam ex beneplacito sue voluntatis. **P**orro si nomen iusticie transferre placeat ad iusticias participatas in creaturis essent iuxta varietatem creaturarum et donorum diverse descriptiones iusticie. considerando quod iusticia sit quodammodo actus a iure habitu vel tantum habitu pueniens. Aut forte convenientius est transferre quod iusticia sit habitus vel tantum habitus conformis divine iusticie eiusdemque imitativus per participationem et ius actus sit vel usus vel effectus talis iusticie. **I**sto modo dicerem aliam esse iusticiam ori-

ginalem. Alia grativata non gratificantem quod in membra plura secernit maxime in civile iusticiam et politicam tam canonicam quam legalem. Altera deinde est iusticia gratie gratum facientis. Altera postremo glorie beatificationis. **I**stas iusticias quippe quolibet est habitus vel quasi habitus quo reddis huic vel illi quod suum est putat exigit talis iusticia protendendo etiam nomen iusticie ad naturam ipsam ut a deo iusta liberalitate donatam. **C**eterum dimissa inter pertractatione de iusticia et dominio et iure per statu nature integre. sicut per statu nature glificate. loquamur aliquid de statu nature lapsa et de statu nature per caritatem reparata hic in via ostendentes quantum intersit inter sua dominia et presertim inter illa que visitantur inter doctores ventilant. **E**t iam descripsimus dominium civile seu politicum. Similiter dominium caritatis quod antonomatice evangelicum quidem appellatur. **E**x quorum descriptionibus tres differentias elicimus inter dominium civile et evangelicum hoc modo sumptum. **N**am quoniam aliter nonnunquam accipit ut patuit prius cum ipsum describebat esse prorsus proprium qua assumendi res alias in sui facultate vel usum secundum regulas et leges iuris proprie divini. **H**oc enim modo provenit plurimum cum civili. nec est in solo caritatis titulo stabilitum ut dicitur. **I**taque dominium civile institutum est occasione peccati originalis et aliorum inde consequentium quibus non extantibus dominium tale defuisset. **D**ominium vero caritatis non presupponit peccatum sed est immediate a deo derivatum sicut ipsa caritas. **C**ivile autem magis humana adinventione et utilitatis publice respectu statutum est. **N**imirum propterea si radice infecta habes illi saporis contrahit. et si vitare exerceat tenet absque contuminatione per aliquod delictorum. **R**adix vero dominij evangelici est caritas. que patiens est benigna est etc. **S**ecundam differentiam invenimus quoniam dominium caritatis. quod non querit quod sua sunt per ex equo competere quolibet dominus propter sui spiritualitatem. absque sui diminutione. quemadmodum de suo dominium concitat angelis et hominibus nec inde minoratur. **S**ed dominium civile propter sui materialitatem ut sic dicam. tunc propter appropriationis quodammodo avaritatem que sunt. neque ex eis pluribus convenire. nam quis eveniret quod habeant dominium civile rex et vasallus vel burgensis super eandem hereditatem. hoc tamen

De vita spirituali anime

nō est ex equo / neq; eodē iure. neq; simili plenitudine ciuilib; p̄tatis. ¶ Postremo distinctōem tertiā habent. q; ciuile est re- tinibile vel abdicabile seruata caritate. nō sic euāgelicū. vñ q; ciuile politicis legib; innitit; institutōib; vt q; q̄libet sem suā possit alienare v̄l v̄dere vel mutare eam insuper defendere iudicialr atq; repetere aut modis alijs p̄suare. Et talia agere ma- gnā sepe h; sollicitudinē annexā. propter rea dñiūm hoc sollicitū est anxīū z penale. z p̄r abdicari a se. p̄r nihilomin; iuste reti- neri z exerceri etiā extra caritates fm mox dicēda. ¶ Caritatis vero dominū q; ab- dicare aut v̄ell; aut iuste possz; qm̄ illd; ni- hil aliud est q̄ filialis adoptio dei / vel ali- qd; consequēs ad illā. Idcirco iure neq; possit. ¶ At vero qm̄ altercant; multi an ci- uile z generalr omē dominū p̄supponat p̄ fundamēto caritatē. Notandū est cōfor- miter ad p̄missa / q; sicut liberalitas diuina se cōicāns nō cōicat se fm oēm plenitudi- nē suam. sed dat singulis prout vult. Ita dum subtrahit se a sua creatura iusto iudi- cio. quia peccauit ei. nō subtrahit se penit- tus quin aliq; donoz; suo; misericordi z dignatissima liberalitate refuet eidē crea- ture. alioquin flueret in nihilū. Quāob; ē absq; v̄llo dubietatis scrupulo / dicem; q; dominū ciuile z politicū. nō p̄supponit vt insint iuste alicui p̄ titulū caritatis. vñ q̄uis creatura rōnalis nō sit simplr iusta sine caritate. est tamē in casib; iustus dñs ciuilib; aut politic; . z hoc rōnabiliter a su- prema iusticia statutū est. ne dñia ciuilia apud hoies semp incerta z dubia mutabi- liq; fluitatōe vacillarēt / nec aliqd; haberēt vtilitatis roboris vel momētī. Nunqd; da- uid pdidit ius in regno q; adulterij crimi- ne pollut; est. Nunqd; apd; infideles q; to- tiens scriptura reges noiat null; oīno ius- ste politicat; . Absit. qd; mirū si nō qd;libet crimē tollit ins dominādī ciuilitē. qm̄ p̄ ipm̄ ius nō tollit corp; xpi cōsecrādī. et ce- tera exercendī dignissima sacramētozum misteria. q; si quis contēderit ista nō fieri p̄orsus iuste extra caritatē / videat ne qd; nois eum fallat. de hoc qd; est aliqd; iuste fieri. Et breuiter ista eadē est penit; diffi- cultas z silr enodāda. qualis ē illa an absq; caritate p̄t aliq; bñ moraliter operari nam z iuste dñari ciuilitē morale est. ¶

Addamus p̄terea q; sicut ciuilia dominia ratione peccati. z p̄ extrinseca vtilitate reid; publice solū inducta sunt. z nō conferuntur regulariter absq; signis exteriorib; sic nō pditur eoz; ius regularit; absq; peccat; manifestis. nec ex quibuscūq; s; ex illis q̄ stare nequeūt cū debito vsu talis dominij in republica. et dum p̄ sententiā diffiniti- uam talia esse mōstrata sunt z dānata. Exē- pli gratia. Vasallus aliq; habet ex dono domini. B. hereditatē ad fidelitatē sibi p̄- standā. vasallus iste nō pro quocūq; deli- cto p̄det hereditatē. imo p̄ nullo interiori s; nec p̄ exteriori. nisi s̄riet fidelitatē debite dño z adhuc añ sniaz diffinitiuā n̄ erit ab hereditate spoliat;. quāuis prius ita spoliari meruisset. aliud quippe est demereri iure spoliatoez; hereditatis. aliud defacto spoliatois z pditōis pena plecti. Exhinc perpēditur q; nulla heresis occulta. nulla symonia mentalis. nullū deniq; crimē oc- cultū tollit ciuile dominū. siue illud sit ca- nonicū. z spūale. siue legale. z tēpale. Neq; cōsequēs est si tales cōmittūt in supremū dominū deū crimē lese maiestatis. et eidē pditores existūt. q; oīnia perdāt cōtinuo que ab ipso susceperūt / prout supra dedu- ctū est. alioquin peccatoz; mox annihilati- one puniret;. Hmōi autēz ignorātia fallit multos z notatim quosdā ex doctorib; an- glicanis. z lōge deter; q;sdā ex hereticis q̄ omnē a prelatīs si nō sint in caritate tollē- dam esse dicunt obedientiā / tanq̄uis om- ne superioritatis amiserint. Errant p̄ter- rea circa dominū summi pontificis illi qui pro quolibet delicto occulto; aut etiā pro publico non cōtrario directe vsui sue potestatis / ab eiusdem obedientia tanq̄ a nō papa discederent. Tur at addim; tan- q̄ a non papa. infra docebimus. ¶ Ex- his perspicua est tertiā differentia domi- nij caritatis a dominio ciuili / quoniā des- us se solo immediate dat titulum charita- tis ad omnia propinquo iure assumēda in sui facultatem / fruendo / vel vtendo lici- te z meritoz; . quo titulo stāte illud inab- dicabile est dōminū. quo sublato repen- te tollitur vt verum sit quod Jacob; apos- tolus ait. Qui in vno peccauerit fact; est omniū reus. Tur autē dictum sit propin- quo iure alias docuimus / quoniāz pecca- tor ius tale sed remotum habet ante obsti- natiōem. dū faciendo qd; in se est ad illud

preparare ius se habet Sed in civilibus dominij sicut alij tituli sunt ea fundantes ita remanent manentibus titulis suis in integritate sua / quosq; p leges civiles fm qd illa dominia regulant & robur assumunt / cassant / quemadmodum rex francie regnauit bz titulo successionis hereditarie ex pmo consensu ciuui suoz. Sicut autē quedā publica crimia ppter que leges civiles iudicarent hūc successiois titulu annullandū fore ex opposito ciuui dissensu. In alijs titulis est cōmunis electio. leges vero certe sunt que electōem hāc vel nullā ipso facto vel annullandā & cassandā esse dicerēt. vlt ab ea recedendū decernerēt. quē admodū ex pta decreta sunt de electōe summi pōtis / qd heresis tunc aut postmodū potest ad inuadationē electōis / aut electi destitucionē opari. sicut dicit ep̄s Berū. in qdā eplā de scismate petri leonis. qd electio viciosa d; prius examinari rōne. & cassari iudicio. Qd qualr qm verū sit. istud ex iurū exp̄sa declaratōe cognoscit / qm si passim p voluntate cuiuslibet liceret discedere a suo superiore absq; sentētia iudicij rōe huius vel illi delicti qd eidē qd ipōnit / quis nō videat omnia dñia protin⁹ fore misera cōfusione turbāda? Rursus ex aduerso si superiores p sua libidie possent inferiores deicere / conculcare / affligere / & p dere / & qd eoz violentie se opponere neq; facto neq; verbo liceret / male irēt res publice pro qz utilitate p̄as oīs statuta est. male p̄te rea eēt quibusdā psonis singularib; vbi superiores sui via facti / sp̄eto omī iuris ordine eis vim inferret. si vim illā per vim repellere nefas foret. qd vtiq; fas foret imutabili iure naturali si modestia i repellēdo vim vi cōseruet. Seruat autē qm resistit qntū requirit & sufficit / fm qualitātē iniurie declinandā / & intentōe p̄cipua sese cōseruandā. Qua in re statiz apparet multos casus eē possibiles in quib; aliq; gerēs se p papa / & p tali habit⁹ ab ecclia / poterit a subdito licite occidi / vel incarcerari vel p modum quendā appellatōis ab eo vel subtractōis a potestate sue obediētie declinari. nisi forte quis ostēderet constitucionē aliquā reuelatā obstare. qz humanū ius hoc naturale tollere nō potuit. fundat enī in titulo naturalis existentie cōicate a deo ipi creature rōnali. ad quē titulu cōsequit ius defendēdi se & noxia repellēdi. hoc est vim vi

repellēdi. modo p̄us exposito. vel in titulo caritatis ad quē consequit ius refugiēdi omī peccatū mortale. vt castitatē suā cōseruadi. Docerō ius nō extendit ad inortios sic qd ex eoz morte possim vitā meā progare. nec ad iudices qd via iuris me cōdemnarēt etiā innocētē. S; neq; tenet vbi via iuris absq; tali via facti aperta est. Aut vbi libido regnat aliū imperēdi magis qd se defendēdi. **C** Hūc aptior via est ad inuestigandū qualis sit habitudo doctoz ciuui ad subditos & ecōuerso in omī policia tam eccliaistica qz seculari. Est enī apd quālibet policia suū ius naturale. Est p̄te rea suū ius diuinū seu in caritate / seu in alijs gratuitis donis fundatū. qd iura & dominia inde consequētia nulla p̄nt hūana cōstitutōe destitui. vt qd policia tēdat ad sui cōseruatōem et ne sue depditōi vjjs cōgruis obnitat / qd nihil agat contra leges eternas mortali delinquēdo. & cōsimiles. ex quib; palā inferit de policia quālibet sicut de psona singulari modo dicebatur. qd cōtra supiorē suū quēlibet impotentē eam via facti / ius h; vim vi repellere. Exēpli grā. papa de quo min⁹ videretur. Si via facti vellet ignes spargere per domos xpianozū p sevel alios improbos. aut mulieres violare. nō ppter hoc desineret eē papa. attū nullū dubiū esse debet qd huic vie facti ecclia vel ei⁹ ps possit via facti demolitōi suoz bonoz & violatōi vroz resistere / etiā p incarcerationē reale pape. vbi tunc aliter neq; via iuris neq; via facti ob stare relicū est. quāto magis hoc agere fas haberet ecclia vel ps ecclesie / vbi sua castitas spūalis in legis diuine obfuitōe. aut sua vnitas in qua vita sua posita est ab aliq; papa via facti certissime violari q̄reret. Quisq; in oppositū mille decretales vlt decreta pduxerit / tāq; pape in nullo casu dicere liceret. cur ita facis. tāq; insup supior sit tota ecclia. vel tāq; a nemie possit iudicari. Rūdem⁹ qd p̄as supior; nihil p̄t stare aduersus veritatē leg; natural; & diuine. qd insup p̄as eoz data ē nō in destructō; s; i edificatō; qd iprobe agētib; modis similib; ad p̄tractos. si resistit iā nō potestati sed eozū improbitati resistit. Scimus tamē qd cū modestia magna & timore & nō nisi cogente manifesta necessitate talia attēptare securū est. Quo in loco nimis delirant qdā iuristarū qd textib; suis

De vita spirituali anime

adeo ficti/adeo pressi coherent/q ad leges naturales & diuinas fm q̄s adeq̄ri humanas atq; moderari necesse est nō assurgūt

C Deniq; mirtio atq; cōcursus variorū dñiorū in eadē p̄sona pape multos facit palogifare dū illa a seip̄ fecerit vel nolunt vel nesciūt. **H**abet itaq; papa p̄rio dñium superioritatis a p̄po supra totā ecclesiaz cū plenitudine p̄tatis in eis q̄ spūale regimē ecclesie p̄prie dictū respiciūt. **H**abet p̄terea sc̄do p̄tate canonicā sup res ecclesie, q̄ dicit̄ ip̄prie spūales quēadmodū sunt collatōes q̄dā bñficiorū & iurisdictionū quasi tp̄aliū atq; p̄uentū. **H**abet tertio p̄tate ex p̄sensu tā principū p̄sertim ip̄atorū q̄ aliorū subditorū in quadā tp̄aliū appropriatōe, quā ei p̄stat iure diuino nequaquā conuenire, qm̄ et si diceret dñs esse oīm in tp̄alib; nō tamē oīmōdā dominatiōem ciuile haberet in eis, quin aliquis mod⁹ possidēdi eidē posset nouē aduenire/sicut de facto Constantin⁹ aliq̄ modo cōtulit impiū romanū, q̄ mō pape antea nequaquā debebat. **H**abz q̄rto p̄tatem qualē iure naturali supior bz ad subditos. **H**is vero potestatib; cōrident sibi mutuo fuitutes/ad q̄s obligat̄ ex istarū assumptis q̄libet potestati. **H**ecq; enī est dñatio in quocūq; p̄ter deū/absq; p̄portōnabili obligatōe fuitutis, p̄terea sicut papa est supior oīm ita oīm est seru⁹, nō ficta humilitate sed metaphisicā & mortali atq; theologica veritate noīnat̄, vt si gloriē in dño gloriē & nō de p̄tate tumeat sed timeat de annexa fuitute. **P**ria p̄tās cognoscit̄ ex euangelijs & actib; ap̄loꝝ & ex eis q̄ p̄ successiuā relatōem eoz ad nos tāta certitudine sunt deuoluta/vt merito temerarius & sc̄dalosus immo sc̄ismatic⁹ iudicetur/q̄ p̄tate hanc vel abolere vel diminuire p̄sumpserit. **D**e hac p̄tate sunt ius conuocādi p̄cilia vniuersalia. **I**us determinādi cū p̄cilio q̄stiones fidei p̄ modū articuloꝝ oēs generaliter obligantiū. **C**orrectō in sup̄ p̄latoꝝ inferiorū & eoz si demeruerint totalis destitutio, & silia, q̄ vel vniuersalem ecclesie statū tangūt, vel finalē sup̄māq; determinatiōē respiciūt. **E**t hec potestas in ecclesia immobilis p̄seuerat, q̄ntū cūq; p̄sona pape p̄ mortē naturalē vel ciuile mutaret̄, aut quātūcūq; vsus talis p̄tatis a papa remanēte tollerēt in p̄te vel ito to seu p̄ ignauā, seu p̄ aliā, sicut possibile

est iustā rōem. **C**hristus enī optimus legislator, si nō taliter eccle sue in eis q̄ religionis sunt puidisset, ipse policiā ecclesiasticā nō optime/q̄ nefas est sentire, p̄stituta reliquisset. **S**z textus euāgelic⁹ & cōcilioꝝ generalium determinatiō & ecclesie vniuersalis p̄sensu tātus & assertio, imo & ratō naturalis p̄supposita fide, p̄ hac superioritate tam aperte faciūt/vt cōtra eū q̄ se pro catholico gerit negantē hoc/magis sit destitutōe q̄ disputatōe certandū. **H**uiusmodi sunt q̄ dicit̄ quēlibet in sua dyocesi esse papā sup̄remū, aut q̄ plures esse papas licet vel expedit, aut q̄ nō oportet q̄rere papā vniū, p̄ ecclesiaz filies. **H**ec potestas tam imediate a deo collata est vt tota ecclesia illā neq; destrueret, neq; non iter si tollerēt edificare valeret, ea tñ p̄cessa p̄ ad ip̄am quis assumi fm leges positio iure canonico latas, p̄ electiōem hāc vel illā sic vel sic celebratā. **A**mplius vero secūda p̄tās pape p̄ canonicas institutiōes q̄ sunt hūane & variabiles robur habet. **D**e potestates due tantū differūt vt quidā noīat̄ tim ipsi greci p̄ximā concedētes, sc̄dā ab negēt, errant q̄z illi q̄ miscēt hāc coēq̄tione quadā cū p̄cedēti. **E**tenī q̄s nesciat xpm̄ & petz & successores multos absq; tali potestatiuo exercitio circa rēp̄alitātē ecclesie in papali culmine plene fuisse stabilitos. **U**t ergo talia exercitia ad papā diuino iure saltē imediate non p̄petāt dicere p̄sequēs est. **D**aḡ vero de tertia potestate istō diceret̄, cū qua potestater eius exercitio in conseruādo eam qm̄ p̄mixta ē p̄tās excoīcationū, que iure diuino & primo cōpetit pape, subsecuta est magna turbatio & horroz quidā ecclesie nimis officens. **D**emū quarta p̄tās naturali iure pape p̄ueniēs habet & req̄rit vt tanq; superior & tutor atq; p̄seruator honorem & iuuef ab oīmib; quā p̄tates posset ecclesia si deesset ordinare aut aliter p̄mutare sic alterius policie mos habz. **P**apa vero qui nec impeccabilis est neq; p̄firmatus in gratia, subditus est legib; diuinis & naturalib; & in q̄b; p̄sdam ad leges hūanas obligat̄. **P**ropterea si peccet/corripi p̄t iure diuino & naturali fraternali. **H**uic enī legi diuine subdit⁹ est, & si nolit corripi, p̄tādem denunciari ecclesie, p̄sertim ybi denunciatio illa n̄ plus afferret detrimētū q̄ vtilitātē, ybi p̄terea vitia talia eēt q̄ notabili

scandalo perturbarent ecclesiam. q̄ si requisit⁹
 nolit legitime conciliū celebrare. ⁊ nihilo
 minus p̄seueret in delictis. p̄t ipse haberi
 tanq̄ vere p̄tinax nō patet audire ecclesiaz
Obvero papā casus iste ⁊ cōsimiles subij
 ciant ecclesie tanq̄ minor sit iure diuino.
 quicq̄d hūana verba sonarent. liquet ex h̄
 q̄ membrū deuiabile ⁊ potēs infici min⁹
 est corpe residuo. q̄d a sanitate nequit to
 tum destitui. **S**imilr p̄sona deuias regu
 lam habere debet iudicē in deuiabiles. q̄
 bus mediātib⁹ ab exorbitatōe possit ar
 ceri. **R**egula hec in deuiabilis est lex diuini
 na. **J**udei in corruptibilis saltē circa ea q̄
 iuris diuini sunt est ecclesia aut conciliū ge
 nerale ecclesiam rep̄ntans. **P**orro ubi perso
 na pape mortua eēt. aut morte corporali
 aut morte ciuili. quā p̄tinacia notoria et
 conuicta in suo crimine destruente ecclesiam
 manifestat. conciliū generale robur habet
 ex sede aplicaz xpi approbatōe. q̄ in neces
 sitate tali uellet nobis nō deesse. **H**oc for
 te intelligit q̄ dicitur p̄nerionē membrorū
 ecclesie ad vñū caput xpm. essentialē esse et
 nō ad eius vicariū papā. qui est caput se
 cundariū. qm̄ ipso destituto. nihilomin⁹
 manet vnitas ecclesie. q̄s referri p̄t hec
 vnitas ad vnitatē sedis aplicę que in suo
 formali iugiter p̄seuerat iuxta dictū cuius
 dā distinctionis ponētis in papatu aliq̄d
 esse formale q̄d est papalis dignitas. aliq̄d
 materiale q̄d est p̄sona dignitatē hāc rep̄
 sentās. **L**eterū de p̄tate secūdar. tria pa
 pe dicimus eā p̄ easdē causas posse desti
 tui p̄ quas exorta est. vtp̄ta secūda p̄ con
 cilia generalia. ⁊ tertia p̄ dissensum dñorū
 tp̄alium causis occurrētibus legitimis p̄
 utilitate manifesta. **D**iuini⁹ spe nostra
 tenuit nos sermo de hac p̄tate summi p̄
 tificis. qm̄ tempestas p̄ns ad hoc impulit
 pro q̄ magis necesse est potestatē hanc ad
 clarū dinoscere atq̄ secernere q̄s olim ātea
 p̄serti ad videndū subtractōnis facte iu
 stificāde vel cassandē rōnem. p̄suppositis
 eis q̄ facti sunt. **N**unc tandē de abdica
 tōne dominij q̄dam subiūgam⁹. q̄tū hoc
 liceat vel expediat ostendētes. ⁊ in primis
 rememorādū est ex priorib⁹. q̄ neq̄s domi
 niū caritatis q̄d ab aliq̄bus euāgelicum
 dicit. neq̄s dominij naturale. neq̄s origi
 nale. neq̄s beatificū cadit sub abdicatione vo
 luntaria ⁊ licita. **D**e solo igit dñio politi
 co et coerciuo siue illō sit naturale siue di

uinū siue humanū sermo habēdus ē. **E**t
 quidē vniuersali verbo dicere possum⁹. q̄
 omne dominij tale politicū licet in casu
 vel renūci vel abdicat. **E**t de papatu quia
 quondā fiebat dubitatio illa p̄ determinā
 tionē exp̄tam sopita est. **C**elestin⁹ itaq̄ re
 signauit ⁊ dignitatē quoq̄ illā br̄s gre
 gorius ⁊ aliorū plurimi q̄tū in se fuit nō
 ne legūtur depulisse. **D**e regnis p̄trea et
 alijs dominij abdicatis certaz approba
 ta exempla sunt. **A**t tamē abdicatiōes iste
 suis vestiri circūstantijs dñt vt fiant sicut
 oportet. ⁊ quādo oportet. ⁊ autoritate q̄
 oportet. neq̄ enī p̄tinaciter ⁊ absq̄ alia le
 ge priuata sp̄s sancti renitendū est sup̄io
 ri sarcinā. alicui⁹ dominij ceruicib⁹ illi⁹ q̄
 sibi subditus est rōnabilit̄ imponētī. alio
 quin periret hūilitas. periret obediētia p̄
 ret q̄nq̄ reipublice utilitas. **L**eterū ab
 dicatio cuiuslibet dñij ciuilis ⁊ approba
 tionis t̄ reditarie in p̄prio ⁊ cōmuni. fieri
 potest et in merito. sic q̄ solo vsu p̄o ⁊ ti
 tulo naturali ⁊ caritativo talē abdicatō
 tentus sit. sicut dicim⁹ titulū naturalē. ad
 quē consequitur ius nutriēdi corpus. sic q̄
 in ei⁹ necessitate omnia sibi sint ad hoc cō
 munia. **N**ō est autē necessitas si p̄ se possit
 de victu sufficienti p̄uidere sibi per labo
 rem q̄s et in hoc casu mendicare necessa
 riā vite sue. sit res licita de genere. que me
 ritoria fiet. si nulla ex circūstantijs adhi
 bendis defuerit. **H**ec autē abdicatio to
 talis in p̄prio et cōmuni. de se plus ha
 bet similitudinis ad statū in nocētē. ⁊ pa
 trie. et p̄prio quorūdam heremicolarum
 q̄s nō habeat mendicatōem de necessi
 tate conuictam. **P**atuit hoc in heremitis
 qui viuebāt ex labore. nihil tamē appro
 priates sibi. sed erant quasi nil hūites. pa
 rati scilz omnia relinquere prius q̄ pro eis
 reperendis iudicialr̄ aut aliter decertarēt.
Stat enī abdicatio talis cū quantalibet
 bonorum vbertate. q̄ sibi in nullo anim⁹
 paup̄ appropriat. nec scdm̄ leges ciuiles
 eadē occupat. cū obligatōe scz vel non ad
 reperendū ea cum iurgio. vel aliter si rape
 rentur defendendū. ad hoc quoq̄ voto se
 se potest astringisse. **Q**uāq̄ igit abdi
 catio cuiuslibz proprietatis in p̄prio ⁊
 in cōmuni. similitior sit p̄fectissimis statib⁹
 humane creature. nihilomin⁹ p̄supposit
 to peccato. ⁊ mō rerū se habēdi in policia
 ecclesiastica q̄lē exp̄imur. viuere de p̄prio et

comuni. videtur regulariter esse status salu-
brior atque securior. Itaque multa decet vnu
statu. vtpote statu innocencie que alteri neque
expeditur vivere in nuditate filios. p
create. nullu coercere ad bonum. et similia
honestabatur natura prius instituta. qua la-
psa in peccatu. contraria his que decet. que
da expediunt quedam exigunt. Propterea
fallax est argumentu. Status iste peccatis
simis similior est. ergo p imperfectis expe-
dientior. Aliter enim opinio socratis que om-
nia sunt cetera videretur sustinenda. Quare
vero ea que habentur in ceteris liceat a quibuslibet
suis dicere. aut quod reperere si auferantur. et
similia digressiois nimie formido suadet
ne tractet. Sed et de onere plantationum p
tales proprietarias tunc iurisdictiones tunc posses-
siones. quod onus impitit in experti honoris
exonerationi deputat. et quousque teneatur
prelatus p talibus tuendis vel augendis
iudicialiter contendere. ceteris omissis spi-
ritualibus exercitiis. simili ratione prorsum
perfecto diuinitus vel enunciatu est. vel enunciar
potuit de illis venenit est effusus i ecclesia dei

Lectio quarta

Postquam descripciones atque distin-
ctioes materie necessarias. pre-
cedentes lectiones posterunt. tunc de
lege pure naturali. tum de lege
pure diuina preceptiua / tum de lege so-
lum humana. et simul ostendimus que leges et
quor sunt diuine. que et quor sunt pertinen-
tes ad diuinam. et que improprietates. Supra
dimus quod et quor modis ius et dominium et
iurisdictione vocarentur. Superest ideo vt
ad declarationem vnicuique conclusionis nostre cum
suis sequis diuertat sermo noster. **E**rit
igitur hec conclusio. **A**nima rationalis sicut a
deo solo inspiratur influente habet vitam gra-
tie que est baptismus in spiritu sancto. Sic ip-
so deserente solummodo / perdit animam vitam homini
prehabita. vnde preceptiue legis sue preuarica-
trix inuenitur. **P**rima pars de se perspicua est
et ante deducta in secunda lectione. **S**ecun-
dam prem suademus ex hoc quod a deo sic
non habet preterea in fundere gratiam sic nec eri-
pere. Ipse preterea solus habet clauem vite et
mors eterne que aperitur nemo claudit. clau-
dit et nemo aperit. **I**ta vero concludunt
quod solus potest dare precepta affirmatiua. aut
negatiua sub pena mortis eterne. quod illas
infligere solus potest. nullus ergo potest gratiam nul-

lus reatu damnationis eterne incurrit. nisi p
quanto diuine legis preceptiue transgressor
extiterit. Ad hoc est autoritas augustini. de-
scribens peccatu actuale commisso. Pecca-
tu inquit est dictu factu vel concupitu contra
legem dei eternam. Ad hoc inducit illud apostoli
Stripedia peccati mors. **C**orollariuz
primu. **N**ulla transgressio legis naturalis
aut humane naturalis est vel humana. est
de facto peccatu mortale. Et appellamur hic
peccatu mortale quod pene eterne reatu opaf.
sine cursu a deo iam institutu. non que possit
instaurari. Addimur preterea vt naturalis est vel
humana. quod eadem lex talis. sepe conuincat cum
diuina. patet corollariu ex premissis. Et ex
alio. quod lex naturalis et humana vt tales sunt
non possunt attingere ad cognitionem eternitatis
in pena vel premio. non ergo fertur ad fi-
nem talem supernaturalem et plene humanam
Rursus frustra darentur leges cum apposi-
tione penarum. quas legislatores infligere ne-
quirit. immo nec de eis in foro suo cogno-
scere. Alioquin poterit legislator omnes fer-
re leges suas sub pena quacumque possibili
vel impossibili. quod absurditate dicere que
auderet. Sic est de quacumque lege naturali.
vel humana. que neque natura neque homines. plas-
ti vel principes possunt transgressores suarum
legum plectere pena damnationis eterne. nec
de ea ad examen suu per testes aut aliter deducere
Hac ratione fulciunt se doctores nominati.
Durandus. ponentes preceptu non posse impos-
ni per platos aut principes. super actibus intrin-
secis et occultis. quod videlicet illos traducere
nequeant ad forum iudicij sui. quod non nisi
publicu est et de manifestis. Itaque secunda age
revelle esset hominum proprium officiu ignoran-
tium. et frustra conantiu. immo et diuinitus
iudiciu temeritate culpabili dampnabiliter
vsurpantiu. Ex hoc consequenter inferunt. quod
actus confessionis sacramentalis neque directe
cadere sub precepto ecclesie sed indirecte.
dum iubet aliquid ad quod digne exequen-
du requiritur confessio de lege diuina. cuius
modi est susceptio corporis christi semel in an-
no. Idem dicimus de quolibet actu interiori
aut de exteriori que taliter secretus est quod pu-
blicari licite non potest per testimonium
duorum aut trium. Iudices vero qui de
taliter secretis interrogare / et cognoscere
presumunt. errant vt diximus. presertim
vbi nihil aliud de publicis actibus accu-
sat policiam suam ledentibus ex quibus ista

secreta rōnabili & vehementi p̄sumptōne cō-
cludit sicut est fama publicavitā / q̄q̄ nec
sic yas habeat indicialiter addicere sup̄mo
supplicio nō cōmictos neq̄ cōfessos / dino
ad hoc obstante p̄cepto. **C**orollariū secū-
dam. Nullus legislator ecclesiasticus vel
civilis habet directe auctoritatē p̄ceptuaz
sup̄ istud ut interiori actu diligatur deus su-
per omnia / aut q̄ in eū speret vel credatur.
p̄ter eū immediate p̄cedentibz. Et ex cōsequēti
dicimus / q̄ quātūcūq̄ legislatores inten-
dant p̄ suas leges suos subditos debere fie-
ri meliores interiori / & saniores q̄ ad diu-
nū foruz occultū. tales tamē intentiones sue
nō cadunt sub eoz p̄cepto. Itaq̄ si fiant a-
ctus exteriores eoz iussorū etiā cū p̄uersis
simis intentionibz & finibz occultis. nō erit
ibi transgressio hūane legis ut humana est
sed diuine. Et ita si dicā horas meas cano-
nicas cū quacūq̄ mēns euagatione & nulla
attentione. Si ieiunēs in quadragesima tā-
tūmodo ut sanior fiat / vel ut postmodū vo-
racior & inde voluptuosior comedā. Si feraz
consurā clericalem / aut vadā dominicis
diebz ad ecclesiā auditū missaz / p̄ vana glia
aut fraude alia. Similiter de alijs actibz ex-
trinsecis p̄ceptorū. ago quidē male apud
deum peccans in legem suā. me tamē pro
transgressore humanoz p̄ceptorū nullū ac-
cusabit. Et h accipiūt fundamentū dicētes
q̄ in casibus p̄missis nō teneretur aliquis
horas iterare / sicut nec aliā missā audire s̄
sufficit de pctō in deū p̄missio cōteri cōfiteri
& satisficere ad arbitriū cōfessoris. Hec autē
sententia mitis est p̄ scrupulosos / circa hūa-
noz obseruationez p̄ceptorū / quos ingi-
ter inquietat p̄sciētia de iterādo si id q̄d fa-
ciunt non semp̄ attente & deuote perficiant.
Corollariū tertū. Stat simul aliquē
obseruare p̄ceptū humanū et tamē pecca-
re mortaliter sicut aliq̄s merēdo apud deuz
poterit humani p̄cepti violator accusari.
Patez p̄mū in casibz p̄ioribz vbi fit actus
p̄cepti humani ad finē p̄uersum. **P**atez
secūdū vbi aliq̄s habens excusatōnez suffi-
cientem interiori de qua tamē nō potest fa-
cere fidem exteriori. omittit aliq̄d de opibz
p̄ceptis p̄cedentibz / quēa. Anouū dāatur
ab ecclesia ille q̄ n̄ vult redire ad societatez
mulieris / quā fide desponsauit in facie ec-
clesie. **B**ed obicitur per illud apli. deus
qui iustificat / quis ē qui cōdemnet. Respō-
demus q̄ alio & alio respectu deus ip̄e iusti-

ficat / et cōdemnat. vult q̄ppe legislatores
publicos de publicis tantūmodo sententia-
re. & ad iudiciū suum occulta reseruari. pro
pterea idem opus sicut est occultū ecclesie /
& manifestū deo. sicaliter et aliter poterit iu-
dicari. **B**ed itez fortius opponit. Plur-
lum est iudiciū rectū nisi pro quāto diuine
legi conformatur q̄d est dictamen p̄ime re-
gule et recte rōnis. Quis autē dixerit diuinā
legem falsam esse aut quis dictamē recte ra-
tionis crediderit erronez. ut igit̄ quelibet
lex vera sit necesse est aut si falsa erit. lex non
erit. Est autē falsa ratio / dum iudices errant
ut q̄ petrus quē supponimus apud deum
innocentem sit p̄ homicida cōdemnāus.
& q̄ petrus sit compellendus reddere debi-
tū nō vroz sue / q̄ existens in caritate. & ex
hinc de societate sanctorū sit ex cōcatus.
Sentit hoc idem deuotus Bernardus. in
de p̄cepto & dispensatōne. qui simplicē ocu-
lū quo totum corpus opatōnū lucidū fiat
dicat oportere rectum et verū esse / q̄ nec ve-
ritas sine recta intentione / nec recta intentio
sine veritate sufficit. alioqui nō inculpā-
set apls quosdā qui habebant zeluz nō fm
sciētia. nec eps cōdemnasset interfectores
m irryrum. / qui arbitrabant se obsequiū p̄-
stare deo. **Q**uic oppositioni r̄sponden-
tes concedimus pro regula / q̄ nullū dicta-
men p̄culare p̄actiū q̄ imperatur actio /
est rectū nisi simul in veritate subsistat. **S**z
qm̄ ex falsis bene sequitur verū. concedim⁹
multa esse iudicia p̄actica vera que ex fal-
sis deducunt. Exempligatā fiat hoc argu-
mentū. om̄is homicida p̄ris est suspenden-
dus petrus est homicida p̄ris. ergo petrus
est suspendendus. Maior est lex humana
ut supponitur. minor pbata est p̄ falsos tes-
tes / qui tamē repellī non possunt et etiā sup-
ponitur. & conclusio sequens est dictamen
istud. petrus his stantibz est suspendendus
quod vtiq̄ veruz est / ap̄d concedētes igno-
rātiā inuincibilez in eis que facti sunt aut
iuris humani. **A**ltera est responsio r̄for-
sā rōnabilior & maḡ ad itētiōnez b̄ri. Bern.
dicens minorē p̄cedēz silogismi aut alteri⁹
silis n̄ eē istī. Petr⁹ ē hoicida s̄ istī. Petr⁹
pbat homicida p̄ testes in cōuincibilez de
falsitate / & hec vera esset apud eos sicut ma-
ior. **S**i igitur conclusio vera sit talū null⁹
mirabitur. Verū tamē hoc loco p̄ diuersita-
te opinionū de ignorantia si sit inuincibilis
lis aliqua. aut si nulla essent cōsequēter va-

De vita spūali anime

rietates responsonū. Et de quid sit de ig-
rantia facti aut iuris humani et naturalis
positiui/cōcoris est scia. Nullā in his q̄ le-
gis diuine sunt cadere ignorantia inuinci-
bile. qm̄ faciēti quod in se est deus semper
assūit paratus illustrare mentem. q̄tum
oportebit ad salutem et erroris euitationē
Quo circa palā est ratio cur martyrisantes
apostolos credendo se prestare deo obseq̄
um/oculum simplicem non habuisse cul-
pantur. sicut nec illi quos apostolus argu-
it habere zelum non fm̄ scientia. ¶ **I**ura
hec aperitur intellectus ad cognoscenduz/
si fides inclinare possit ad fallum et chari-
tas ad malū. Constat q̄ nō immediate et
sub falsi et mali ratione. Sed an mediate
consideret studiosus inquisitor. ¶ **E**t inci-
dēti dicim⁹ q̄ nullus fidelis credit articu-
los de futuro cōtingenti sic absolute/quin
sciat deum id posse non facere. Deus ergo
si per potentia absolutā faceret nihil fore
futurū. nō videtur ecbinc assensus fidelis
falsificari/qui potentia nō absolutā sed or-
dinatā iuxta legem datam intendit/ quem
admodum falsē nō fuerit assertiones Jo-
ne ad **A**iniuitas et **E**saie ad **E**zechiam.
nam subuersio ad demerita **A**iniuitarū et
mors **E**zechie ad cursum nature. cōmuni-
referebantur. non enim misericordiaz dei
ad correctos. et potentiaz supra cursum na-
ture hī pphete secludebāt. Ita nec catholi-
corum fides excludit potentiam dei abso-
lutam. ad non faciendū ea que fieri ordina-
ta eius potentia stabiluit. ¶ **C**orollarium
quartū. **O**missio horarū canonicarū /trās-
gressio ieiuniorū ecclesiasticorū /et generali-
ter omnium statutorum et regularum et cano-
num nunq̄ est mortale peccatum/ nisi p̄ q̄-
to diuine legi preceptiue dissonans inue-
nitur. **E**t ita q̄tum lex aliqua habet admi-
xtum de lege diuina preceptiua/ tantundē
et non amplius est eius transgressio morta-
liter vitiosa. Quāobrem decernere de legi-
bus omnibus manifestus est spectare prin-
cipaliter ad theologiam/ velut ad scientia
superiorē et architectonicā. q̄m̄us recta ra-
tio separet illud quod iuris diuini est i eis
ab illo quod humanū est siue positiuum/
tanq̄ si aurifaber peritissim⁹ secernat aurū
ab argento. et argentū a plumbo. **E**t quo-
niam multi hāc precipuā artificē theologi-
am vel ignorāt vel negligūt vel spernūt/ q̄
nō de se ip̄a dicit legū pditores p̄ eā iuste de-

cernere. id turbationes in poliis et p̄scien-
tijs sepe oriri cōperit est. Idcirco p̄terea le-
gislatores ecclesiastici et ciuiles plerunq̄ sua
potestate et autoritate noscuntur abuti. p̄-
sertim ecclesiastici illi qui. quicqd̄ ordināt
quicqd̄ monent. quicquid p̄cipiunt/ volūt
p̄ diuinis legib⁹ haberi/ par equale quoq̄
robore habere p̄ interminationē damnatio-
nis eterne. **N**eq̄ tñ accusauerim oēs legis-
latores taliter et talia loquētes. **P**resumo
enī q̄ ad rectā regulā et diuinā sapiam ser-
mones suos voluerūt glosari. interpretari. et
recipi. q̄ si nō hoc intenderūt p̄nuncio nō
ego sed ap̄ls/ q̄ nihil p̄nt p̄tra veritatē/ sed
neq̄ p̄tra charitatē. **D**eniq̄ suū est talib⁹
vti verbis in suis institutionibus/ q̄ a ve-
ro neq̄ deuiant/ neq̄ simpliciorib⁹ et igno-
ris timores et scrupulos vanos ingerāt/ q̄
vix ip̄i ligent vbi liberi sunt. tanq̄ p̄terea
gravi iugo premant vbi ad leue iugū et sua
ne vocauit eos ip̄s. ¶ **C**orollarium quintū
Et hoc q̄ aliquis peccaret mortaliter trās-
grediēdo p̄stitutiones aliquas humanarū
traditionū/ nō sufficienter concludit q̄ ille
constitutiones obligēt ad mortale delictū
Decarabimus istud argumentantes a si-
mili vel minori. **S**it aliquis peritus me-
dicus ordinatus pro republica. dicat ille
Petredo tibi legem p̄ tua sanitate quam si
transgressus fueris statim dissoluetur cor-
pus tuum/ quod eam conseruando conua-
lescet. **N**on bibas vinum purum hoc tri-
duo. **N**ullus nescit q̄ medic⁹ vt medic⁹ ca-
ret facultate cōdendi leges obligantes ad
peccatum mortale. et tñ in casu/ transgressor
huius legis sue damnationem incurreret.
Poneretur simile in materia de ebrietate
aut fure periculo. **S**i medicus denunciaret
ignorantibus. tale vinū ne biberitis alio-
quin vel in ebrietatem vel furiam incidetis.
quis nescit transgressores temerarios cri-
minaliter delinq̄re. nō q̄dem p̄p̄t medici p̄-
ceptū/ q̄uis in casu si nō ita p̄cepisset nō pec-
cassent excusante eos ignorantia. **S**ed quia
p̄uaticatores sunt horū p̄ceptorū diuinorū
et similium. nolite inebriari vino. nolite vos
occidere etc. **N**ō p̄sus dissimiliter est in p̄-
posito. q̄uis est. leges hūane et ciuiles vt ta-
les sunt. sint soluz p̄ ordinatōe policie hū-
ane ecclesiastice vel ciuilis in eis q̄ corpus re-
spiciūt/ et ita solum merentur punitionem
tp̄alem violatores carūde/ et obseruatores
p̄mio temporali donant. **N**ihilominus

et consequenti & mutua colligatione ac mix-
 tione quā ad leges diuinas habent/reful-
 tat crimē faciēs reos eterne dānatōis ipos
 p̄tempores. **C**orollarium sextū. **S**i
 aliqua lex humana canonica vel ciuili nō
 possit concludi ex lege diuina nisi coaslu-
 mēdo p̄positionē vel cōsequētiā legi diuī-
 ne impnentem. consequenter impnentis
 est. **I**n transgressio illius legis sit mortal-
 an non mortalis patet ex precedentibus.
Nō si quis p̄elatoꝝ uellet huiusmodi le-
 gem aut diceret habere robur legis diuine
 sibi fas eēt per theologos aut alios hoc co-
 gnoscētes resistere in facie. & dicere q̄ nō
 recte ambulat ad ueritatem euangeliū. **E**t
 quo amplius uidetur non esse securum as-
 serere tot leges & canones & regulas quot
 reperiantur omnes obligare ad peccatum
 mortale/tum ex multis causis inferius assi-
 gnandis. tūz nominatim ex eo q̄ multe hu-
 iusmodi p̄stitutiones impnentis sunt le-
 gi diuine/que in euangelijs cum suis expo-
 sitionibus sufficienter tradita & explicata
 est. **E**t hic notandum est/pro resolutione
 materie fm quam resolutionem omnia di-
 cta & dicenda uolo intelligi. q̄ p̄cepta af-
 firmatiua di/quis obligent ad semper/nō
 tamen pro semper/ut ē communis regula
 magistrorum. **O**bligant ergo sub quadaz
 disiunctione ad hoc faciendum vel illud p̄-
 isto vel illo tempore/put casus incidit & fa-
 piens determinabit. **S**icut exempli gra-
 tis. **O**ccurrentibus duobus in extrema ne-
 cessitate famis quozum soli possum succur-
 rere. teneor succurrere isti vel illi sub disiun-
 ctione. & non ambobus simul. **E**t quoniā
 in cōmunitate christianoz pauci sunt qui
 scirent iudicare de tempore certo/quādo p̄-
 cepta affirmatiua faciēda sūt. **P**ropterea
 plati qui sapiētes sunt limitant illa p̄ce-
 pta tanq̄ sub quadam disiunctione obli-
 gantia/ad certa opera & tempora determi-
 nata. **E**xempli gratia. **L**ex diuina uult ut
 aliquādo cultus patrie exterior deo p̄solua-
 tur. ne igitur peccarent homines aut p̄ i-
 rantiam/aut p̄ desidiā & inaduertentiam
 limitauit eccia certū temp̄ & certū modum
 erequēdi p̄ceptū istud sc̄z diem domini-
 cum/& cessationem ab opibus seruilibus. et
 misse auditionem. **Q**uo ad impleto imple-
 tū est p̄ceptū illud affirmatiuū. q̄ si pec-
 car quis mortaliter transgrediendo limita-
 tione istā eccie. hoc nō est p̄prie ex hoc q̄ ec-

clesia sic p̄cepit. sed q̄ sic limitare expedie-
 bat p̄ cōitare. **E**t iam hō sit p̄tempor: diuī-
 ni p̄cepti & suoz iupioꝝ quibz sp̄ote se sub-
 misit/aut sūmittere debuit. p̄ uilitate sui &
 cōitatis cuius est ps. quīs adhuc in talibz
 limitationibus q̄dam adducit magis ad
 quā dā decētiā quā p̄cepti necessitatē. **E**t
 nō p̄t vniuersaliter dari regula nisi ut eq̄-
 tas q̄ a phis d̄r ep̄ykeia iudicabit/et est ei
 illud psalmiste. **O**mnia m̄adata t̄mā equi-
 tas. **C**orollariū septimū. **N**ulla lex
 appellanda est/neq̄ ferenda tanq̄ necessa-
 ria ad salutē eternā/q̄ nō est de iure diuino
 in aliquo q̄tuor graduū/quos lectio p̄ce-
 dens exposuit. **O**ppositi sentientes aut fa-
 cientes molunt iugum imponere grauissi-
 mū sup ceruices hoim/& spargere laq̄os pe-
 dibz eoz lapidē & scādaliū. **Q**uāobzē theo-
 logia q̄ est lex euāgelica. dicā melius eius
 doctric & explicatric/d̄z in oibz p̄cedere pla-
 tos ecciasticos i suis p̄stitutionibz & decretis
 ne uel obsint p̄cepti dei p̄p̄ multitudinē one-
 rosa/iuxta ip̄operiū xp̄i factū phariseis. uel
 ne credant ligare ad penā eternā ubi pena
 ciuili sola repit. **D**octrina hec p̄cipue lo-
 cū h̄z in materia excōicationū late snie. nā
 q̄ p̄ solis incōmodis t̄p̄alibz euitādis/aut
 cōmodis politicis p̄suandis/eternā uult
 infligere morē cui q̄so filis erit. **U**lli nimi-
 rū q̄ uolēs abigere muscā a frōte vicini/eā
 securi p̄cutiēs vicinū stolid⁹ excerebrauit
Aut ei parē dixerit q̄ studēs curationē mo-
 dici uulneris in pede eq̄ sui/pedē cōfestim
 abrupit & scidit/equūq̄ pemit. **S**ola ita-
 q̄ contumacia/ya uel p̄sumpta reuēns stare
 iudicio eccie/reddat hoim. p̄ xp̄iano se ge-
 rentē dignū excōicatione. **N**ā si pat⁹ est au-
 dire ecciam q̄liter uelut ethnic⁹ nob erit et
 publicanus. **P**orro differt plurimū qua-
 lis est contumacia/& q̄z damnosa ecclesie/
 p̄ q̄ materia/& circa quā incurritur/. **F**lam-
 peior est contumacia in materia fidei & reli-
 gionis/q̄z pusille questionis de paucis de-
 narijs. ubi nunq̄z tantum p̄dest obediētia
 q̄z nō obest excōicatio separatiua a spiritalibz
 suffragijs & societate sanctorū. **I**ta ut longe
 m̄tio: sit p̄cessus qui fit in curijs seculari-
 bus per punitiones corporales seu tempo-
 rales/q̄z ubi per p̄elatum p̄scindi que-
 ritur anima a deo uita sua/& dari sathane
 in interitum/non solum carnis sed spiri-
 tus/ne iam saluus fiat ab alioz auxilijs
 destitut⁹. **C**orollariū octauū. **O**ccur-
 kk 2

De vita spūali anime

Occurrente dubio pbabili de aliq̄ lege vtz
diuina sit aut diuine connera seu prinens
nitiuū est legē illā p̄ diuina suscipe q̄ p̄ hu/
mana negligere. Tene certū p̄sultit Aug. z
dimittit incertū. ¶ Est itaq̄ regula m̄grā/
lis q̄ exponens se discrimini peccati mor/
talis peccat mortaliter. z hāc fundat dictū
sapiētis. Qui amat piculum p̄bit in illo/
Nō t̄m de oī dubio sed pbabili z vebemen/
ti hoc vez est. Totā in h̄ loco materiaz de
p̄scia erronea quō ligat z quō nō. Et de p̄/
plexitate an sit possibilis z de scrupulis q̄/
modo fugādi sunt aut deponendi tractare
prinens esset nisi q̄ alium locū h̄nt z ad e/
uentū festinam. Hoc vnū generale dam⁹
documentū credere scilicet faciliter sapien/
tior z bonorum iudicio z contra commu/
nes eoz snias non leuiter sibi met formare
scrupulos anxios z timidos. Falloz si non
ita iubet sapiens. Fili ne innitaris prudē/
tie tue z rursus. Noli transgredi terminos
quos posuerunt p̄res tui. Hoc precipue
necessariū est apud religiosos respectu su/
periorū suoz. hoc z apud ignaros diuina/
rum legū quin etiam iuniores q̄q̄ theo/
logicis l̄ris imbui talē debent reuerentiaz
senioribz in q̄bus vita cum scia concordarūt
vt vit p̄pter aliq̄s nouas suasiones q̄stum/
cunq̄s apparētes p̄nax ynq̄s feratur cito
cōtra determinationes eorundē assertio.
virtus q̄ppe q̄lem hēbāt genitā ex multis
expiētis. lōge certi arte iudicat z opatur
Porro iudiciū rationis sicut obtenebraz/
z luminosa eius radiatio diuersis vitatur
apparentis p̄ interpositionē nubilofarū
passionū z prauoz affectū enā in l̄ratis.
iuxta similitudinē solis visi p̄ nubes. Sic p̄
paucā instructionē intellectus in scientis
p̄sertim diuinis/ causant nō nunq̄s errores
in eis qui setoros deuotioni tradere credi/
derūt dum voluerūt plus sapere q̄ sibi sa/
tis erat. ¶ Ad p̄ns corollariū inducamus
exemplū iam inductum de medico / cuius
consilio aliquādo parere debem⁹ sub pena
peccati mortalis. dū ex trāsgressione sui cō/
siliū vel scim⁹ vel pbabilr z vebemēter cre/
dimus/nos inebriandos z p̄seq̄nter trās/
gressuros legem dei.

¶ Corollarium nonū

¶ Saluberrimum est sapientis documē/
tum q̄ ait. Que tibi p̄cipit de⁹/ illa cogita
semp̄ z in pluribz opibus eius ne fueris cu

riosus. Etenim p̄pter ignorantā diuinorū p̄/
ceptoz/ quā plerūq̄s gignit supuacua occu/
patio circa traditiones hūanas/ aut curio/
sa inuestigatio rez penit⁹ inualium p̄sur/
gunt ex p̄sequēti faciliter trāsgressiones di/
uine legis q̄ si h̄ dānabile sit ap̄d oēs q̄stā
p̄cor dānationē sibi met accumulāt culpa/
biles in h̄ vitio vel ecciastici retores. v̄l re/
ligionū p̄fessores. ¶ Dicit⁹ sum aliqui q̄ ra/
tione ipsi ecciastici p̄sertim ordinati z reli/
giōsi/ phibentur a scia medicie/ z nō remo/
uent de facto a studio traditionis hūane/
¶ Nā cor⁹ p̄ lōge meli⁹ est q̄s terrena suba/ cui
traditiones iste deseruiūt/ q̄ si p̄ alios cor⁹/
pus potest curari/ nōne similiter p̄ vicari⁹
os z alios de ecclesia p̄emptibiles put iubz
ap̄ls possent tp̄alia m̄strari. Nōne sancti⁹
est ecciasticū p̄ se deo fuisse. z mūdo p̄ vica/
riū/ q̄s ordie p̄uerso imo p̄uerso vicari⁹s cō/
stituitis p̄ spūalibz/ seipm̄ negare deo/ z tra/
dere totū m̄doz. ¶ Proxius ita.

Corollariū decimū

¶ Veritates oēs vniuersales i / q̄bo fūdas
legillatoz/ hoim̄ p̄ras/ sonātes q̄ parē h̄nt
auctoritatē traditōes sue cū lege diuina z q̄
eas sp̄nit/ deū sp̄nit z do r̄sistit/ nccario d̄nt
intelligi/ si et q̄n p̄tate sua nō abutūt/ z dūz
legibz diuis sufficienter innitūt. Auctori/
tes q̄s sanctorū/ z canones p̄ntificū sūmoz
quosq̄ allegent/ sicut z absq̄ nūero p̄nt in/
duci/ nihil aliud p̄nt p̄firmare. ¶ Quāobz
rim dicim⁹ p̄ regula/ q̄stum z q̄liter licet du/
bitare de potestate alicui⁹ p̄pter defectū de/
bite electionis sue aut abusum sue auctori/
tatis/ tantundem z taliter licet dubitare de
obligatione traditionum suarū/ vt sue sūt
p̄cise. ¶ Addimus adhuc q̄ nulla tradi/
tio vel regula vel lex vel determinatio puri
hominis qui in talibus fallere potest z fal/
li/ obligat/ vt p̄cise talis est / subditos ad
credendum eam tanq̄s veritatem fidei/ aut
diuinam legem/ licet obligare possit sub pe/
na politica/ ad exteriorem eius receptionē
z ad non impugnandum eam. ¶ Et inde
patet via ad inuestigandum p̄ticulariter/
quid operentur determinationes summo/
rum pontificum. quid condemnatiōes ar/
ticulorū parisiū vel alibi facte. Poterit si
quidem fieri vt absq̄ peccato mortali imo
cum merito magno sit aliquis theologus
vel alius prudens/ qui dissentiet corde ab
humanis determinationibus aut traditio

nibus / qui tamen obligabitur ppter euita-
tionem scandali / vel aliter non repugnare
exterius. Nam potest aliquarum publica-
tio veritatum phiberi / r aliquarum falsita-
tum dogmatifatio permitti. **¶** Volumus
tamen vt notetur vigilanter modus loquē-
di noster / de traditionibus hominū vt tali-
um p̄cise sunt / q̄ fallere in illis r falli possūt
quoniā determinationes ecclesie vniuersa-
lis in eis que fidei sunt / ab hoc numero se-
cludūtur / in quibus nec fallere potest nec
falli. Fieri quoq; potest vt determinatiōes
aut leges humane participant euz diuinis
r hac ratione eas esse pro diuinis suscipiē-
das nescit nemo. **¶** Sequitur deinceps q̄
sicut ad fidem / ita ad legem diuinam prece-
ptiuam nō posset aliquis prelatoꝝ quicūq;
adijcere / quod non esset prius de fide v̄ le-
ge diuina / q̄uis non esset hoc auctoritati /
ue declaratum / aut hūano p̄cepto sancitū.

Corollarium. XI.

¶ Traditiones ecclesiasticas r hūanas / si-
cut fatūū esset omnes p lege pure diuina su-
scipere. Ita nihil in omnibus velle de diui-
nis legibus agnoscere nequaquē scandalosa
temeritate vacaret. **¶** Secunda pte q̄z notis-
sima est r concessa ab omnibus indiscussa.
Ad hūam prem inducamus id sapientis.
¶ Noli esse nimis iustus / q̄z qui nimis emū-
git elicit sanguinē. **¶** Et vt terentianū puerbi-
um est / Nō nunquē summū ius summa iniu-
sticia fit / r sic esse i. pposito plane docebim⁹
¶ Nec audiar ego sed christus. q̄ mandatum
dei dixit phariseos fuisse trāsgressos ppter
mandata hominum. **¶** Dixit insup eos alli-
gare onera grauiā r ipotabilia ceruicibz
subditoꝝ / r claudere eis regnū celoz. **¶** Ve-
rū ē q̄ppe illud Julij cesaris ap̄ salustiuꝝ
vbi intendētis ingenū valet / a qua sentē-
tia vulgatus versus non discordat. Pluri-
bus intentus minor est ad singula sensus /
Subditi vero simplices r timorati quan-
do tot traditionibus intendere compellun-
tur a superioribus suis / quid mirū si minus
capaces redduntur diuinorum preceptoz
q̄z r minus in eisdem edocentur. nunquid
nō acerrimo supplicio aut acerbissima ob-
iurgatione punietur quādoq; p puula ino-
bediētia legis hūane / r absq; omi rephēn-
sione peccare q̄rtidie cōtra legē dei enor-
miter p̄mitret. **¶** Nō hēmus necesse exēplis im-
morari crebriora cernim⁹ q̄z vellemus.

¶ Ex his elicio p̄ doctoribz theologicis do-
ctinā salubrē / ne sint faciles asserere actio-
nes aliquas aut omisiōes eē peccata mor-
talia / p̄sertim sub verbo vniuersali / r dum
p̄dicandū erit ad populū. a l̄fato quodam
r expto viro accepi p̄ncipiosaz eē in omni ar-
te vel doctrina assertionē audacē r extremā
maxime vbi obseruatio cōis obnititur ob-
uiatq;. **¶** Itaq; debet q̄libet nunquē obliuisci
q̄ incerta est sciētia nostra / ita vt idem sepe
homo breui momēto t̄pis / nūc in hāc nūc
in oppositā feratur suam. **¶** Fit p̄terea quicūq;
vt p̄ tales assertiones publicas nimis du-
ras generales r strictas / p̄sertim in non cer-
tissimis / nequaquē eruūtur boies a luto pec-
catoꝝ / sed in illud pfundius q̄z desperati⁹
immergunt. **¶** Variē p̄terea suborissit r qua-
si infinite circūstantie p̄ quaruz diuersitate
diuersificari debet iudiciū / ita vt vix possit
aliq̄ in moribz generalis regula tradi / q̄ in
particularibz casibus exceptionem nō ad-
mittat. **¶** Deniq; generant̄ ex hinc scrupuli
in dētatiū p̄scientiaz simpliciu / vt in eis
sit solidum nihil. **¶** Nam r si beatus vir qui
semp est p̄uidus r qui veretur omnia opa
sua. obseruandum est tamē summope illō
terentianū ne quid nimis. **¶** Et vt idem loq̄-
tur ne in scirpo nodum querant ne quoq;
eis impropereat / illud eiusdes. **¶** Quid si ce-
lum ruat: **¶** Demum quid prodest imo quid
non obest coartare plus iusto mandatum
dei quod est latum nimis: **¶** Quid insuper
expedit amarius grauiusq; illō reddere iu-
gum christi / quod suaue est r onus eius le-
ue: **¶** Nam r si contemptus ex hac laxatione
r dulcedine apud quosdam improbos ma-
ior oriatur / habentes velamen malicie lib-
tatem. **¶** Ast apud alios bene institutos / gra-
tiarum resonabunt actiones. **¶** Prestabitur
etiam sedulius obsequium domino / r p̄fi-
tante mansuetudinis cuius mandata gra-
uia non sunt / r qui vult nos non temptari
r non grauari supra id quod possumus

Corollarium. XII.

¶ Sicut pene restringende sunt / ita leges
humane grauius penales / non sunt absq;
manifesta vtilitate multiplicandē. **¶** In pri-
ma pte p̄coris est omniū iuristaz traditio /
quos nō aliq̄ mirat⁹ sum / duz eos audiui
rōnem reddētes / cur nomē h̄ excōicationis
si solū ponit̄ maiorem significat excōicatio-
nem. **¶** Excōicatio inquit nō pena est s̄z me

De vita spūali anime

dicina. At vero si excoicatio non est pena quid aliud penā appellabim? Rescio vere. Nō solū pena est sed dānosissima pena. Nec obstat huic dicto q̄ medicinalis esse debet. h̄ nempe p̄riū est omīs pene p̄sertim nō exterminatiue. **S**ecundā ps se quēs ex p̄ma iūctis p̄oribz / dēminat eos q̄ tanta leuitate ne dicā temeritate / fulmināt excoicatioēs / z irregularitates / cū innūera bili mltiplicatiōe statutoz / q̄ vit aliq̄s nō di / a adimplere / nō dicā retinere / intelligere / z p̄cordare. sed vel legere tota vita sufficeret. **U**tinā attēderem oēs / z imitarem benignitātē saluatoris nr̄i dei. **P**oterat necesse dubiū / exigere a nobis iuge fuitiū in p̄ceptis lōge pluribz grauioribusq̄ / sed dēscēdens fragilitati nr̄e / certū z paucū numerz dereliquit p̄ceptoz / q̄ si cōpleuerim / q̄q̄ inutiles fui sum / p̄seruant a morte. Et q̄c quid supererogauerim / ouertit ad delectio nem p̄cedentiū delictoz / aut cumulatā gloria remunerat. **T**estatur sapiēs p̄ timorem dei hominē recedere a malo. Ita sane melius. q̄ p̄ austeritatē hūanarū legum. **N**olumus t̄ nec debem / inculpare deuotionez religiosoz / qui perfectionis viam / aggressi tanto p̄cepta diuina diligēt / implent / q̄z to p̄silijs z alijs obseruationibz salutiferis semet astrinxerūt. **S**ūt fatemur vincula talia / alligatura salutaris / q̄ruz discret / vltus nō impedit sed expedit gradiētes viā mandatorz dei. **A**ttū q̄ potest capere capiat / qz non omnes capiūt verbum istud. **I**dcirco aliud de cōitate boim / aliud de paucitate est iudicium.

Corollarium. XIII

Dis lex humana vel positua / p̄t abrogari in eo q̄ non necessario p̄cipat cū naturali z diuina. **H**ec aut abrogatio fit / vel p̄ s̄uetudinē oppositā / in ea q̄ dicunt iuriste z v̄ez est / q̄ s̄uetudo est optima legū interpres. **N**ec vnq̄s dicenda est corruptela. nisi vbi legem diuinā aut naturalē ledere / z uincat. **F**lam sicut s̄uetudo dicitur altera natura / sic lex s̄uetudinalis quasi lex naturalis habēda est. **F**it etiā abrogatio p̄ exp̄ssam aut interpretatiuā reuocationem factam ab illo q̄ condēdi habuit potestatem. **F**it deniq̄ abrogatio causa māifeste dam / nositatis si lex illa fuare. **P**atent bec om / nia ex descriptione z cōditionibz legis bo /

ne / qm̄ honesta eē debet. iusta. possibilis. iuxta naturā z cōsuetudinē p̄rie. loco. tem / poriq̄s p̄ueniēs. necessaria. vtilis. z mani / festa vt h̄ent ex dictis **F**ido. **E**x his li / q̄ de cōstat q̄s temerariū est / z iniquuz velle oia decreta siue ecclesiastica siue ciuilia / ad omne tps / ad omnem gentē / z patriam ex / tēdere. quoniā lex q̄ pro vno tpe z loco aut p̄sonis esset vtilis / eēt in alijs tpe. loco z p̄ / sonis impossibilis aut dānosa. imo velle sic omīa statuta stabilire / boim est delirans / tū / z q̄si p̄tendentū vt oppositē leges siml / obseruent. **N**ic fundat se q̄ dicit nō ita ex / pedire vnū impatorē dñari omibus ciuill / ter / sicut vnū papam spūaliter / qm̄ lex fidei vna est apud oēs. nō ita leges fori. **P**retē / rea positū est in decretis disti. iij. q̄ leges institunt cū p̄mulgant. firmatur cū mori / bus vrentium / approbantur. **I**gitur per argumētū a contrario sensu. **S**i moribz vtē / tū nequaq̄s approbant / ille nulluz h̄t fir / mamentū. z ita p̄pls habet mltū in sua po / testate dare robur legibz / aut tollere / p̄stim ab initio. **S**ūt aut hic questionē diffi / ciles q̄les. s̄. debeat eē s̄uetudo ad abrogā / dū legē aliquā / z q̄nti tps. **E**t si possit cō / s̄uetudo introduci cōtra legē illā / quā cū re / nouatione iuramenti q̄libet intrās aliquaz / policiā p̄fitec / z q̄d sit interpretatiue renoua / re / als reuocare. **D**icim / aut q̄ vbi n̄ est / tātātū tps a legibz alijs / d̄z fieri abrogatio / put sapiēs iudicabit / nūc tard / nūc citius / iuxta necessitatis aut vtilitatis q̄litate. **N**ob insup dicendū videt / q̄ mltē sūt insti / tutiōes ad q̄z obfuarōes videt oēs se q̄nti / dianis iuramentis astringere q̄s t̄ obserua / re n̄ tenent / non q̄ p̄iurū sit licituz / s̄ qz iu / ramēta talia sūt sp̄ intelligēda ciuilliter. **H**o / rū exēpla sumere possum / i p̄clara vniuersi / tate p̄fitec / z in ecciaz alijs collegijs. **C**on / stat q̄ nouit intrātibz dictā vniuersitatē v̄ / collegia / legū explicite s̄stōnes aliq̄ int ce / teras q̄ nullaten / obseruant. **Q**uibz lectis / peti / ab eis. vultis ista iurare. **Q**ui r̄ndēt. / ita iuro. nec aliqd̄ excipiūt / q̄ si q̄s dixerit / oēs p̄ntes tam eos q̄ exigit / q̄ illos q̄ p̄re / stant iuramentū / criminaliter deficere. vi / deat quō tot / ales summe l̄ature z p̄bita / tis viros / possit absq̄ temeritate dānare. **P**ropterea in oī iuramēto vt d̄ditōes mul / te subintelligat necesse est. **P**rimo in oī cō / stitutione per supiorē edita / referuat sp̄. ci.

auctoritas. imo nec potest excludi / quoniam
 quod aliquis iuret se nolle unquam in posterum
 dispensatione seu relaxatione per superiorē facere
 da / quoniam superioris auctoritas sit in his superioribus
 Et ita usus habet in privilegiis per summos
 pontifices collatis / tam in vniuersitatibus quam
 officariis dominorum. quibus autem videtur esse tutius
 explicare suam intentionem in principio iuramēti
 istud tamen non exigitur ad euersionem
 peritiam. nam a lege sufficienter explicat. **R**
 Rursus iuramentum sicut et votum non obligat
 ubi vergit palam ad deteriore exitum. idcirco
 recipiunt dispensationem aut relaxationem
 aut commutationem / ut sapiens presertim superior
 iudicabit. **A**mplius iuramentum non potest
 debet obligare quod voluerit aut rationabiliter
 velle debuerit obligare ordinato: talis iuramēti
 ramēti / et in cuius fauore sit. **H**inc saluat quod
 dictum est de prestatione iuramentum / apud vni
 uersitates et collegia super multis quod manifeste
 stum est nullo modo custodiri. **D**abenda est itaque
 presumptio quod exigentes talia iuramenta non intē
 dunt obligare ad ea que nec ipsi / nec presertim eorum
 obseruari. **S**ed subintelligit se non ex
 plicet bec aut filis addit. **S**i et quod ratio rona
 biliter talia cadunt sub iuramento / iuxta consue
 tudinem et utilitatem policie. **D**e his rursus in
 fra dicitur. **E**t si per peccatum etiam possit aliq
 uis abrogari aut per maliciam subditorum. **P**u
 to enim quod sic et quod ad multa agenda vel omittē
 da plures aliquis potest obligari propter genera
 lem maliciam aut errorem subditorum / quorum op
 posita aliquis agere vel omittere tenetur. **S**ic
 i materia nunc currite dicitur et scripsisse me
 mini / quod et ubi via cessiois fuisset minus bona
 tiam acceptare eam debebat dominus **B**enedictus. **S**ed
 Petrus de luna / contra deliberationem regis fra
 cie / et aliorum subditorum sue obedientie. **S**ed
 de his alibi et. **P**ostremo cesset est superior
 reuocare suam legem positiuam / de qua se loquimur
 quoniam cognoscit subditos passim et publice illi
 lam transgredi. et patitur / neque contradicit /
 aut si contradicit tamen damnose contra
 dicit / aut solis verbis cum deberet vti factis
Hotestus sanctus thome. **I**dem gaud. **A**d hoc coroll
 larium principale / est exemplum multiplex i corpe
 decretorum / ubi magis presertim est eorum que statuerunt ge
 neralia et alia / non suauiter. **N**am in primo vigore
 re ecclesiastice discipline / multa seueriore rigore
 statura sunt que modo defluunt in peiora moribus
 non solum inutile sed impossibile habent executionem
Hoc attendens legislator non presertim vti sapiens

tissimum / iudicialia omnia tamen variabilia relique
 illoz iudicio quod dicit. **Q**ui vos audit me
 audit / ita tamen ut nouerit se positos ad edi
 ficationem non ad destructionem et ut se
 cundum legem dei que regula est generalis
 omni christianereligionis presertim sub vno
 abbate ipse iudicet. **C**um non ampliat / ne
 que restringeret / neque duriore faceret que ex
 presertim ipse / quod iugum suum dicit esse suauem et non
 leuem. **N**on plus habet in parte plati ecclesie li
 gare subditos ad aliquid que non sunt tradita in
 regula euangelica presertim ab omnibus christianis / quod
 habet abbates super religiois suis / ad obligandum
 eos preter regularem presertim suam / de quibus tamen est
 sententia sancti thome et aliorum doctorum concorditer /
 quod non potest abbas monacho precipere aliud
 que in regula sua presertim fuerit. **H**oc est vo
 ti obedientie interpretatio / quod est presertim presertim
 regulam obedienter se prestabunt.

Corollarium. XIII.

Velle omnes excommunicationum / et su
 pensionum / et irregularitatum institutio
 nes / que scripte sunt / pro non abrogatis ex
 qui videtur irrationabile et legibus tam di
 uinis quam humanis aduersum. **C**onstat enim
 omnes huiusmodi constitutiones aut fere
 omnes esse de iure positio pure. **C**onstat
 preterea multas earum in dissuetudinem venisse
 per non usum aut usum contrarium / scientibus
 prelatibus nec obuiantibus / immo nec obuias
 re debentibus. **C**onstat denique quod tanta hu
 iusmodi institutionum multitudo / quod si tenes
 retur in suo rigore maxima pars ecclesie da
 naretur / et charitas que est finis totius legis
 etiam diuine / lederetur. **A**tamen omnis
 lex tantum precise habet de bonitate et sta
 bilitate / quod participat de charitatis le
 ge / que est finis precepti / et secundum quam deberet
 cetera moderari. **E**t quoniam materia
 ista de excommunicationibus perplexa est
 confusaque tractata. **E**go aliquas propo
 sitiones examinationi superiorum ac prudē
 tiorum decreui proponendas / absque asser
 tione earum / quas ipsi asserendas indica
 uerint ad quos spectat. **P**rima propo
 sitio. **E**xpediens videretur nullam excom
 municationis ferri sententiam / nisi pro ma
 nifesta contumacia. qua se monstrat aliquis
 audire ecclesiam non paratum. **R**atio est /
 quoniam dominus semper paratus est audire ecclesiam. cur
 habet sic ebrietatem et publicanum. **C**ur ab eadem

De vita spūali anime

prescindetur: **Doctenet Scotus in aiiij.**
sua dist. xxv. allegat ad h. textū xpi in q̄
fundata est auctoritas excoicandi / et corre
ctiois fraterne. Et hic sumit validū a tra
rio sensu argumentū. **Iuxta h. videre ē q̄li**
ter impossibilitas parēdi mādaris ecclie facit
vt q̄s apud deū nulla sit excoicatione liga
tus. q̄ si talis impossibilitas notoria sit / ipe
dic ne q̄s possit ab ecclia p̄ excoicationis se
tentia iuste separari. **Ad h. videt vsus ecclesie**
dū q̄s excoicatus p̄ debitis absoluit / dū ce
dit bonis suis oibus / q̄ facit in E. vltimuz
eius quod potest. ceterū dū aliq̄s ex igno
rantia q̄s culpabili / aut ex infirmitate et
passione vitiosa. non tū p̄tūmāci facit ali
quem actū / p̄ quo statuta est snia excoicatio
nis late sentētie ab aliq̄ plaroz. videat iu
tiste / iudices si talis possit dici excoicat⁹
ipo facto / cum semp sit / et fuerit p̄mpt⁹ stare
correctioni ecclie sup̄ dīcto suo / put suppo
nit / quia non ex p̄tempnū clauū / et iurisdī
ctionis ecclesiastice / sed aliunde motus / vt
dictū est malū fecit. **Ad enī q̄libet inobedi**
entia p̄tūmācia reputat⁹. **Secūda p̄**
positio expediens videt⁹ / vt nullus tene
ret aliū vitare q̄stum cūq̄ excoicatum a iu
re / nisi postq̄ denūciatus fuerit eē talis / a
suo iudice. In omni q̄ppe alio casu fere p̄t
bomo ratiōnabiliter p̄sumere primū suuz
non eē excoicatum / et oppositū faciens ex
ponit se frequēter discrimini pcti mortalis
alienū seruū temerarie iudicādo. **Exempli**
grā. **Uideo forte interficere sacerdotē aut**
eum vulnerare. **Si iudico forte excoicātū**
possum errare q̄m vela iudice potuit habe
re mandatū vt h. faceret / vel ebrietas aut fu
roz eundē excusat / aut aliquid aliud inter
uenit p̄pter qd̄ in iudicio p̄tentioso dūz ad
illud venerit absoluet. **P̄terea quicquid**
sit in p̄ntia facti / nescio tū infra biduū an a
suo iudice fuerit absolutus / quā absolutio
nem neq̄ mibi neq̄ ceteris tenet nūciare.
Secus est dū iudicialiter est odenat⁹ qz
iudicio publico debet absolui si nō vult e
uitari. **Quereret aliquis quid opant tūc**
excoicationis late snie p̄ canones. **Re**
spondebo / sicut accepi a p̄ceptore meo / eas
tantūde p̄pari vt absq̄ p̄cessu alio iudicia
li / aut noua p̄stitutione / possit iudex statiz
p̄bato facto. vel p̄fessato / ferre iuris sniam
et eandē publicare. nō sic vbi canones eēt
solū ferende snie / q̄m monitiones et p̄cess⁹
fm terminos iuris p̄tereq̄rerent multiplis

ces. **Ex eadē radice videt q̄ nullus pro**
chianus debet euitare curatū suū / a suis se
misterijs publice sepando / nisi p̄uia sui su
prioris snia fuerit publicat⁹. debet enī tolli
q̄stum possibile est a subditis occasio rebel
lionis ad superiorē / et diuisionis inter se / et
temerarie diuicationis cuiuscūq̄ alteri⁹
q̄m ista sunt peccata grauissima. **Sed da**
re licentia vel p̄ceptū p̄futum / q̄ subditi vi
tent curatos suos / nō p̄uia sentētia et pub
licata / est eos p̄dictis pctoz periculis expo
nere. **Itaq̄ cū laici clericis sint inuesti / po**
terūt leuiter dicere de suis curatis q̄ sint for
nicatores publici / si forte colloquū vel cō
fortiū modicū viderint apud eū cum mul
lieribz. **Rursus et si curat⁹ fuerit veri forni**
cator / potuit tamē penitere / et fm iudicium
sui superioris et p̄fessoris obtulit se dimissus
rū p̄cubinā suā / tpe et loco. qz non subito te
net semp h. facere. sicut nec penitēs astrin
gere tremouere subito a se q̄cquid fuit aut
est occasio peccati. tūc parochianus vitan
do istū vere absolutū / quō non peccabit / n̄
aut debet leuiter suspicari / nūc aut als q̄ ye
ro careat bñficio absolutiois / nisi dū p̄sens
tentiam iudicis fuerit vt talis p̄mulgatus
Sed tūc tam dū vitabit / quo usq̄ fuerit
publica denūciatio nouiter absolut⁹. **Ad**
de q̄ stabit tūc esse diem dñicū dūz paro
chianus p̄mo inciperet suspicari vel iudi
care q̄ curatus suus est fornicator et public⁹
et ita vitandus / quid ager in hoc casu. aut
vitabit eum / et hoc erit contra p̄ceptum
ecclesie de audiendo missam die dominico
quia aliaz vt suppono non poterit illo die
p̄ocurare. aut communicabit et hoc erit cō
tra conscientiam / et edificabit ad gebeunā
Poterit enī falli vt dictū est de impenit⁹
tentia sacerdotis forte penitentis et absolu
ti iudicando / imo cum potius debet iudis
care penitentem et bonum / q̄s oppositum.
cum subito potuerit a spiritu sancto visita
ri et penitere / et confessionem actu vel voto
perficere. **Postremo quis non videat hāc**
licentiam esse fomites scismatum inter sub
ditos / alijs dicentibus de curato quia bo
nus est / alijs non / sed vitandus. quia nec ē
par omnium affectio. nec par discretio nec
par eorum que iuris et facti sunt cognitio.
Obijcietur fortasse nobis illa decreta
lis cum suis glosis. q̄situm. de cohabitatio
ne clericoz et mulierū / vbi per argumen
tum a contrario sensu trahitur. q̄ forni

Handwritten marginal note:
Ad h. videt vsus ecclesie
dū q̄s excoicatus p̄ debitis
absoluit / dū cedit bonis
suis oibus / q̄ facit in E.
vltimuz eius quod potest.

cator notorius / qui se nulla tergiversatōe
negari potest esse talis / vitandus est / etiaz
nō expectata superioris snta. **Hic** dicimus
aliq. vel q. consuetudo opposita / r̄ platorum
tolerātia q̄ nō executā est hāc decretalē i cu
ratos r̄ subditos / interpretate sunt illā leges
non eē seruandā. vel q. añ sniam superioris
r̄ q̄ diu tolerat / nihil p̄prie d̄zita notorium
crimē a subditis reputari / quin aliq. possit
tergiversatione negari. **Iuste** quidē / aut p̄
pter inspirantē gr̄am / vt dicitū est / q̄ nescit
visitādo tarda molimina. aut qz nescit ope
rantis intētio aut cā. **Nonne** posset mulier
in casu fr̄quentari a curato / p̄ sua p̄uersione
sicut egerūt aliqui sc̄torum erga publicas
meretrices. **Hic** p̄sbyter etiā meritorie tra
di posset morti. **Ad** hoc facere videt̄ decre
talis immediate p̄cedēs. **Multa** insup de
creta que non loquūtur in hac materia nisi
de sacerdotibus sentētia liter cōdemnatis
si bene videant̄. aut si aliq. sonēt aliter / p̄de
eis non in congrue interpretatio talis aptari
Et videt̄ obsecro oppositū sentētes / q̄s ir
rōnabile sit / vt plat. cōic̄z cū curato pochia
li / saltem dū tolerat eum scitum esse talē. et
parochiani eundē euitare non. **dico** pote
runt sed debebūt. **Qd** si q̄sierit aliq. qd
ualebit ergo ista distinctō famosa inter for
nicatorē notoriū r̄ non notoriū. **Plane** ad
hoc q. notori. p̄t absq. alio iuris ordine
ptinus cōdemnari p̄ iudicē. **Alius** nō nisi
resib. legitimis iuris ordine p̄us victus.
Iuxta h̄ elici forsan p̄t intellect. q. d̄z for
nicarius notorius euitari / qz ipse p̄t aut
d̄z statim iudicialiter p̄ euitando iudicari.
Judicari dico / nō a subditis sed p̄latis / cō
suetudo imo r̄ utilitas publica videt̄ pro
hac interpretatione militare / r̄ hāc reddere n̄
distortā. **Pro** dictis oib. sunt glose ordina
rie aug. r̄ amb. sup illo p̄ma ad **Choz. v.**
Si q̄s frater noiat r̄. **Similis** dicere
mus de sententijs p̄mulgaris generali mo
do loquendi absq. nominū exp̄ssione p̄ ec
clesias. vt dicendo. excoīcamus omnes for
tilegos / omnes impediētes iusticiā ecclesi
asticā. oēs q̄ talem rez surripuerūt r̄. **Ta**
lis modus loq̄ndi generalis r̄ p̄fus non
ligat / vt videt̄ audietes ad et̄randū illos /
quos in particulari tales cognouerunt / ni
si per iudicium tales esse nominatim pro
mulgentur. **Non** enim parem habet effica
ciam generalis modus loquendi / cum spe
ciali. **Sicut** sacerdos literatus potest di

cere q. omnis fur est suspendendus / nec iē
regularitatem incurrit. qua innodaretur si
diceret. hic fur suspendio meruit / inter mi.
Alie cause patent ex predictis. **Deniqz**
ratio ad p̄positionem est / quoniam magna
esset pena magnum insuper esset discrimē
conscientiarum apud innocentes / si p̄pter
aliorum delicta ipi passim r̄ absq. iudicio
tenerent excoīcari. **Audiui** de papa **Urba**
no. v. q. gloriabatur se papam esse / ob hāc
p̄cipue causam / q. nullis penis excoīmuni
cationū r̄ irregularitatū erat obnoxius. q̄
si dilcisset primos suos / sicut seipsum r̄ h̄
aduersisset / relaxasset fortassis tot laqueos
tot onera. tot pericula ab eoz. ceruicib. / vt
aliq. r̄ si non pari / ad ipm̄ libertate gratu
lari potuissent. **Tertia** p̄positio **Expe**
diens videt̄ vt omnes sentētie excoīcatō
nis / q̄rum vsus nullus est / aut plus obest
q̄. p̄sit / tam in ecclesia vniuersali / q̄ in pro
uincijs r̄ dioecētib. / expressa reuocatione
cassarentur. **Rationabilitas** patet ex p̄e
missis. **Et** si consideremus q. excoīmuni
catio quelibet medicinalis esse debet / sicut
finis amare potionis est sanitas. **Ira** finis
excommunicationis est emendatio aut cō
seruatio charitatis r̄ vnionis in subditis
propterea quādo cūq. excoīmunicatō
verisimili coniectura non p̄sumitur vti
lis reipublice / nec subditorum correctionē
afferre / illa debet omitti. **Tunc** enim locū
habet quod dicit **Augustinus** libro. ij. cō
tra epistolam **Permeniani** in decretis. **xxi**
ij. q. iij. i. q. viij. quotiens. supra e. **Ipsa**
pietas. r̄. q. i. ordinationes. **Reuera** cū
cōragio peccādi multitudinē inuasit / vti
lia separatōis. i. excoīcatōis r̄ iania sūt r̄ p̄
niciosa atq. sacrilega. quia impia r̄ super
ba sunt r̄ plus perturbāt infirmos bonos /
q̄ corrigant animosos malos. **Et** **gregori**
us de quibusdam peccantibus ait. **Unde**
neca tali consuetudine auerti possunt / r̄ iō
cum venia suo ingenio relinquendi sunt.
Et **Datthi. xij.** Dicebat christus dimit
tenda esse zizania ne eradicaretur triticum
Sic palea dimittit̄ cū grano donec illud
introducatur in horreum. **Sic** sagena ec
clesiastica omne genus piscium congregat
nec separāt / preterq̄ i littoze finalis iudicij
Sic iudas cū aplis dimiss̄ ē / **Sic** iehuse
inē filios isrl. **Sic** pestis dicit̄ hiero. sp̄ cū op
timis iuncta eē / sic tolerati sūt filij isrl. dare ec
ter. ad vsurā r̄ vti libello r̄ pudij. sic hodie p

De vita spūali anime

mittūt meretrices ne vitijs deteriorib; oia
p̄fundant. p̄pterea dicit Aug. vbi pus. Nō
pōt ee salubris a multis correctio nisi cum
ille corripit q̄ nō hz sociā multitudinē. Cū
vero idē morib; plimos occupauerit. nihil
aliō restat bonis q̄ dolor: et gemit⁹ vt p̄ illō
signū qd̄ Ezechiel scō reuelatus est. illi sic
euadere ab eoz infestatione merent. **F**
Descendēdo ad p̄ricularia p̄nt conclusiones
mortales elici ex locis et t̄pib; q̄n̄ expedit. et
q̄n̄ non in peccatores vt sunt fornicarij et
scismatici et vsurarij et simoniaci excoicatio
nes pmulgari. Prelati enī nō solū p̄nt. im
mo debēt ab excoicationib; aut irregulari
tatis ferēdis desistere. aut iā latas tacite v̄l
exp̄sse reuocare p̄tra vitiosos vt sunt forni
catores publici v̄l scismatici si nō vitū tale
adeo in q̄busdā p̄tib; inualuerit q̄ p̄ excoi
cationū vel irregularitatis snias nullo mō
presumit corrigi sed deteriores effici delin
quētes. Et in hoc veritatē hz qd̄ dictū est.
platos ad multa nō teneri. p̄pter incorrigi
bilitatē subditoz. ad quoz opposita ipi si
corrigibiles h̄rent subditos tenerēt. Por
ro qd̄ sit reuocare tacite iam dixim⁹ corolla
rio. **E**t h̄is videt aliq̄b; t̄pa mala cō
siderantib; q̄ nō expedit ferre snias excoi
cationū generales in fornicarios sacerdo
tes et iubere q̄ a subditis emtent. Rigor ei
ecclesiastice discipline v̄l credi pōt q̄stuz la
patus sit. h̄z nulla et rara sit electio in sacer
donū introductione. p̄pterea malū istud sa
late serpit q̄ multiplicant iuuenes intiles
et lubrici in sacerdotes de q̄b; stultissimuz
est sperare q̄ post susceptū sacerdonū casti
o: sit eoz vita et honestio: et nō pot⁹ disso
lucioz q̄to iā h̄nt illud a q̄ pus ex mala vite
fama formidare poterant expelli. Quāto
stult⁹ igit imo iuxta verba augustini. q̄to
p̄nitiosius/iniquus et sacrilegio simili⁹ est
velle tales effrenatissimos p̄ excoicationū
snias cōpescere q̄ p̄fecto non tam eos cor
rigūt q̄ inficiūt: nō solū eos sed parochia
nos cū eis quersantes. Nōne melius esset
nocētes quosdā impunitos remanere q̄
punire innocentes. Iuste q̄dem potest ali
quando malicia tolerari. innocētia puniri
nunq̄. Puniantur autē parochiani duz
cōuersatio curatoz eis interdicit dū scri
pulis grauissimis conscientiaz inq̄tant.
Sed diceret aliquis. peccata igit vis re
manere impunita. Sic absq̄ freno pene
corruēt oēs in flagitia. sic oēs ecclesiasti

ce discipline rigor abscedet. **A**bsit vt hoc
velim. laudo medicinā sed non eam q̄ vul
nus augeat aut vitā tollat. fiat a radice mor
bi curatio. non eligant ad sacerdonū incor
rigibiles. non indisciplinabiles. alioqn̄ si
bi depurent prelati q̄ tales elegerunt. Et si
tales deū quortidie in suis p̄ceptis tam im
pudenter contēnunt / quid miranduz aut
vindicādū si leges humanas et statuta nis
bilipendūt quas etiā vident a suis latozib;
non seruari. cum tamē recte iussim sit / pa
tere legē quā ip̄e tuleris. Deniq̄ si causa sit
vt meretrices tolerent / dicūt sic opinātes /
q̄ maior est ratio tolerandi sacerdotes for
nicarios nec rigorem: talē seruādi / sicut ab
initio / quē ad modū ante t̄pa gregori noni
maiori rigore hec vt alij dicūt disciplina te
nebat. **H**inc r̄ndēt ad quedā dicta sancto
rū vt thome et alioz peccare eos dicentūz
qui a fornicarijs missam audiunt. nec excu
sare eos / p̄pter negligentā prelatoz. **E**t sic
enī vel vigeāt amplius timor dei et disci
plina christiane religionis / ita vt possit le
uitertalis lex exequi. v̄l inep̄ti forte erant
hi doctores q̄ generale et q̄ radicituz sit h̄
malū / et quō deteriora flagicia circa yporos
aut filias parochianoz et abominationes
horrende in alijs puenirent apud multas
patrias / rebus stantibus vt stant si quere
rent per tales censuras arceri. **S**andalū
certe magnum est apud parochianos cura
ti ad cōcubinā ingressus / sed longe deteri⁹
si erga parochianas suas non seruauerit ca
stiratem / multos itaq̄ compertuz est ex san
ctis doctoribus fuisse / quos in experientia
tempozum sefellit / et locuti sunt non qd̄ fie
ri posset aut expediret. sed quid stricta iu
ris diuini vel humani regula faciendum
esse diceret. **H**idum ad experientiam dif
ficultatum / et tempozum / et hominuz incor
rigibilitatem veniunt / mutant plerumq̄
sententiam / dicentes q̄ si talia mala sunt
que aguntur a subditis / toleraret athen ma
gis illa expedit / q̄ cum periculo deteriori
ea velle ad vnguem refecare. **Q**uo circa
peccat si mediocrit̄ qd̄ ex religiof solitari
is / q̄ dū vitā attēdūt platoz. dū s̄bditoz
effrenatā maliciā itūēt / p̄st̄ti murmurant /
et mox in audita parte ipi condemnatōnū
ferant sententias in absentes / eos quoq̄
rodūt et deuorāt / nō aduertentes. s. inep̄ti
rez / q̄ difficile et frequenti⁹ impossibile sit
oia ad normā equā flectere. **U**tinā hi sape

rēt / r sup seipos oculū retorq̄ntes / intellige
 rēt q̄r lites amaras / q̄r defectus culpabiles
 tolerare cogit q̄libet in seipō / nec sufficiēt
 li sollicitudie / se vñū sufficiēt emēdare. **P**
 si vāq̄ p̄r alios arguerēt / q̄ beluā tot capi
 tū / vñā loqr̄r diocesim aut regnū / n̄ p̄ oīa re
 gularam hñt / r p̄fecto iuxta comici sniam.
Si hñmōi essent in loco. s. platoz / alit̄ sen
 tirēt / aliter iudicārēt. **N**ec dicim⁹ nō ad
 excusationē inertē dānabilis quorū dā su
 perioz / destruētū pessimū exēplis viuē
 di r moribz faculq̄s reprobiū vitiū sub
 ditoz / s̄ vt boni q̄s in multis deficiāt / n̄
 acerb⁹ iusto mordeāt. **Q**uarta p̄positio
 Expediēs videt̄ institutio / aut iā institū
 toz talis interpretatio / vt sol⁹ excōicat⁹ aut
 suspensus a iudice / r nō a solo iure strabe
 ret irregularitatē / immiscendo se sacris / et
 talis solus iudicialiter cōdemnat⁹ a p̄tē
 absoluēdi in foro p̄scie spoliatus censeret̄.
Primū iō dicimus q̄ nō statim aduer
 tit aliq̄s se excōicationē a iure de facto latā
 contraxisse q̄ si in tali nescientia immiscue
 rit se sacris aut alioz p̄ortio se iūerit / du
 rum videretur talem esse irregularē / r ta
 li irregularitate a qua solus papa possz ab
 solvere. hinc stemptus apud multos / aut
 scrupuli varij / r picula maiora q̄ dici p̄nt
 oriuntur. **D**e excōicatione minorū quo
 ad irregularitatem non contrahendam ē
 expressa decretalis. **S**imiliter de suspen
 sione patet / quoniam oppositum non est
 expressum iure. **P**ene autē nequa q̄s an
 pliande sunt. **C**irca quod m̄ ramiur aliqui
 quō decretalem illaz. **C**um medicinalis.
 quidam retorquent ad probandum q̄ om
 nis suspensus a iure sit irregularis. si se sa
 cris immisceat. quoniam ibi fit p̄mo de vna
 tantummodo specie suspēisionis r in casu
 certo. **A**lia autem decretalis ab eisdem al
 legata loquit̄ de suspēis ab homine. **S**
Secundā partem p̄positionis idcirco
 posuimus / quoniam si oppositum teneat̄
 tur attentis rebus vt turbare sunt in eccle
 sia. tota fere christianitas fraudata est. be
 neficio confessionis sacramentalis / **Q**uod
 sic ostendimus. **S**i omnis excōmunicat⁹
 a iure. aut suspensus aut irregularis / per
 dit potestatem absoluēdi sacramentaliter
 quia perdit vt dicunt iuriste. iurisdictionē
 omnem in alios. talis in foro p̄scientie
 qua q̄ absoluit. **S**ed maxima pars eozū
 q̄ p̄fessiones audiunt / incidit sepe in suspē

sionem aut irregularitatem r excōmunica
 tionem r hoc vel participādo cum suis pa
 rochianis excōmunicatis / vel tenēdo pub
 lice concubinas / vel dum sunt in famam vi
 tio aliquo publico vel simoniaci vel mer
 catores publici / vel ex alijs centum radici
 bus. rāz apud religiosos q̄s alios formida
 bunt igitur semper subditi / an fuerint rite
 r vere sacramentaliter absoluti / r hoc ratio
 nabiliter in tanta sententiā multiplicita
 te. **H**oc autem asserere q̄sum sit periculum
 r scandalū prelati viderit r iuriste. **P**ro
 hac parte secunda p̄positionis facit de
 cretalis que monet vt in necessarijs subdi
 ti cōmunicent cum curato suo / qui tamen
 quandoq̄ suspensus est / vt pote cum forni
 catio publico. **C**onstat autem q̄ confessio
 est necessaria. **S**i vero non potest absol
 uere sacerdos excommunicatus a iure aut
 suspensus. fit illusio talibus subditis quo
 niaz nec sacramentaliter absoluentur / nec
 finaliter aliud reportant q̄ scrupulos / duz
 postmodum audiunt sacerdotes suos po
 testate absoluēdi caruisse. **Q**uinta p̄o
 positio. **E**xpediēs videtur vt nulla sen
 tentia excōicationis ferret̄ nisi p̄ cōtumacia
 facta i rebz pure spūalibz / r vbi trāsgressio
 s̄git māifeste in dissipationē fidei r sue lib
 tatis / sicut est de hereticis r scismaticis / eo
 ruz fautoribz / sicut de interdicto dicerem⁹
Excoicatio siquidē bacul⁹ ē pure spirita
 lis. p̄pterea nō videt̄ rōnabiliter assumē
 da ad p̄fectionē rez tpaliū / r q̄i p̄phanariū
 qm̄ res tpales nō debent p̄seruari vel repe
 ti cū maiori detrimēto eoz a q̄bus repetū
 tur / q̄ sit utilitas pueniēs apud repetētes
Sed excōicatio maius dānū infert / q̄ sit
 utilitas alta tpalis. **P**reterea nō dz ecclia
 graui⁹ punire delinq̄ntes civiliter / q̄ secu
 laris p̄tās. **O**ppositū tñ sit dū p̄pt cōtuma
 ciā cadentē in cā rez tpaliū / iudex ecclia
 sticus incarcerat r ligat aīas quissimis excōi
 catōis vincal. **I**udex vō secularis sola coz
 poz detētiōe p̄tētus ē. **R**ursus n̄ ē vsqueq̄
 q̄ certū an ius diuinū p̄cesserit p̄lati iuris
 dictioz tpale imediare / aut saltē ei⁹ exercitiū
 sic rps illō a se abdicauit. aut si h̄ constare
 potest remaneret tamen incertum si iuris
 dictionem secularem ex consuetudine vel
 dono principū cōcessam / sibi possit ecclia p̄
 iurisdictionē suā pure spirituale exercere / p̄
 seq̄ r defendere. **S**ic h̄z ecclia iurisdictiones
 tpales / beat̄ ipa r carceres / r alios coerecēdi

De vita spirituali anime

modos etiam corporales. que coertio corporalis licet apud grosse intelligentes et carnales austerior indicaretur/ quos in fide in mente perspicuus / negauerit excoicatione pena longe deteriores excellere / immo secundum dicta sanctorum morte corporali deteriores existere. **S**i autem non per qualibet contumacia infligitur mors apud principes seculares / quod est ista ecclesia / scilicet libertatis mansuetudo / ut passim pro similibus aut minoribus culpis spiritualibus inferat mortes. **D**enique dixerim ista non ad detrahendum factis platorum / sed ut occasio presteretur maturius in hac restitueudi et tollendi torvationes incredibiles / quas pauperibus laborantibus / promotores curiarum et alii quidam his baculis fultis prestant in contemptum dei. damnationem platorum. et ecclesie astute iurisdictionis irrisione. **A**mplius ista non sunt ad determinandum que dicimus / in his positionibus / presertim ubi textus iniuriam palam repugnare videntur. **S**ed data volumus esse occasionem studendi iura illa et mitiori interpretatione ea diiudicandi / quod faciunt quidam ad pauca aspicientes. et quod defacili enunciant palioz illaqueatione. illiberatione et damnatione. **S**exta propositio. **E**xpedientius est in multis defectibus illos vel tolerare / vel ad bonum finem ordinare / quam per fulminationes sententiarum et condemnationum. aut per predicationes rigorosas eos conari funditus extirpare. **R**atio patet ex premissis. vnde precedenter facta sanctorum nos docent / quod multa que male fieri videbantur et nequibatur corrigere / vel tollerabant / vel ad aliquem finem bonorum ordinabant. **S**ic ydolatriam superstitio facta in februario / ob honorem februe / transit in honorem virginis marie. **S**ic honor augusti cesari prestatus / in honorem Petri est conuersus. **S**ic pantheon templum omnium ydolorum / venit papa in ecclesia omnium sanctorum. **F**ortemali arte possit encenia que prima die anni mittunt hoies / ad bonum finem trahi. **S**ic natiuitatis sue celebratio apud quosdam principes christiana / nos / ad gaudium de suo baptismo posse reorqueri. **N**ec ei agere facilius est / quam torquenti consuetudinis pertinaciter obniti velle. **H**oc modo docendi sunt omnes habere oculum simplicem oculum intentionis rectum quo habito merebunt in multis / ubi alias grani se delicto constringerent. **E**xemplum gratia de celebrantibus missam sumpta pecunia. de euntibus ad horas canonicas in ecclesiis / et ad obitus spe distributionum. de dantibus

et accipientibus curas et beneficia ad censum annuum. de recipiendis pecuniis in collatione ordinum. de predicantibus pro mercede. de querentibus placere in suis actibus et sermonibus publicis et artificialiter ob hoc ordinatis. de habentibus plura beneficia / et similibus / in quibus peccat multi ob defectum doctrine / et rectificationis sue intentionis / quibus alioquin merces deberetur. **T**angamus hic ad extremum proficere modum rectificandi aliqua ex premissis. **S**i quis celebrat missam aut alio quocumque opere spirituale pagit / et inde sperat mercedem temporalem. **C**onstituatur ipse sibi mercedem illam non tanquam pecuniam spirituales illius operis. **N**on enim esset equa commutatio. **S**i accipiatur illud temporale pro sustentatione ministri. **N**on debet itaque quisquam suis stipendiis militare. **E**t quod altario seruit sic dicit apostolus / de altario vivere debet. hoc titulo quod dicitur sustentatio ministri. saluatur omnis receptio moderata reze temporalium pro spiritualibus iuxta sententiam domini Durandi in hac materia. **D**ec autem sustentatio qualis aut quanta esse possit non cadit sub arte generaliter diffinire. **S**ed hoc loco sicut et in omni virtute / medium sumi debet / prout sapienter iudicabit. attentis circumstantiis omnibus / aut prout hoies vinctio diuina docebit. **H**anc eandem sententiam discunt alii sub alijs verbis. quod omnis res spiritualis propter temporale lucrum tanquam propter motuum minus principale / aut propter finem deo subordinatum / qui dici potest minus conscientius / licite queri diligi vel exerceri potest. **A**d hoc nimis est illud prophete Inclinaui cor meum ad faciem iustificationis tuas in eternum / pro retributione. **E**xistio neminem dubitare quod possit deo diligi a me et orari / ut mihi de vite sustentationem ad liberis eidem seruendum. **A**ccidit autem magis spiritualis qualis est quam dei dilectio vel ad eundem oratio. **F**as habet in super alio quis exercere se vel in vna religione vel cura vel alio spirituali opere ut inde sustentetur ad vite necessaria / non quidem sustendo in hoc sed ulterius referendo in deum ut habitis talibus vite necessariis / ipse deinceps liberiori mere valeat deo militare. **D**icit doctor nominatum dominus Antihiodorense. quod nullus predicare debet hoc est predicationem suam ordinare tanquam medium ad habendum vite sustentationem. **E**sset inquit hic ordo puerus. si dignius ad indignius ordinaretur. **H**orum dicta sic accipienda sunt ubi ad illud temporale figeretur intentio principalis

et ad dei honorem ipsa nequaquam ulterius referetur. dum autem non est finis principalis sustentatio hec ministri quesita per aliquos actus spirituales. sed est vel motuum quodammodo vel finis minus principalis in alterum finem rursus ordinatus. nullum videtur hic de simonia ca pueritate piculum imminere. **I**ta sic elucidare tutius est ad serenandum conscientias simplicium/et per rectificationem suarum intentionum/et tragica aut satirica reprehensione omnes generali simonie lepra reddere infames velle. **H**ac intentione potest teneri cura ad censuram annuam/potest haberi respectus ad lucrum distributionum. Potest in casu recipi moderata pecunia ab ordinatis sub prelatibus. si sit aliunde nimis pauperum. nec imminet scandalum. quoniam omnes decretales super hoc confectae sunt de iure humano quod ad multa/ quas potest abolere consuetudo ad oppositum/ dum fuerit obsequium simplex modo dicto. **S**ic potest obtineri duo vel tria beneficia secundum eorum tenuitatem/ et sine scandalo fiat. attentis persone obtinentis qualitate/ et ipsius ad ecclesiam utilitate. **S**ic potest immo sepe debet querere predicator aut alius placere hominibus in suis actibus/ non propter se. sed ut videntes glorificent deum. et ut libentius monita salutis accipiant. **N**ec in sum nescimus/ quin in predicatis sepe cadit vitis quibus atque simonia. ut si quis habeat aliunde sufficienter vivere possit ipse multiplicat sibi per talia opera spiritualia/ gradatim diuitias superuacuas/ aut per necessarias. aut suam beneficiorum pluralitatem causa rationalis non excusat.

Lectio quinta

De determinatorem solidiorem materie/ qua tractanda suscepimus/ super quiditate peccati mortalis et distinctione eius a veniali multum quasi iam sudameta iecimus. perscrutando funditus quod sit lex proprie diuina. quod naturalis/ quod humana/ et de conditionibus utramque. **H**ic est enim vituar fundus totius difficultatis. Porro iam nonnulla diuerticula quasi super edificantes adieciimus. **P**erscrutandum rursus esse video/ ne nos equuocatio fallat. et ut edificij nostra structura certius surgat. si forte sit aliquid lex diuina quod non sit obligatoria. **N**az de obligatoria primo dicitur habitus est. **V**idetur nempe lex diuina totidem modis dici quod modis diuina voluntas noiaf. **D**icit autem magister in primo sententiarum. quod quibus sunt de uoluntates/ sumendo signum per signato. **E**t de his

hoc metro complere sunt. **P**recipit et prohibet. permittit consilium. implet. **D**e voluntate preceptiva et prohibitiua multa iam diximus. **D**e permissione vero meminimus in alio loco distinguere. quod aliquid dicitur permittere deus. **P**rimo quod non vult prohibere/ aut preceptum oppositum/ **S**ecundo permittit libellum repudij/ et uxorum pluralitatem in antiqua lege. **S**ecundo modo permittit quia non punit pena temporali. hoc modo permittit mala fieri quod non punit in iniustis. **D**einde tertio aliquid permittit dicitur. non quod non puniat. sed quod non impedit ea fieri cum id vitiis possit quibus hoc iustissime faciat eliciendo ex his malis bona/ secundum potentissimam sapientiam suam attingentem a fine versus ad finem fortiter et per inscrutabilem abyssum iudiciorum suorum. **D**enique quarto potest aliquid permitti/ non quod iudicetur faciendum/ aut quod non denuncietur per leges et statuta puniendum. sed quod de facto non exequuntur leges punitiue contra delinquentes tales/ ne deteriori exitu res habeat. **H**oc modo tolerantur quibus heretici/ et schismatici/ et alij inter christianos dum scilicet deteriori exterminatione verisimiliter timeant. **D**e hac igitur lege permissionis. scilicet et de impletiva quod dicitur esse efficax operatio dei. et quod non est de precepto obligatiua inter dea sunt. **S**uperest dicere de consilio quod lex appellatur non quod liget ad obseruandum sui. eam quippe deserens penam non incurrit. **I**mpletio in eius permittum meretur et coronam. **E**am preterea leges consiliorum diuinorum. nihilipendere velut in utilem et rationem obseruatores eorum. **I**n inde perfectiores fiant improbare/ damnationes non euadit. **H**ec lex potissimum respicit tertiam vitam/ quam esse posuimus confirmationis stabilitate/ aut eorum quod tali vite iam iamque appropinquant ut sunt viatores perfecti. **H**ec sunt matrem memorata sunt ex eis que de quintuplici signo voluntatis diuina/ quod est lex prima doctores tradiderunt. **A**t vero legem alteram si supradiderimus mediam inter consilium et preceptum/ que monitio/ vel mandatum/ vel ordinatio/ aut alio nomine absque controuersia noietur/ forte videbimur prius transgredi terminos quos posuerunt pres nostri/ sed non ita est. consona binimus potius eorum traditionibus. et eas aptius intuebimur. **A**pparetes quoque controuersias inter ipsos/ de peccato veniali et mortali/ nos faciliore negotio in vnum compingemus. **L**oquitur itaque nonnulli scriptorum de peccato veniali tanquam sit contra preceptum diuinum ut Bern. in libello

9. p. l. 2. p. m. d.

B

u

De vita spūali anime

suo de pcepto et dispensatiōe. et Banden.
idem ponit ex autoritate. Aug. in suo qd
liber. iij. q. xxi. **¶** Alioz est opinio cōtra
ria vt Thome et cōis schole dicētū venia
le nō eē cōtra sed pter pceptū. **¶** Primi fa
cilius et expeditius loqui vidētur /ponen
tes quodlibet peccatū esse cōtra pceptum.
qm̄ pfunda cōsideratio repit nihil esse pec
catū nisi qz phibitū. Preuaricātes reputa
ui oēs peccatores terre. in q̄t. ppha. Probi
bitū dico. vel lege diuina immediate vl
naturali aut humana /voce scripto vel mente
Nam nō hñtes legem ipi sibi sunt lex. Ad
Romā. Preterea frequēs vsus est in om
ni lege / Jus in antiq. ius in noua. ius in re
ligionibz et vniuersitatibz / vt multa statuā
tur sub noie pcepti / et voti / et iuramēti / et cō
minationis eterne mortis / quoz aliq̄ omitt
tere vel opposita facere nō facit hoīem reū
peccati mortalis. Nōne data erat antiqua
lex iudeis in pceptū / pspiciū est hoc. Deu
tero. viij. et. viij. Et additū maledictiōes.
ca. xxvi. Idē Hier. xi. Habet insup Deu
tero. xxvi. quō ipi p̄stebant anno quolibz
totā legē. Deniqz positū est Josue. xxiiij. q̄
liter ppls iudeoz ep̄s sa voce sc̄ipm obliga
uerit ad oīa faciēda q̄ dñs mādaauerat. At
tū q̄s diceret eos in omni transgressiōe cu
iussibz cōtenti in illa lege mortaliter deli
quisset. Agebant nihilominus vt videt cō
tra pceptū et votū et p̄fessionem maledictiōis
interminatione vallatam. Preceptū vtiqz
habebant sicut et nos nō mēiri. multa ta
men esse mēdacia sola venialia nullus ne
gat. Silem facit rōem Bern. libello p̄dō
de eis que in euāgelio cōtenta sunt vt q̄ n̄
sit irascēdū fratri. non grauanda corda cra
pula et ebrietate et curis huius seculi. nō di
cendū verbū ociosum / neqz iurandū filia
quoz actus crebro veniales sunt. Ita i sta
tutis religionū q̄tūcunqz iuramēto aut vo
to firmatis. Qd vt manifestius fiat accipi
amus aliquē q̄ iuramēto aut voto vt sepe
fit se astrixerit. Sit ita q̄ fideliter et diligen
ter adimplebit opus iniūctū. aut q̄ in oibz
suo tali supiori honore seruabit. Null^o ar
bitroz audebit cōdemnare istū sic iurantes
p quacūqz negligentia aut irreuerentia ad
mortale delictū. cū possit intercidere negli
gentia et irreuerentia. nūc et ignorantia ali
quātulū crassa et supina. nunc et impoten
tia et infirmitate. aut absqz cōsensu perfecto
aut qz transgressio talis nō est notabilis dā

ni seu cōtemptus apud eos q̄bus ipse fides
liter seruare et q̄s honorare iurauit. At tū oīs
negligētia cōtrariatur pmo iuramēto. et ir
reuerentia sc̄do. nisi q̄s glosauerit iuramen
ta hec. put infra docebimus. **¶** Quid dice
mus ad hec? **¶** Aliquid est spūs dissensu
onis in cordibz sc̄oz dei / vt qd vnus app
bat alius damnet? **¶** Studeamus q̄ con
trouersiam hāc verbalē / qz de re satis constat
et cōuenit ad cōcordiam adducere. Ita em̄
agere hic et alibi modestius et salubrius sb
tilius q̄ est / q̄ vni parti vel alteri tam p̄cia
citer inniti / q̄ altera cōdemnet. Intolerabi
le si q̄dem est cōfestim estimare de sanctis
sapiētibz / et tanta sedulitate veritatē scrutā
tibz. eos in rebz nō vsquequaqz difficultibz
dissonis assertionibz errauisse. **¶** Nos cō
trouersie nodos facilius enodare poterim⁹
si aliquā pus dederimus similitudinem et vi
sibilitū / p̄quā q̄si p scalam ad iuisibilia cō
scendamus. Compem⁹ q̄ peccatū ad mort
bū. et vitam spūalem ad corpalem / vt ab in
itio fecimus / et repetamus dicētes. q̄ vita a
nime q̄duplex est scz nature / gratie / actio
nis meritoze / et confirmationis stabilitē.
fm h̄ ponuntur alique p̄positiōes. pmo de
peccato / deinde de merito. **¶** Prima p̄posi
tio. **¶** Peccatū mortale et veniale nō sunt
cōtra vitā p̄mā / sic q̄ eam p̄stus cnecent
Nec enī vita cōsistit in bona dispositione
naturalī / vt sunt viuar ingenīū / tenax me
moria / et silia. aut in donis gratuitis nō tū
gratū faciētibz / vt sunt sciētia multiplex
et habituatiōes q̄dam bone ad virtutes so
lum morales. Nec vero et si ledant quōqz p
peccatū / nō tū ea funditus expelli necesse est.
alioquin nullus in peccato mortali viuere
vita nature p̄dicta. **¶** Secūda p̄positio. So
lū peccatū mortale est cōtra vitā sc̄oz / tāqz
sibi oīno incōpassibilem. Cū enī vita ani
me spūalis p̄rie dicta sit ipse spūs sanctus /
nō quidē formaliter sed in anima q̄dā vniōe
et illapsu viuifico / nob̄ inexplicabili. Nec
vita tam diu et nō ultra est in aia / q̄ diu ma
ner in eadē ipa armonia caritatis et alioz
donoz p eam formato / cui⁹ armonie sp̄
ritualis facti dissolutiōe / deus discedit ab
aia / et moritur illa morte de qua ppha denū
ciat. Qd mors peccatoz pessima. Est igit
peccatū mortale q̄si vulnus letiferū aut ci
bus pestifer / dissoluēs qualitatiuā illā dis
positiōem cōplexionalem / in q̄ vita cōsistit
¶ Sed peccatū veniale nō est nisi morbus

quidam aut vulnus citra mortem. et sicut
ex mille vulneribus non mortiferis/homo non
moritur/nisi ex illorum multitudine generet
quidam morbus alius mortifer/ut sepius ob-
tingit. Ita ex quibus venialibus peccatis vi-
ta gratie nequaquam amittitur/licet bene dispo-
nant ad generationem mortalis videlicet in op-
positum voluisse dominus Antihisiodoreum. si non
caute intelligat. Iuxta hanc similitudinem tali-
ter et non aliter dicitur esse veniale peccatum con-
tra vitam gratie/qualiter morbus alius citra
mortem/vel languor febribus tertianis/aut
leue vulnus dicitur esse contra vitam in corpore.

Tertia propositio. Actus peccati veni-
alis rationabiliter potest dici contrarius vite ter-
tie que est actionis meritoze. quia vitam ap-
pellamus vitam secundam gratie/sicut operatio
viventis sua vocatur ab Aristotele. vita secunda
Actus itaque peccati venialis non comparatur
secundum in eadem anima/et per eodem tempore/actionem meri-
toriam a vita gratie precedentem. Nunquid non
impossibile est simul eandem animam agere li-
bere ex gratia et non ex gratia? Sic idem actus
non potest esse meritozus et venialis. nec eadem
anima simul agere meritoze et venialiter deme-
reri. Hanc intentionem sicut opinor habent
doctores qui dicunt peccatum veniale non esse
contra caritatem sed contra caritatis fervorem
appellantes fervorem actionem ex caritate veni-
entem/que quidem actio per tunc impeditur dum ac-
tio venialis committitur. Exinde per deductio-
qualiter per veniale fugibile est cum impe-
diatur opus actionis meritoze/que in magnam
cederet augmentum glorie. Sic forte rationabiliter
diceremus morbos alios magis esse contra
vitam aialis secundam quam primam/licet in vita prima
spirituali hec sit dissimilitudo ad corporalem/que to-
ta et subito perdit vel integra retinetur/nisi quis
diceret quod armonia vite spiritualis que est cari-
tas non parum stabilitur per alias dispositiones
virtutum qualitatibus/que debilitatis aut perdi-
tis. caritatem levius expelli consequens est. Si-
gnanter vero locuti sumus de actibus peccato-
rum venialibus et mortalibus/qui habitus dei bene
stant cum actibus oppositis/ut habitus avari-
cie cum actu gratie. **Quarta propositio.**
Actus et habitus peccati cum libero repu-
gnat quare vite/que est vita confirmatiois sta-
bilitate/praesertim in prima/qui in via forte potest
esse confirmatio aliquid compatens veniale.

Hanc ad propositum sicut habemus in precepto/
aut non in precepto/habeat vitas predictas. Ita
peccatum veniale affirmabitur aut negabitur

esse contra preceptum. Propterea sicut solay
ta gratie gratum facientis cadit sub precepto sic
quod habita ea servat homo legem totam/et ea non
habita non perfecte custodit eam. Ita peccatum
solum mortale dicitur isto modo contrariari prece-
pto. **Ecce** quod pacto diversis respectibus veni-
ale dicitur vel negatur esse precepto contrarium. quorum
respectum illi istum/alij et doctoribus alium ha-
buerunt. **Quinta propositio.** Nullum
meritum vite eterne precedit a sola vita prima.
Ratio in promptu est/que talis vita non includit
caritatem que est radix meriti. Demeritum vi-
te eterne sicut precedere potest a vita prima/et si-
militer meritum boni temporalis/sic vita altera/
gratiae nullum demeritum vite eterne. licet be-
ne meritum et demeritum boni solius temporalis con-
paratur. **Declaremus** ea in quibus potest esse
ambiguitas et dicamus/que in pura vita na-
ture qualem diximus possibile est homines
eterne mortis esse reus. et tamen boni alicuius tem-
poralis facit eum deus gratis principem de co-
gruo/propter quandam adaequationem operum suo-
rum bonorum de genere ad bonum aliquid tempore/
le. Quavis enim peccator indignus sit etiam
pane quo vescitur/dicente Augustinus. et hoc dicitur
gore severe iusticie. Tamen iusticia dei misere-
cordie ratione commixta est/ut non sinat bonum etiam
am de genere absque decore remunerationis
saltem transitorie. Ceterum nihil impedit quod
homo vivens vita gratie/que bonos actus
producat non ex vita secunda gratie/non ex caritate.
sed ex sola vita prima scilicet nature. quod casu mere-
tur homo iustus non minus quam iniustus/mon-
tamen visus ad meritum beatitudinis eterne.
que non est suus actus a vita gratie radicaliter eli-
citus. meretur ergo solum bonum temporale. Reliquum patet
intuente. **Dic** propterea dicendum videretur de
merito solius boni temporalis quo ad vitam se-
cundam/que est actionis meritoze sicut de
peccato veniali dicimus/que videtur eodem mo-
modo temporis non se participatur. non de per se ex ma-
licia actus. sed de per accidens ex imperfectione
eius. quoniam agere simul ex gratia non contingit ex
sola vita nature. **His** itaque determinatis
per similitudinem animadvertere possumus. quid
sit peccatum mortale. quod veniale. quod meritum
et demeritum aut boni eterne. aut solius tempore-
lis. **His** itaque actus libere elicitus aut dis-
soluit principalem armoniam in qua consistit
vera anime vita que deus est. et sic est mortalis et
demeritorius vite eterne. aut impedit tan-
tummodo de per se vitam secundam gratie. que dicitur ac-
tio meritoza. aut vitam nature turbat ob-

De vita spūali anime

securat/et sic est peccatum veniale/et demeritoriuū boni t̄p̄al/dixi de p se cā dicta. Sicut ter omnis actus libere elicitus si fiat ex vi/ta gratie/est meritorius vite eterne. Si fiat ex sola vita nature cū circūstātijs eandē vitam cōcernētib/est meritorius boni solius t̄p̄alis. et sepe de cōgruo ad vitam gr̄e p̄disponit. ¶ Placet iterū alias similitudines sub maiori cōpendio stringere. dicit p̄pha de deo. qz ip̄e est dñs deus noster/nos autē pplus eius. Est igitur q̄dam policia inter deuz et nos sicut inter dominū et subditos. Videmus autem in omni policia leges institutas esse tanq̄s conseruatrices vite ciuilib/ subditoz inter se et ad dñm. Itaq̄ legū in policia humana q̄ exemplata est a diuina/aliq̄ ferunt sub pena mortis. idē capitales ac mortales noiant. Alie sub minori pena q̄ nō est exterminatiua/ t̄oꝝ pena ciuilib/ has vero leges oēs vocat vsus cōis edita. et p̄cepta et iussa/ seu p̄hibitiōes. p̄terea p̄nter hñt dicere sic loquētes q̄ ois trāsgrediens aliq̄s legū p̄dictaz peccat in legē cōtra legē p̄ncipis. hic q̄dē capitaliter. hic solum ciuilibiter. Ecce quō pōt etiā peccatū veniale in policia spūali dici cōtra legē fieri p̄hibētem illud nō sub pena mortis sed alia mitiori. ¶ Alia compatio eēt tertia. amici ad amicū. patris ad filiū. sponsi ad sponsā vtrobiq̄ eni repire est q̄dam vincula amicitie q̄ est vitā ciuilib/ inter eos. Offensarū vero q̄dam sunt dissoluētes amicitia. q̄daz dūtaxat illā turbant et ledūt. dum quandaz indignatiōem adducūt. nō t̄m vsq̄ ad odiū. Prime offensaz carēt venia q̄ si sunt mortales. alie non t̄c. ¶ Quarta similitudo ponetur de arboze mala respectu fructuū mortuoz q̄ a radice cupiditatis nō nisi p̄ truncatū cōsensu liberi generātur. P̄nt itaq̄ gignū alia q̄dā spuria vitulina/ et inutiles plātule/ vt fit in p̄dicta radice. nō t̄m p̄ p̄ncipalem truncū. sed velut a latere. Fructus illi sunt p̄ctā mortalia. plātule vero ille sunt actus veniales. ¶ Auero q̄sdā intueor q̄ bus nō satisfactū est p̄ has similitudines d̄ peccati mortalis et venialis distinctione. aut qz nōdum elucet in q̄dunt ex p̄dictis sub regula generali de actu q̄libet q̄n erit mortalis et q̄n venialis. sed est incertitudo qualis p̄us/ aut qz a posteriori magis q̄ a priori differētia hec assumpta est. ¶ Ad hec r̄ndem dicētes. p̄mo qz petētes h̄mōi reglāz generalē facientē p̄ncipaliter et infallibiliter scis

re de quolibet actu si est mortalis aut venialis. similiter petit ac si quereret a medico doceri se vno vbo regule generalis de oib/ morbis et venenis et abis et vulnerib/ quādo et q̄n nō mortem inferrent. Certe vt ad singulares circūstantias et ad p̄ncipalia legū p̄cepta diligens n̄ra cōsideratio descendat/ optet. Quib/ p̄pensis loquendū est vt sapiēs iudicabit. Idem cib/ exempli gr̄a: nōne queso pōt vni mortē certā/ aliter egritudine leuem inducere? Vide qz venenū fortissimū mortis inductiuū/ ip̄i cōposito res t̄riace ad mortis euasiōem cōficiūt. Porro igitur diuers/ hoib/ imo eidē homini/ varijs t̄p̄ib/ q̄s nesciat eūdem cibū nūc saluterū fieri nūc mortem celeriter operari. ¶ Quid igit inquis sup his cognoscēdis doctrina p̄derit? Multū p̄ oēm modū. Nam regule generales fundamentalt̄ tradite. dū ad p̄ncipalia ventū est. ostendunt q̄d de singularib/ iudicandū est. Singularia quippe ad regulas illas vles resoluere cōuenit/ quo facto veritas elucescet. Carens autē noticia h̄mōi regularū v̄lim q̄n precor ip̄e poteris his resolutōib/ vt? Quā mensurabit ad regulas q̄ reglās nō h̄z? P̄roderit t̄m nec negamus circa sp̄s p̄ctōz regulas apponere/ q̄lter in vulgari iam fecim/ et examinatus in latino tradere si deus auerit/ ponimus. ¶ Ceterū altera nos obiectio fortius p̄mit/ dūz q̄rit vt a priori inter mortale et veniale secernam/ Beat/ Bem/ in loco p̄allegato de p̄e. et disp. n̄it vt p̄ma facie apparet dubitatiōem hanc absolūere/ p̄ hoc qz omne p̄ctū quod fit ex cōtemp̄tu est mortale/ si fiat autē etiam contra p̄ceptū aliq̄s actus et nō ex cōtemp̄tu venialis reputatur. ¶ Quā distinctionē vt ego melius intelligere/ cōsului sumaz dñi Anthonioz siodoren̄sis vbi loquitur de cōtemp̄tu/ r̄ndicit qz cōtemp̄tus est app̄ciari rem minus iusto. Alio mō est rem negligere/ de ea nō curare vt dū peccās habet circūstātiā retrahentes/ sed eas nō curat aduertere/ claudit quoq̄ oculū quodā mō et vertit tergum ad eas. Tertio mō est irasci rei tanq̄s vili et eā aspnari. P̄ h̄mōi malū/ scōm peius. tertius pessimū. Dicam/ ergo/ qz in omni peccato etiā veniali cōmittat cōtemp̄tus dei. p̄mo mō vere/ interpretatiue. scōs cōtemp̄tus interuenire pōt tam in mortali q̄n in solo veniali. tertius cōtemp̄tus circa deū p̄cipientem/ et erga plātū suū in q̄stū plātus est non

nō videt vnq̄ fieri cū deliberatione p̄pleta
absq̄ peccato mortali / hoc vocat p̄prie cō
temptus. **N**ihilominus aduertendū est
diligēter q̄ refert plurimū dicere aliqd̄ fie
ri ex cōtemptu / et aliqd̄ esse cū cōtemptu . si
aut refert fieri aliqd̄ ignorāter et aliqd̄ ex ig
norātia. **D**icit̄ q̄ppe aliqd̄ fieri ex cōtemp
tu / q̄n̄ cōtemp̄ est p̄ncipalis cā talis actio
nis sic q̄ illo nō exite nō fieret actio . **T**ra
d̄s opat̄ ex ignorātia q̄n̄ illa nō exite / nul
lo mō fieret id qd̄ fit. **P**rouenit aut̄ act̄ nō
nunq̄ cū cōtemptu vere vel interpretatiue .
nō tū ex cōtemptu / q̄ cōtemptus nō est in
causa / sed vel infirmitas / aut debilitas / aut
ignorātia / aut affectio alia viciosa et libino
sa q̄ d̄nat̄. **S**icut peccat aliqd̄ q̄n̄ ignora
ter ita tū q̄ nō min⁹ opat̄ qd̄ opat̄ si illud
cognosceret. **P**ropterea palā est tūc igno
rantiā nō esse cām agētem sed circūstantez
quemadmodū contingit in subditis q̄ dicūt
se scādalisari de factis supior̄ / q̄s tū ab ac
tionib⁹ malis nō cōpesceret scādali cessatō
et plator̄ vita bona / sed ita sibi blādūtur
et sup̄ alios q̄runt excusatiōes in peccatis.
Ex his oib⁹ nō videt̄ regula general̄ pos
se sumi de distinctione inter mortales veni
ales penes hoc qd̄ est eē vel nō esse ex cōtem
ptu / q̄n̄ si capiat̄ cōtemptus p̄mo mō / non
est necesse oēm actū factū ex cōtemptu esse
mortale / dū sc̄z deus vel platus app̄ciat̄ mi
nus iusto solū venialiter / et ex cōtemptu tali
mētur aliqd̄ aut ociose iocāt̄ / aut lentere
sistit primis motib⁹. **S**ilr̄ ex sc̄do cōtem
ptu p̄t̄ euenire q̄uis nō ita leuiter nec fre
quēter. **D**eniq̄ actus q̄ puenit deliberate
deliberatiōe cōpleta ex tertio cōtemptu est
vt mibi videt̄ sp̄ mortalis. **H**oc enī fit quā
do peccās at̄redit ad p̄cipiētem et ad p̄cep
tū eius licitū. sit de⁹. sit platus / et p̄pter vilit̄
pensiōem et asp̄natiōem p̄cipiētis / sui q̄ p̄
cepti / assurgit effrenate ad actū talē facien
dū vel omittēdū. alioq̄n̄ nō factus / vel nō
omissurus. hoc p̄prie est agere ex cōtemptu
tanq̄ si dicat vt aliqd̄. ego in despectū v̄ri et
q̄ sic p̄cipiētis agā in oppositū. **V**erūtū nō
omne p̄ctm̄ mortale tali circūstātia vestit̄.
Erit cōueniēter nō sūt d̄ peccat̄ mor
taliter / et peccare ex cōtemptu. silr̄ nec pecca
re venialiter et peccare nō ex cōtemptu.

Vellem ergo aliqd̄ posse offerre lucidē
ad illustratiōem hui⁹ materie. et forte possu
mus nō inutiliter dicere / q̄ in q̄libet p̄cep
to at̄reditur q̄duplex latitudo. **D**agna. p̄

na. minor. et minima. **D**agna dicim⁹
infra quā consistit iusticia / quales a nobis
requirit deus / sub pena incurredi odiū su
um / cū reatu mortis eterne. **E**xtra hāc lati
tudine nō stat rectitudo quā q̄ transit et e
gredit̄ agēdo vel omittēdo. ip̄e in tortuosi
tatem peccati mortalis sp̄ elabit̄. **N**ec lati
tudo magna est / et mediū virtutis q̄le posu
it **A**resto. esse diuisibile tanq̄ signū ad sa
gitam. **C**ōformiter ad hoc loq̄tur **O**rati⁹
Est modus in reb⁹ sunt certi deniq̄ fines.
Quos vltra citra q̄ neq̄t consistere rectum.
Sc̄dm̄ hāc p̄cepti acceptiōez strictissimā.
peccatū solū mortale et nō ip̄m veniale est
cōtra p̄ceptū. **A**liam assignabim⁹ latitu
dinē quā / et p̄cedēte strictiore. infra cu
ius limites consistit iusticia seu rectitudo / q̄
lem exigit a nobis deus mediate vel imme
diate / si volumus euitare / nō tūmō odiū
suum cū reatu pene eterne fm̄ legē. sed etiā
offensam eius q̄lemlibet aut. nō retardari
a vita eterna. aut t̄p̄aliter nō puniri. **E**xor
bitatio ab hac latitudine p̄cepti constituit
aliq̄n̄ p̄ctm̄ veniale tūmō. dū vic⁹ deniatō
nō est tanta q̄ exeat p̄mā latitudinē nec ita
pua q̄ maneat infra sc̄dam. **H**oc mō q̄
cōsiderat p̄ceptū / palam habet dicere q̄ ve
niale sit cōtra p̄ceptū / siue sit veniale ex ge
nere. cuius. s. obiectū nō est d̄ p̄ se notabil
malicie / vt mētur officiose aut loq̄ ociose /
Sive sit veniale q̄ fit p̄tra cōditōez natu
re p̄mitus institute / vt sunt oēs p̄mi mot⁹
p̄ueniētes rōem. **S**ive sit veniale ex defcū
plene deliberatiōis et cōsensu vt sunt cogi
tatiōes illecebrose non morose / aut sic eue
nit in pueris et infirmis / et alijs non h̄ntib⁹
plenitudinē vsus rōis. in q̄bus ea sepe ve
nialia sunt q̄ apud viros grādiores merito
criminalia dicerētur. **A**dducamus exē
pluz vt manifestior sit sermo noster de hac
latitudine duplici p̄cepti. **S**it istud p̄cep
tum honora deū et p̄ntes. vide q̄ potest a
liqd̄ nō honorare deū et p̄ntes multiplici
ter. **U**no mō. q̄ p̄ t̄pe et loco q̄bus honora
di sunt / ip̄e dum cogitat de eis / spernit eos
cōsensu pleno et deliberato / aut sciēter euz
deliberatiōe p̄fecta illa tūc omittit q̄ ad ho
nozem debitū p̄tinerent. **E**rit igitur hec la
titudo p̄cepti sic explicabilis **H**onora deū
et p̄ntes loco et t̄pe quib⁹ cogitabis de eis
sic q̄ sensu p̄fecto ac deliberato eos nec ma
lignanter in honores. nec honore suo volū
tarie sciēter atq̄ notabiliter priues. **Q**uis

De vita spūali anime

quis exierit hoc mediū virtutis / eam qz la-
titudinem. ille pfecto tenebit re^o deuiatōis
toruose criminālis. **A**uero qz cōtingit a-
liter inhonorare deūz penes vel nō hono-
rare. **E**rit rursus alia latitudo pcepti / sum-
pta p epikeiā ex alijs circūstātijs. **P**ōt ita
qz inhonoratio talis ptingere q nō erit no-
tabilis malicie in genere suo vt cēt lenis ge-
stus aut risus aut verbū aliqd min^o sobriū
in pūtia sacroꝝ dei / aut pentū suoz / etiam
cū deliberatiōe r dū actualis habet ad ista
cōsideratio. **P**ōt nihilomin^o talis inhono-
ratio repiri / q licz ex se sit notābilis. caret tū
cōsensu pleno moroso r deliberato ob eti-
tem. infirmitate. ignorantiā. surreptiōem ve
faciētes p mā inhonoratiōez. dū tū absqz
scādalo fiat alioꝝ. qz guderet culpe morta-
lis arguere. **S**cōdam sū nullus opinor vt
mortalē accusabit. Ita in omni fere pcepto
repire est. **E**x hinc elicitur euidēs necessi-
tas virtutis illi^o quā **A**rest. epikeiā hoc est
interpretatiuam legū appellat. **L**uius est cō-
siderare nō nude de se pceptū / sed circūstan-
tias oēs piculariter ipm vestiētes. **E**x h
cōsequēter hētur modus cōcordādi rigore
iusticie atqz seueritate discipline / cū leuita-
te mie r fauorabilis indulgētie. **I**mo sic ne-
cesse est vt in omni actu nro ad alterutrum
cātemus dño miam r iudiciū. **A**lio qn iu-
sticia in iniq̄tate / r seueritas in crudelitate
cōuertēret. quēadmodū si qz puulū suū fili-
um dīnare vellet ad carceres. qz puerili ira
motus mrez pcessit. **I**ta de ebrio aut fatuo
aut inaduertēte qz nō agnoscat hāc penaz
esse iniustissimā / quā in aliū grandeuū. so-
briū r deliberatū liceret inferre. **Q**uare cō-
cludit qz pceptū si sub pma latitudine expli-
cata cogitetur. aliter obligat qz sub secūda.
Et hec distinctio cōcordat doctores in
hac materia. vtūtur enī pcepto fm pma la-
titudine illi q dicūt veniale nō esse ptra p-
ceptū sed ipm cōpati. **A**lijs placet nomē p-
cepti ad scōdam latitudinē exēdere. cui^o res-
cāitudo ptra est cuiuslibet obligatiōis venia-
li. **E**t qz vere cōstat discōliū esse ptnaci ani-
mositate de verbis cōtendere. **F**orte ta-
men cōfusio r hec apparēs cōtrouersia do-
ctoꝝ vitare cō ampl^o si suū cuiuslibet latitudi-
ni nomē apparem^o. vocātes pma latitudi-
nem pceptū r pbitiōem. **S**cōda aut lati-
tudo mādātū vel statutū vel ordinatio vel
monitiō dicitur. **E**t placet nob ampli^o hoc
nomē monitiō. qz sonat vt rō sit puigil / vt

nec venialibus detur pfect / hoc ē q cōiecturare
volebam^o / dū imaginabamur quādā legē
mediā inter pceptū r cōsiliū / que pl^o ligat
qz cōsiliū / r min^o qz pceptū / tanqz si dicere /
mus in omni policia illā legē dūtaxat eē p-
ceptū / cuius transgressio fm oēs circūstan-
tias pefata / extremo mortis supplicio ple-
ctenda cēset. **I**lli vero legi monitiōis nomē
appate daremus / cui^o transgressio circū-
stantijs oibz pōderatis veniā hz / aut spālē
solū punitionē demereret. **S**upest de in-
cepse assignare in pceptis r mādatis duas
reliqz latitudines. minorē r minimā. con-
fo r mādō fmone ad pmissa. qzuis nō vsqz
quaqz loquēdi pūctas iudicio multoz ser-
uabitur. **A**t si res placet satis est. **E**t ita
qz tertia latitudo cōplectēs nō solū dupli-
cem pōzē rectitudinem iusticie. sed pariter
finis psecutiōem aut meriti rōem. hoc est /
si volumus psequi finē nrm vel meritum.
nos vt taliter agamus necesse est. **I**sto mō
actus boni sola bonitate morali r q non p-
cedūt ex caritate qzuis sint infra pma r se-
cūdam latitudinē rectitudinis pōzis. qm
nō sunt ptra mortalia aut venialia / nihilo-
minus qz p eos neqz meremur neqz vitam
eternā cōsequimur. dici pū non esse confor-
mes pceptis. **H**anc latitudinē intendebat
xps cū ait. **S**i vis ad vitā ingredi sua mā-
data. **I**gitur p argumētū a contrario sentia
mādātā non seruantur / si p ea nō ingredia-
mur ad vitā / hoc ē si nō mereamur. **N**ō ali-
ter diceremus de pceptis policiaz qz si ope-
rantes ea non attingāt finē r intētiōē p-
piētis. nō implēt pcepta hoc mō / q strict^o
est. **S**ic nec agēs bñ solū moraliter p tem-
pore q non astringit ad opus ex caritate qz
dū ad hoc obligatur iā nō bñ ageret ē mo-
raliter si ex caritate opari desisteret. **D**e
mū qzta latitudo oīm strictissima assignat
q nō solū obseruatiōem sed obseruatiōis
erigit pfectionē. **H**oc mō dicere videt dñs
Estote inq̄t pfecti sicut et pfr vī celestis pfe-
ctus est. **E**t si vis pfectus esse rē. **A**d hunc
intellectū ponebat **A**ug^o pceptū de dilectō-
ne dei non posse a viatoribus hic impleri.
Tertia latitudo dici posset cōsiliū. **Q**uar-
ta pfectionis cōplementū. **Q**uāobrem
ytendo noie pcepti in qduplici hac latitu-
dine quartū vltima stat velut in indiuisibili
actus qlibet liber nō solū mortalis aut ve-
nialis sed q est bonus sola bonitate mora-
li / aut imperfectus in bonitate meritoria /

diceretur a p̄cepto deuiare nec illud imple
re. q̄ tamen actus boni moraliter aut imp
fecti meritoꝝ/ licet sint quedam imp̄fectio
nes/ deformatate tamen carent culpabili. n̄
habet vsus eos dicere esse cōtra p̄ceptum.
Quā insup̄ p̄cā venialia nequaq̄ tollunt
amiciciā dei/ nec inducūt mortem eternā.
vsus fuit cōior doctoꝝ dicere ea nō cōtra.
sed p̄ter p̄ceptū quāq̄ alius modus loq̄n
di tolerabilis sit/ attendēdo q̄ sunt oblig
tates quedā/ iniusticie deformatates/ et offen
se/ et res illicite. et monitiōibz sc̄is aduerse.

Lectio sexta

Quia iam dixim⁹/ sed p̄ magni
tudine et utilitate rei/ vereor ne
paucā. verūtū vtunq̄ iter pate
fecimus ad vltiora p̄gere vo
lentibz et vaticibz. Aperuimus insup̄ fene
stram ad videndū magis a p̄ori. distinctō
nem mortalitatis a veniali. Et quidē sicut vo
luntatis diuine nulla est rō querēda p̄ior
sic de duabus offensis cur istam velit care
re venia/ et alteri veniam p̄stare/ nō possu
mus ab alio p̄ori q̄ a voluntate diuina recti
sime iudicāte sumere rōem. Cui autē placu
erit curiosior in hoc p̄scrutatio legat̄ b̄za
guardinū in sūma p̄tra pelagianos. Por
ro iuxta humanam rōem et eq̄tate ciuili a
pud nos policie q̄ rō et eq̄tas exemplar su
um a deo trahūt/ deducimus aliquē actu
esse dignū mortis exterminatiue. q̄ de p̄ se
est dissolutiuus amicicie legalis. aut illius
qui est sui p̄p̄ius ad p̄ncipē suū. aut aliorū
cū seip̄o. vel ip̄oꝝ ad inuicem et ad p̄ncipē/
vt est crimen lese maiestatis. vt est seditio et
sc̄isma et ciuili crudelis dissipatio/ et heresi
dogmatizatio cū filibz. Dū vero talis ami
cicie legalis ordo nexu q̄ solūmō turbat
paulisp̄/ p̄ aliq̄ actu/ aut tenuiter impedit/
aut habet circūstantias aliq̄s excusantes.
tunc iudicio nostro illi actui sola debet ci
uili punitio tp̄alis q̄. Sicut enī natura
abijcit a se penitus q̄ sui p̄p̄ius destructiua
essent alia cōpescit moderat̄ et corrigit. ita
corpus mysticū policie resecat ex toto pres
putridas et cōtagiosa p̄nicie nocituras ali
is sanioribz. Egris vero p̄tibz. nō tū vsque
quaq̄ corruptis medet̄ leuioꝝibz penarum
ferramēt̄ atq̄ cauterijs. neq̄ pari punitio
ne vt̄ apud eū q̄ leuibz verbis iniuriā p̄ri
mo/ et q̄ occisor ip̄ius est. Ita non p̄mittit
recta ratio/ vt p̄ quibusq̄ noxijs/ et leui cō

stitutionum transgressione/ possit a supio
ribus statui pena mortis. q̄sto minus ipsi
possunt aut debent imponere reatu mortis
eternę ex frivolis cāis/ et ex q̄libet violatio
ne cōstitutionū suarū/ quarū multas abo
leri plus haberet utilitatis q̄ nocuenti.
Dūc opinatus est vnus ex doctoꝝibz q̄ p̄
furto simplici nō est aliq̄s morte p̄cedē.
qm̄ dñs q̄ dedit hanc legem. Nō occides.
nō exceptit in sua lege rigoris et rationis ca
sum furri simplici. q̄sto minus hoc i lege
mititatis. Ita fatuus esset platus/ q̄ p̄ sui
libidine aut motu capitis se putaret habe
re p̄tatem moꝝ excōicandi aliquē. Quāuis
de p̄mo casu possit haberi ratio sufficiens
exceptionis ab hac lege. Nō occides. dum
furtum nimis et nimis inualeceret in po
licijs/ si nō tali rigore puniretur/ quem ad
modū de falsis monetarijs dicit̄. Est enim
lex dei et nate vt auferat malū de medio n̄si
si corpus totū mysticū nimis inficere aut p̄
dere formido sit. Expedi opinor q̄ p̄ti
cularia magis erudiunt ad eadem descen
dere nō q̄dem ad omnia. hoc enim q̄s face
re speraret/ sed vel ad pauca ex q̄bz poterit
iuxta vniuersales regulas antedictas/ assu
mi de reliq̄s securiori facilitate iudicium.
Dicamus igitur q̄ nō omnis p̄fites le
gem euāgelicam/ et ad obseruatiōem sui se
obligans/ peccat mortaliter in omni trans
gressione cuiuscunq̄ cōtenti in eadez lege.
Dūc p̄us deducebat in antiq̄ lege/ et equa
liter est de noua. Huius rō est. qm̄ in lege
antiq̄ et noua multe sunt traditiōes/ q̄ qm̄/
q̄ p̄cepta/ q̄q̄ mandata/ q̄q̄ iustificatiō
nes/ q̄q̄ leges diuine noiantur. quarū tū
alique sunt p̄cepta stricto noie fm̄ p̄mā la
titudinem. Alie sunt monitiōes bone/ iux
ta secundam latitudinem. Alie sunt cōsilia.
Alie cōsumata iusticia. Nō est autem par
transgressio in p̄mis et in tribz reliquis.
Dūc si q̄s dicere voluerit q̄ p̄fites xp̄ianā
religionē in baptismo/ et ad eius obseruati
onem semet astringens/ non intendit se ob
ligare nisi ad illa q̄ cadūt sub p̄cepto p̄rie
dicto Reliqua vero obseruabit p̄t madat̄
monitiōes. s. vt mōitiōes p̄silia vt p̄silia/ et
ita de p̄sumata iusticia. Talis itaq̄ sic lo
quens/ cōuenit in re nobiscū. Nō enim ali
ud dicimus intelligendū fuisse apud anti
quos iudeos/ dum sub voto et p̄fessione et
anathematizatiōe iurabant exp̄sse et pub
lice se omnia obseruatuos/ q̄ lex madabat.

De vita spūali anime

hoc est que legislator deus mandare et qualiter mandare volebat. Quis enim tūc vel modo posset absq; manifesta temeritate iurare q; nunq; peccaret venialiter. q; a nullo consilio euangelico recederet. q; pfectus in omnibus iusticiam sequeretur. Non minor esset temeritas omnia accipere. p pceptis p prie dictis que lex euangelica continet et q; p fessi sumus. Sic enim omnis ebrietas. omnis crapula. omnis cura seculi. omne verbum ociosum. omne mendacium. omnis vana gloriatio. et sollicitudo p temporalibus et talia sine numero fieri non possent absq; periurio et puaricatione p fessionis sue. **A**dijcimus subinde q; in nulla religione quantūcūq; voto firmata cadit obligatio s; pena peccati mortalis / ad omnia seruanda que in regula continētur. Oppositum asserentes pharisaica presumptione delirarent / qui traditiones suas pl; q; legem euangelicam obligare defenderēt. Itaq; si in euangelica lege quedam mandantur sub quadruplici latitudine rectitudinis pceptis / nullus mirabitur si sancti patres ad exemplar illius legis mltā statuerunt non sub rigore pcepti proprii dicti. sed quedam vt monitiones. quedam vt consilia. quedam vt pfectiones. Quis nesciat plures esse constitutiones in qualib; religione. imo et policia que magis sunt ad quandam decentiam et honestatem / ad pfectionis inductionem q; ad necessitatem. Cuius ponit exemplum magister Nicolaus de lyra super illud **Mat. xv.** Non lot; manibus māducare etc. De hoc genere sūt fere omēs institutiones regulares in religionibus. vt de silentio tenendo. de disciplina in claustro. in mensa. in capitulo seruanda / et generaliter de omnibus pceptis q; Bern. facticia nominauit. **V**erum arguat ita aliquis. Omnis violās suramentuz aut votum peccat mortaliter. Nam q; negat omne periurium esse mortiferum / sed Johannes monach; iurauit et vouit hec / et hec omnia seruare que sunt in regula. nō enim fecit exceptionem / sicut nec cum iurauit et vouit in omnibus obedire suis superioribus. Igitur in omni transgressionē huiusmodi voti et iuramētī et obedientie peccat mortaliter. Propterea loquela eius in claustro erit mortalis / inobedientia similiter cuiuscūq; mandato sibi per abbatem facto. Alioquin quid adderet super seclares

professio regularis. **R**ursus si secularis vouet / vel iurat q; ibit cras peregre ad nostram dominam. aut q; die mercurij abstinebita carnibus. aut aliquid huiusmodi prius indifferens / si transgrediatur vltra / nonne criminaliter deiecit. Nonne fractionis voti reus tenebitur. Cur non similiter religiosus in votis regule sue. **R**espondemus ad hec primo dicentes q; sic i pceptis / ita in votis et iuramentis et obedientia / quadruplicem latitudinem rectitudinis fas est assignare. et proinde aliqua implerit iuramenti erit de necessitate. aliq; de congruitate. aliqua de consilio. aliqua de perfectione. similiter de voto et obedientia. Et quidem de obedientia communis est apud doctores talis distinctio. vt aliqua sit de necessitate. aliqua de perfectione. Consequenter diceretur non omnem iuramentū / aut voti / aut obedientie transgressionē esse mortaliter. imo nec venialiter culpabilem. licet semper imperfectam. Sicur e regione dicimus nihil esse adeo consiliū qn in casu cadat in pceptum. imo ad preparationem animi semper ligat. **Q**uod si q; abhorret hunc responsionis modum. accipiat alterum. sciat tamen vtriusq; similem esse in re sententiam. Iuramentum ergo et votum nunq; ita pferuntur absolute quin interpretationes. conditiones. glosas. et ciuiles intelligentias suscipiant vt sapiens epieikos iudicabit. hoc iaz supradixisse meminimus. nec defunt iura ad hoc. Cū ent; finis omnis legis sit caritas scdm apostolum. Cum preterea religiones et autoritates prelatoz date sunt ad edificationē. nō ad subuersiōē; illa q; ardeat fidelitū seq; eis sū mittentium. quis audeat dicere vel cogitare q; sancti viri spiritus factō pleni supra iugum christi suauē et facilitatem legis sue / adijcere voluerint onus grande tot et talium constitutionum sub obligatione pari ad pcepta pure diuina. hoc est sub reatu damnationis eterne. **H**oc se baculo responsionis tuebatur olim dominus. Petrus abbas Cluniensis in epistola missa ad sanctum Bernardū vbi deducit omnem regularem institutionē inuolantē manere / quantūcūq; mutetur / dum caritas lex et regula in his que sunt custoditur. Quamobrem eius carnium / et vsus pellitiorum et aliozum huiusmodi / quibus licet regularis institutionis superficies aduert

fari videtur eidem consonat in casu caritatis et necessitatis. Cuius simile in libello de precep. et dispen. dicit Bernar. q. vbiq. regulariter viuunt vbi consuetudines laudabiles pro tempore et loco obseruantur. Ita et bis ego videam concludendum q. aliquando monachus abstinens a carnalibus dum scrupulosus obseruator regule videri vult. erit eiusdem violator. et hoc si tanq. singularis ferus turbet alios/et quasi reos sine abstinentie puratiua sanctitate condemnat. quos magistra caritas aut caritatis comes necessitas. aut consuetudo laudabilis per superiores tolerata vel imposita excusat absoluit q. Sed heu rarus valde casus talis. vti nam crebrior non eēt transgressio p. excessuum q. per diminutiū.

Propterea non dicimus ea que dicim. ad laxandum frena luxurie. gula. et inobedientie. non ad dissoluendum rigorem regularis discipline. non ad habendum vel lamen malicie libertates. scorsum a nobis hoc sacrilegium. Sed q. interim querim. inuestigare quousq. et quantum obligatio regularis extenditur/ ne vitare cupientes scillam nimie laxationis/ precipitem. nos et alios in caribidim false et austere obligationis. quoniam displicet infidelis et stultia promissio Infidelis si nō impletur. stultia si discretionem non salitur. **P**redicabā aliquando peccatores non obligari statim ad confitendum post peccatum. sed certis temporibus vt semel in anno et in articulo mortis/et dum suscipiendum est sacramentum. quanq. confessio crebrior proficeret. Inculpatis super hoc ab aliquibus quasi laxarem habenas peccantibus. Respondi primo q. deus non indigebat commendatio/ ad conuertendum cito peccatores. Deinde addidi. quid proficeret in quā immo quid non obesset generare conscientias erroneas apud populum? quia nec illis se conformarent magis q. prius cundo ad confessionē. et ita peccaret. nec ad gratiaz suscipiendam nisi in confessione se disponerēt qm. h. posse desperarēt. Ita dū sanare vult nera false putaret. ego vero. Ha lacerarem et auerē. Deniq. iusto strictior cōscia q. nocet amplius q. laxior. **E**t q. Grego. ait. Bonariū mentiū esse illic agnoscere culpas vbi nō ē. Blosaf agnoscere. il. formidare exemplo Job q. verebatur omnes actus suos.

Exp. dicitis deinceps ad alia clarescit rō

sio. Fatemur itaq. iuxta p̄fatum responsionis modū/ q. omnis violatio iuramenti et voti/ et obediētie/ mortalis existit vt. in maiore sumit. sed minore negam. q. iuramentū et votū cadāt isto mō sup. oia q. in regula cōtinent. **S**up. q. igit. cadunt et sup. q. nō tu forsan inq. res. Accipe regulā generalez sup. sola p̄cepta p̄prie dicta hoc est fm. p̄mā latitudinē cōsiderata. cadit hoc mō votum et iuramentū p̄fitent. regulā. **P**lane q. cōd. aliud vba sonant interpretatio talis hūda est tū p. rectam rōem. tū p̄pter supior. discretione. tū deniq. p. legē q. maior est/ legē diuinā legē caritatis. **O**bijcies forta. se de multis simplicibus. imo et litteratis/ q. religionē intrātes/ et regulā audientes putant ex intentione vouere se et iurare seruatueros absq. exceptionis et cōditionis adiectione/ oia que illic cōtenta sunt. **R**ūdemus q. si humiles sunt/ sicut eē debēt/ nō ita adherent sensui suo/ qn. explicate vel implicite/ actu vel hitu pati sunt stare in talib. ad interpretatiōem et iudiciū prudētiōz. **P**ropterea sicut i adoratione imaginū p. ecciam et alijs pluribus simplicitas aliquoz errat/ q. tū saluar pia fides et intentio saltē general. faciēdi ea et nō aliter q. et q. lū. er. eccia tener. **N**ō secus i istis existimādū puto. et iam ita supius respondisse meōz amur de iuramentis factis in vniuersitatib. et collegiis/ q. ab hoim. memoria nunq. impleta sunt. ita dicim. ne repetere nos oporteat/ de oib. statutis collegioz/ vniuersitatū et capituloz. cū dicit alicui. Tu iuras seruare inuiolabiliter omnia statuta iura p̄uilegia. libertates consuetudines laudabiles. nec ipis quōlibet cōtraire clam vel occulte. directe vel indirecte. et obedies tali et tali superiori tuo in omnibus licitis et honestis. De hinc particularia leguntur quorum non est numerus. **Q**ū horrendū on. q. intolerabilem sarcinā angelicis etiā hūeris formidādā. **D** iugū plusq. ferreū. **D** laqueum quē intrans nullus euadit. si sic accipiat tale iuramentū vt nuda. verba sonāt. etsi nulla interpretatiōe mitigat. sed non ita est. mitigatur plane. **A**lioquin p̄ter iā dicta nullus fere intrat austeritatē religionē/ exempli gratia q. vniuersitatem p̄senser. **A**itēto q. opinio p̄babilis tener non minus obligare iuramentum q. votum. **L**ogimur ergo certa ratione tale iuramentum interpretari ciuilititer. **A**ut in illo quasdam latitudines statuere modo scilicet supra dīz

De vita spūali anime

cto in precedenti lectione. ¶ Est autem interpretatio hec aut similis / q̄ iurans serua bit ea sicut a legislatoribus ordinata sunt et ordinari debuerūt / vt puta p̄cepta p̄prie dicta vt p̄cepta. monitiones sicut non itones. cōsilia sicut cōsilia. q̄ insup obediāt in omnib; licitis et honestis supiori suo. Vt ubi causa sit ille rector. obediāt in q̄ in eis s̄ ad officii rectoris spectant. et q̄ p̄ valitate manifesta policie cui p̄est sibi p̄cepit / fm̄ i / stitutiones et cōsuetudines laudabiles eiusdem policie / et nisi valeat legitima excusa / tione vel exceptione se tueri. Et q̄ pl̄ alij gratis oneratur. aut q̄ ab alijs vrgentiori bus impeditur. Qd̄ si nō possit ita iurans docere sufficēter de impedimēto legitimo ille quidē punietur p̄ rectorē civiliter de inobediētia. Ceterū deus qui cor intuetur eisdem liberabit. Deinde p̄t̄ q̄ non omne impositi fieri generaliter p̄ iuramentum et sub omni pena / vt fiunt nūc passim cōtuo / cationes generales vniuersitatis / obligat sp̄ sic vocatos et iuratos ad mortale piurium dū omittunt. Si q̄s aliter dicendū putauerit videat qd̄ dicat. Ego interim sic dici posse opinor in humilitate mea patus ad correctionem. ¶ Ceterū qd̄ arguitur de votis p̄ticularib; seculariū / dissimilitudines habet ad vota cōtatiū. qm̄ vota in cōtatiū i terpranda sunt magis ad intentionem commūnem q̄ illic habet aut haberi debz q̄ ad p̄ticularē intentionē vouentis. Vobis aut p̄ticulariter in re p̄p̄ia sicut ē auctor iuramenti. ita est suus interpretator et intentō ne p̄p̄ia / q̄nis intentio si sit palazerronea aut stulta / peccat certe / nec ad voti ligat impletiōem. imo q̄ supioris auctoritati semp̄ referretur. habet vsus generalis eccie. Alioquin nūc p̄sumeret vota subditoz sic mutare dispensare relaxare. Deniq; q̄ritur ad qd̄ pficiet institutio regularis: quas si vicinulla possit esse salubritas institutio num quarūlibet / nisi transgressores caruz horrendissima morte mox afficiat mulcet et p̄dat. quasi p̄terea nullum sic dare mediū inter peccatum mortale et meritū / quas si postremo sancti patres / vt Aug⁹ Būdi ctus et alij / voluerint esse mordarij vt vulgo dicit̄ aiaz suoz q̄ filioz necatores p̄nciosissimi / nō p̄q̄ nutritores. Dū p̄terea q̄ runt deo statuere filios regni / fecerunt eos gebēne filios / nō iaz in duplo / sed millecū plo plus q̄ p̄us. Qd̄ si hoc sentire nefas ē.

nefas vtiq; erit dicere q̄ viam mandatoꝝ dei ip̄i non faciliorem effecerint. sed vndi q̄ spinis horrentib; et laqueis ac p̄cipitijs in inferna mergentibus oppleuerint. Voluerunt ergo cōstitutiones suas nō habere robur par ad legem dei obligatiuam pure p̄ceptiuam. qm̄ nec deus hoc de omni lege sua vouit. Voluerūt insup suas institutio in q̄tū addunt ad p̄cepta dei explicite / accipi vt monitiōes saluantes. vel vt cōsilia vt vt mādata t̄p̄aliter penalia. quoz trāsgressio / aut nullius aut b̄uentis discipline t̄p̄oralis obnoxia esset. Quis nesciat eos non nescisse dandum esse timori dei locū / et nō totum humano pauori / iuxta cōsiliū sapiētis? Qd̄ insup p̄ timorem declinat omnis a malo. Ita vere fructuosius q̄ terrore punientis viri. quanq; et hic terroꝝ non nūq; q̄ vtilis est / sed ne nimis. Quis rursus abnegauerit tales patres spiritus sancto pl̄os Benedictum Augustinum. ceteros q̄ nō fructuosius ea que recta sunt q̄ eoz succes sores longe impari auctoritatis atq; san ctitatis statuisse? Constat autem non nisi me iam in multis religionibus exp̄ssio verbo cautum esse / vt vouens regulam / nulla transgressionē cuiusuis humane sue insti tutionis reus sit ad noxam. sed tantum ad disciplinam ordinis constitutam. Hoc videlicet vtile esse diuinus Augustinus et sapientissimus nō vidit / et hoc illi cognouerunt? Non ita est. Hoc plane vidit et sensit Augustinus hoc Benedictus. hoc alij san ctroz patrum. Et quia sufficienter et recta ratione / et lege diuina / et modo traditiōis sic interpretandam esse regulam suam pre sumebant exp̄ssione hac nō vsi sunt. quā tamen istis diebus propter scrupulosos et simplices vtilem esse non negamus. Vcl lem nobis dicerent austeriores illi religio num censores. si quesisset aliquis ab Au gustino. Ecce iubes pater / vt non loquamur in claustro / vt in gestib; corporis nos compositos. vt in nutibus oculozum nos castos habeamus. Vis ne igitur vt q̄s quis contraria horum fecerit que aliunde ex christi libereate licent. Ille sit reus capitalis criminis. vis vt infernali eterne moztis supplicio contradatur? Huius mansuetudinem animi tui p̄ssime pater Augu stine noni prudentissimam discretionem tuam. quam audire michi videoꝝ respon dentem / et cū quodā horroꝝe ai ac fricatioe

faciei dicentem. Absit hoc o fili. qui vos iudicat dñs est. Ego interim qđ salubre est dedi monitum vel consiliū. Ego si illud frāsgredi cognouero/disciplina regule erit sup vos q̄ vos liberabit. Itaq̄ volo ad sua ue iugum xpi teneriores vos adhuc qđ iuuenes assuescere non necare. erudire nō p̄dere. Decenim tali viro digna responsio:

Proinde ne qđ scrupulositatis heret quin radicatus extirpetur. queramus a nobis ip̄s quid addit obligatio regularis ad christi seruitutē/cui fuisse summa ingenuitas est. libertas et regnū. Ne qđ etia; extirpauerit nos culpā disciplinā laudando libertatem. Addit. affirmamus. hec regularis institutio multū p̄ omnē modū. Prius mo qz ad penam ab ordine aut superiore tātā tam religiosus transgressor etiā inuitus licite cogi p̄t. non ita secularis. Hec rō locū in omni obligatione politica v̄puta in vniuersitate parisiensi. Si quidem cogi p̄t suus iuratus ad multa faciēda. et si nō sub pena peccati mortalis in omnib; q̄ iurasse videtur. sub penis tamen p̄ vniuersitatem in s̄ligendis vsq; ad puationem et resecatōem inclusiue. vsq; etiam ad penas q̄ dantur periuris. quāq; ille apud deū nullius p̄iurij reus haberetur. Porro etsi foret hoc absq; culpa sua criminali. non tam absq; causa. ipse ido nec conq̄ri neq; murmurare et obniti deberet. Hoc maxime v̄t est in politicis quoz finis immediatus est bñ regulare hoies in vita ciuili et politica i eis sc̄ que vite huic corpali deseruiunt si finis est tp̄alis. Et nonne mediū agens aut ordinans ad illū finem vt talis est/esse tp̄alis debet. Propterea p̄ reatū pene eterne non obligabit p̄nceps politicus de se et p̄prie ad obseruatōem legis sue/vt talis ē.

Sed in sacramentalib; et diuinis exercitijs plus habetur scrupulositatis sicut ad finē supremū directius et immediatus ordinatur. quāq; multa sunt in eis plus monitoria q̄ precepta sicut in religiosis. Amplius secūdo si religiosus contēpserit regulā suā. et sui superioris autoritatem. etiam in his q̄ appellamus monitoria/et p̄ quib; sola disciplina ordinis statuta/aut superiorū est arbitrio derelicta/ille peccat grauiter qz et monitū contēpnit aie Bern. et remediū. Quid aut sit contēpnere supradocuimus. Itaq; si passim et absq; p̄tēso/ q̄lib; i ḡrantie vel fragilitatis. vel impotētie velo s̄

pro sola libidine transgrediēdi que monita sunt. religiosus effrenis est ad omnia velut vnus ex secularib;. palam est qz contēpnit/p̄sertim si sup his ipse addiderit pertinaciam que recuset disciplinam. Sic accipiendū reor illud Bern. et alioz communiter dicētiū talia esse criminalia si cōtēnātur. vel si fiant ex contēpitu. Larent aut hoc contēpitu qui ex fragilitate hūana/vel quadam leui curiositate frangūt silentium. aut talia agunt/oppoita his que monita sunt. Vt in Bern. facticia. precipue qz pati s̄nt ad disciplinam ordinis si et dum illa iuste requiretur ab eis confor/ miter ad regularem institutionē et consuetudinem bonam in talibus obseruatam.

Hoc strum ideo sermonem sic moderamus qz non liceret abbati seuerius iusto p̄ter regulam et consuetudinem punire talium monitorū transgressores. Vult minus in vniuersitatibus et collegijs. ceterisq; politicis. nam in talibus consuetudo legē facit.

Juxta hoc videre est / quali reatu constringuntur transgressores ieiunioz ab ecclesia institutoz/horaz canonicearum. et festoz et similiū. Et si p̄ libito potest p̄latus absq; consensu subditorum imponere eis iuga magna festoz/aut alioz exercicioz sp̄ualium/p̄ter manifestam vilitatem et necessitatem cultus dei/p̄ loco et tpe. Sic absq; consensu occidentaliū non fuissent apud suos sacerdotes interdicta matrimonia. Nam orientales quia dissēserāt ipsi vt nubant/licet. ita de plurimis in q̄libet policie.

Rursus tertio religiosus. qz non sibi soli viuit. sed ceteris / tam benefactoribus viuis et mortuis. q̄ consortibus et coadiutoribus suis. Reliquum est vt ipse regularis viuat sub iugo quodam obligante eum cum ceteris. alioquin scandalū faret suos/et ita melius esset ei vt suspendetur mola asinaria secularium negotioz ad collum suum/et demergeretur in pfundum maris angustie et tribulationis. Nec societas et hoc scandalū periculum / faciūt vt sedulius aliqua facere v̄l omittere teneatur. Potest insup astringi p̄ bono totius communis religionis ad aliqua/que si solus esset libera mente respueret. Quid mirum de religioso qm ipse p̄nceps secularis potest quosdā ex subditis inuitos ad aliq̄ compellere p̄ manifesta nēcitate cōitatis. Ita in vniuersitatibus et collegijs.

De vita spūali anime

Et hoc p̄terea silentiū frangere erit in ca-
su scandali/ grande delictum/ aut similiter
aliqua' taliū offēsarum aliūde leuiū/ dūz
nouiciū/ vel tota religio inde turbatur/ ita
vt negligēdo minima/ ip̄e religionis vigor
paulatim decidat. et in magnis etiam totū
abscedat. Verū est ita q̄ ap̄ Salusti-
um dicit Julius cesar. In maxima fortūa
minima est licentia. Sic in maximis virū
vel ordie vel sanctitate/ v̄ gradu subleuatū
tanq̄ positū in exemplar alioz/ multa q̄
nō licent/ in publico saltem/ q̄ aliūde vel
in occulto licerent. Sic forte Carthusiē.
absq̄ peccato mortali in casibz mltis pos-
set v̄i carnibz/ si solus hoc posset. et si para-
tum est cor eius discipline ordinis subiace-
re. hunc tū rōnabiliter debet tunc cōpescere/
re et scādali formido. et alioz p̄spectū. Pro-
pterea puniuntur tanta seueritate defectus q̄
sūt circa misteria sacroz maxime in missa
cōtrectādo hostiam sacrosanctā et indumē-
tis mysticis orādo se. quanq̄ illic possit ne-
gligētia surrepere venialis non mortalis
sed ita placuit scandalū sedare seueritate vi-
dicere. **Q**uod si quis ex sacerdotibz dixerit q̄
pacto potuit absq̄ consensu p̄prio fieri/ su-
per se statutum ne matrimonio iungeretur
Respondemus q̄ neq̄ hoc factū est. Sed
si cōqueritur/ imputet sibi qui talem statū
sp̄te delegerit. Quis cogebat eū? sed et q̄
cogere poterat? Nullus/ si nō forte necessi-
tas publica/ aut reuelatio diuina/ aut cul-
pa p̄pria q̄ sic arceri merebat accessisset. an-
te votū libertas. p̄ votū facta est necessitas.
Quod si dixerit iterū/ q̄ consensus mutuū
viri ad feminam facit matrimoniū de iure
naturali. Cōstitutio igitur pure positua/
quo pacto valuit inuolūtare ius illud. sed
neq̄ inquit exp̄esse quicq̄s vouit. Respon-
demus ad vltimum q̄ nō solū vouit/ s̄z vo-
tum solennifauit p̄ ordinis susceptiōem. si
nesciuit sciat. At p̄mum turbat quosdam
ex doctoribus/ nominatim Durandū Di-
cimus autem ex quo sic incidit q̄ eccia vel
habuit hoc ex inspiratione sp̄s sancti a q̄
regitur. vel q̄ consensus inq̄stum quodā-
modo pollicitus est/ subest auctoritati sup̄i-
oris. q̄obrem potuit ex certa necessitate p̄-
hiberi ne fieret/ et inuolūdari si fieret. Hoc
in alijs cōsensibz politicis v̄ditionū et em-
ptionū palā p̄stat. **S**ed ad rem nostraz
redeo. Dicimus q̄ monita salutaria sunt
in religionibz. q̄bus adhibent̄ penētpales

vt seruentur. Que est hec religio. opponet
aliq̄s velle hoies timore non filiali/ sed pla-
ne seruili ad obsequiū diuinū trahere. Rū-
demus q̄ nemo rep̄te fit summus a timo-
more seruili cōcipitur filialis. Quinetiam
timor iste seruilis radicaliter est filialis/ ex
voto p̄mo q̄ ex caritate supponit̄ p̄cessisse
Quod hoc non absurdū mihi videt̄ si dicant̄
actus inde pullulātes etiā dū p̄ hora solo
timore discipline complētur laudabiles eē
et suo p̄mio non carere. Vulneratus adest
aliq̄s horret manū medici. timer̄ cedere do-
loribus postulat vt ligetur. et si postmodū
ip̄e ligatus reclamet. et necus excutere fata-
git. sanatur tamen et laudat. sibi q̄ sua ne-
cessitas in iocunditatem v̄troneam cōmu-
tatur. **S**ūmurmurantes adhuc aliquos
audire videoz et his qui potestatem habe-
re sup̄ alios et ip̄i nihil subijci gloriantur.
Tu totam in quiunt sup̄ioz auctoritatē in
subditos enerras. eis sup̄ alios quid relin-
quis. **T**u subinde magnā et liberam inobe-
dientie viam. pandis quā in tanta p̄nitente
p̄uaricationū artare debueras. Deniq̄ ex
hoc multiloquio tuo. ex inuolutione snia/
rum sermonibz imperitis/ nihilū magis q̄
antea docti sumus/ dū ad p̄cularia veniē-
dum est. **A**udiant q̄ tales sunt ex eccle-
sia pastorem ecclesie non dominātes ait in
clero. sed forma facti gregis/ et illud dñi per
Ezechielem imperium. Vos cū austerita-
te impabatis eis. Illud quoq̄ xpi. Impo-
nūt onera grauiā et importabilia etc. Intel-
ligant tandē esse p̄ceptum oibus vt nichil
addat̄ aut diminuat̄ ex verbz dei si se velint
audiri. Audiāt p̄mo dñm in lege sua/ et id
q̄ audierint/ tanq̄ p̄cones et interpretes a/
lijs minus instructis denūciēt nō sua/ sed
dei auctoritate. Ita demū q̄ eos spernet/ de-
um sp̄net/ eterne q̄ mortis reū se faciet. **V**e-
rū in ceteris q̄ xpi lege nequa q̄ firmata sūt
q̄ p̄terea magis ad ciuilitatē huius vite p̄fici-
unt/ statuāt ip̄i q̄ statuēda vtiliter agno-
uerint. Ita q̄ statuta hec inq̄stum sua sunt
haberi velint quasi monita et facticia/ quo-
rum infirmi transgressores. et temporali non
eterna mulctatione plectendi sint. **L**eterū
paralogisant qui sic augmentātur. Non ē
potestas nisi a deo/ et quicquid p̄cipimus
vice dei p̄cipimus. quicquid iubemus i
terris illud approbat deus in celis. **D**ni/
nia igitur p̄cepta nostra diuina sunt/ e-
paris ad euangelium auctoritatis.

Plane sic cōcluderet quicūq; princeps etiā paganus seipm hñe auctoritatē eterne vite et mortis. Sic cōcluderet oīs licentia tus in theologia et decretis se hñe prāte in terprandi sacram scripturam et iura/nō solum scholasticē sed et doctrinaliter sed et a postolica auctoritate. Sic libri omēs ab ecclesia appbati oēs essent articuli fidei sicut biblia. Fatemur itaq; datā p̄lati et p̄ncipi p̄tib; prātem a deo. sed refert qualiter et q̄les. Doceat nos exempla posita licentiando in theologia et decretis datā a papa auctoritas q̄lis auctoritas exponēdi et interpretandi sacram scripturā. nō tñ vt expositio illa sit auctoritas applica sed est declaratio q̄dā magi stralis et scholastica. Libros sc̄oz appbat eccia. nō tñ vt robur auctoritatis teneant par ad ecciam sed vt sciant in multis esse vales ad edificatiōem. Rō sec⁹ est in proposito. Pre lati si q̄dē et p̄ncipes hñt auctoritatē a deo re gendi pplm suū p̄ leges et instituta vltra le ges diuinitus inspiratas. nō q̄ leges sue et institutiōes cēfende sint diuine. sed recipiē de sunt vt salubria monita/neclcuiter con temnēda. Alioq; transgressio penā habet nō qualēlib; s; q̄le possibile fas est ho mines infligere. Propterea cōcludim⁹ ma iorē deberi obedientiam p̄lati et p̄ncipi in eis in q̄b; sunt solū velut p̄cones et nun t cū. q̄ in illis q̄ suo relicta sunt arbitrio sta tuēda. Exēplū manifestū est in p̄conib; de nūciatib; pplō legē regis. Nouissime q̄ inculpāt nos tāq; dilatem⁹ vti inobediētie q̄ insup nihil edocem⁹. Dixit nil accidit. Quid enī v̄l dici vel scribi v̄l fieri p̄ta ca lūnijs alienū. Scim⁹ q̄ reprobis etiā omia coopant in malū. oib; abutūtur. oīa in laq; os et decipulas pedib; suis vertūt. Nihilomin⁹ solēt pluuias null⁹ dicit inutiles /q; ex eoz actiōe sic germināt vtilis plāte. Ita plēs infertiles pullulāt nec flos vineaz. iō exterminād⁹ ē q; bufones necat. Plane ma lus tā laxo q̄ stricto fune laborat. iuxta ver bū flacci. hoc ē in malū suū trahit doctrinā tā laxā q̄ strictā in morib; Deinde mltō min⁹ amiramur. dū dicit se nihil a n̄ro ml tiloq; doceri nos noui nihil attulisse. Ex cūlat me pfunditas materie quā Aug⁹ taz p̄spicat doctor q̄dā loco dicit. aut non aut vix in hac vita attingibilē. Cōsolatur me p̄ terea dictū cuiusdā bismenij a Diaro. repe titū. Dibi cecini et musis. et si nemo ali⁹ au dierit. quāq; de nōnullis aliter spero. Nos

alios vero quoz oculos mētis et corpis ob uoluit crassa nubes desiderio et fantasia rum carnaliū. q̄b; uō schola s; discholia va nitas/nō v̄tias placet q̄s cure iuges vicio; seq; cōfundūt nunq; expecto vt aliquid te nue. aliq; eleuatū et resolutū accipiāt. nō si ipm etiā solē digito vt aiūt. pdiderimus. **F**leg tñ vsurpo mibi tale aliq; tradidisse q̄d ab alijs dictū nō sit p̄us. Hoc ego por tuis in laudē mibi deputo q̄d dicta sancto; rū et doctrinā q̄ cōis est in ore et cordib; ho minū/meis verb; explicui et veritatis luci: dā sniaz q̄si de q̄dā inuolucro fumoso. dis cordiū verbo; feci splēdescere. dicā modes tius facere conat⁹ sum. Qd an p̄fecerim il loz sit iudiciū q̄ p̄spicātōres v̄tius hñt. cui p̄cipue inclite p̄cepto: cui sicut p̄faciūcūle initiū. ita finē huius opis dedicamus

Finitū est hoc opus Anno domini M cccc. xij. die. xv. Januarij.

Cū in p̄logo tractatus p̄cedētis pollici tus sit cācellarius se tres p̄tes traditurū. Et nō nisi vnā absoluerit. nō videt ali⁹ tracta tus cōuenientius p̄ sc̄da p̄te subiūgi posse q̄ cētilogiū ei⁹ de impulsib;. id q̄d de p̄hen di p̄t et verbis eius q̄ legūtur in tractatu octauo sup magnificat p̄titiōe p̄ma circa si nē. in hūc modū. Discipulus. Venit in re cordatiōez illud scriptū tuū p̄ sex lectioes vbi dictū apli tractās. In ip̄o viuim⁹ mo uemur et sum⁹ distinctū q̄d: duplicē vitā spi rit⁹. Porro de motu et statu n̄ro in deo p̄e stolabant aliq; f̄monē. Hūc aduenit occa sio loq; de motib; ipsuū bonoz et maloz. dū nūc ipsuū et depulso; suscepit et remi scēs moriētiū terra. velut in q̄dā statiōis se rene sinu. **D**ḡ cētilogiū accipies sc̄oz sum de impulsib;. cras p̄trea dū suppetit ho ra plima rursus me loquēte et te auscultāte de bonoz et maloz angelo; officio quie tus accipies.

Centilogiū de im

pulsib; m̄grī Jo. de gerō cācellarij p̄ficiē. **E**posuit potētes de sede et exalta s; **Q**uit hūiles. Centilogiū de impulsib; q̄b; nūc potētes deponunt. nūc ex altant hūiles. traditur sum/mouet terr⁹ n̄ de cātico marie/mouet et illō q̄d ab aplo po sūtū p̄dē tractauim⁹/in deo viuim⁹/moue mur et sum⁹. Dictū fuit p̄ sex lectiōes de vi ta quadruplici quo ad verbum viuimus.

*Impulsus huiusmodi per
et idem qd 118*